seçme eserler

maksim gorki

GÜNEŞ ÇOCUKLARI

SEÇME ESERLER

GÜNEŞ ÇOCUKLARI

Gorki, "Güneş Çocukları"nı 1905 yılının ocak-şubat aylarında, Piyer ile Pol kalesinin bir hücresinde yazdı. Çarın Kışlık Sarayı önünde işçilerin toptan öldürülmesi olayını, "Tüm Rus vatandaşlarına ve Avrupa kamu oyuna çağrı"sı ile protesto ettiği için, Gorki, 9 ocak 1905'ten sonra bu kaleye hapsedilmişti. 20 şubat 1905'te kefaletle serbest bırakılarak Riga'ya götürülen Gorki, oyununu Stanislavski'ye vermeden önce, burada yeniden gözden geçirdi. "Güneş Çocukları" ilk kez 12 ekim 1905'te, devrim fırtınası sırasında, Sen Petersburg'taki Komisaryevski Tiyatrosu'nda; sonra, 24 ekimde, Moskova Sanat Tiyatrosu'nda oynandı. Halk coşku ile karşıladı oyunu. Kısa bir süre sonra, oyun Maks Raynhard tarafından Berlin'de sahneye kondu.

seçme eserler

1. Çeliğe Su Verildi / Ostrovski (tükendi)
2. Paris Düşerken / İ. Ehrenburg / cilt 1 (tükendi)
   Paris Düşerken / İ. Ehrenburg / cilt 2 (tükendi)
3. Faşizmin Pençesinde / Yakavos Kambanellis
4. Vahşetin Çağrısı / Jack London (3. basım)
5. Nöbet / Metin İlkin (tükendi)
6. Halk Savaşçıları / Howard Fast (2. basım)
7. Yarın İçin / Metin İlkin (3. basım)
8. Dişliler Arasında / Lütfi Kaleli
9. Meksikalı Devrimci / Jack London (2. basım)
10. Odesa Masalları /İzak Babel
11. Hükümet / B. Traven (2. basım)
12. Jerminal / Emile Zola
13. Can Yoldaşı / Jack London (2. basım)
14. Kızıl Süvariler / İzak Babel
15. Dost Dost İlle Kavga / Enver Gökçe (2. basım)
16. Büyük Direnç / Karel Ptaçnik (2. basım)
17. Güneş Çocukları / Maksim Gorki
18. Doğu Yakası / Jack London

MAKSİM GORKİ

GÜNEŞ ÇOCUKLARI

çeviri: muammer tuncer

seçme eserler
yücel yayınları

GÜNEŞ ÇOCUKLARI / maksim gorki'nin oyunu / türkçesi, muammer tuncer / kapak, gauguin - idil / süslü matbaasında dizilip er-tu matbaasında basılmıştır.

seçme eserler: 17

1. basım, şubat 1976

Yücel Yayınları, Ankara Caddesi, Güncer Han Kat 2, İstanbul, Posta Kutusu, 401, Sirkeci. Tel: 27 61 00

kişiler.

Pavel Fiyodoroviç Protasov.
Liza, kız kardeşi.
Elena Nikolayevna, karısı.
Dimitri Sergeyeviç Vagin.
Boris Nikolayeviç Çepurnoy.
Melanya, kız kardeşi.
Nazar Avdeyeviç.
Mişa, oğlu.
Egor, çilingir.
Avdotya, karısı.
Yakov Troşin.
Antonovna, orta hizmetçisi.
Fima, hizmetçi kadın.
Luşa, hizmetçi kadın.
Roman.
Doktor.

BİRİNCİ PERDE

Eski bir derebeylik konağında, oldukça aydınlık, büyük bir oda. Solda pencere ve terasa açılan kapı. Köşede, Liza'nın oturduğu üst kata çıkan merdiven. Dipte, bir kemerin arkasından yemek odası görünüyor Sağda, köşede Elena'nın odasına açılan kapı. Kitaplık; eski şekilde, ağır döşeme eşyası. Masaların üstünde çok sayıda yayın. Duvarlarda natüralist bilim adamlarının portreleri. Büfenin üstünde beyaz bir büst. Solda, pencerenin yanında büyük bir yuvarlak masa. Protasov bu masanın başına oturmuş, bir broşürün yapraklarını çeviriyor; arada bir, üstünde uzun boyunlu bir kimya kabının ısındığı ispirto ocağına bakmaktadır. Pencerenin önünde, terasta, Roman, hüzünlü ve boğuk bir sesle şarkı söyleyerek çalışır. Roman'ın şarkısı Protasov'u rahatsız eder.

Protasov: Hey, kapıcı!

Roman: *(dışarıdan)*, Ne var?

Protasov: Biraz uzaklaşır mısınız oradan?

Roman: Nereye gideyim?

Protasov: Nereye giderseniz gidin... Rahatsız ediyorsunuz beni...

Roman: Ama beyefendi emir verdi... Öteyi beriyi onarmamı söyledi.

Antonovna: *(yemek odasından gelir),* Ah! Sünepelik değil de nedir bu? Yine buradasın demek!

Protasov: Sus bakalım, ihtiyar...

Antonovna: Kendi odalarında yeterince yerin yokmu senin?

Protasov: Oraya uzanma, rica ederim. Her yanı dumana boğdum.

Antonovna: Burada da yapacağın o! İzin ver de kapıyı açayım bari.

Protasov: *(sertçe),* Gerek yok! Bak, dinle ihtiyar senden bir şey istemiyorum; git başımdan. Önce, kapıcıya oradan uzaklaşmasını söyle. Zırlayıp duruyor boyuna.

Antonovna: *(pencereden),* Nedir bu patırtı? Çekil oradan!

Roman: Nasıl olur?.. Beyefendinin emri...

Antonovna: Git diyorum sana; sonra yaparsın işini

Roman: Eh... Peki!

Antonovna: *(söylenir),* Boğulup gideceksin sonunda... Ülkede kolera olduğundan söz ediliyor. Koskoca bir generalin oğlusun... ama işlerine akıl sır ermiyor. İşin gücün berbat kokular türetmek!

Protasov: Azıcık sabırlı ol, ihtiyar; ben de general olacağım.

Antonovna: Öyle ya, dünyayı ele geçireceksin! Ama şimdilik kimya ve fizya uğraşılarınla evi yangınla burun buruna getirmekten başka bir iş yaptığın yok...

Protasov: Fizya değil, ihtiyar, fizik! Hem sonra işime burnunu sokmasan iyi edersin. Lütfen rahat bırakır mısın beni?

Antonovna: Biliyor musun? Egorka geldi.

Protasov: Söyle buraya gelsin.

Antonovna: Kuzum Pavel! O vicdansızla konuş bi-

raz. Ne haltlar karıştırıyor öyle? Dün karısını dövmüş yine; öldürecekmiş neredeyse...

Pavel: Peki, konuşurum...

(Liza sessizce merdivenden iner, büfenin önünde durup usulca kapağı açar.)

Antonovna: Gözünü korkut biraz. Ona de ki...

Protasov: Peki, peki, korkuturum; merak etme, ihtiyar, haydi git şimdi...

Antonovna: Sert davranmak gerekir ona. Oysa sen, karşında beyler varmış gibi konuşursun herkesle.

Protasov: Aman be, ihtiyar, yeter artık! Elena evde mi?

Antonovna: Dönmedi daha. Öğle yemeğinden sonra Vagin'lere gitmişti; o saatten beri yok ortalıkta. Ayağını denk al, yitireceksin karını.

Protasov: Saçmalama, ihtiyar! Kafamı kızdırma!

Liza: Nunu! Pavel'in çalışmasına engel oluyorsun.

Protasov: Ah, sen burada mıydın? Ne var, ne yok bakalım?

Liza: Hiç...

Antonovna: Süt vaktin geldi, Liza.

Liza: Biliyorum.

Antonovna: Ben gene de Elena Nikolayevna için ne düşündüğümü söyleyeceğim. Onun yerinde olsaydım, bile isteye serüven bulurdum kendime... Hiç ilgi göstermiyorsun ona. Varlığı ile yokluğu arasında senin için hiç bir ayırım olmadığını iyice belli ediyorsun! Üstelik çocuklarımız da yok... Kadıncağız nasıl gönül avutabilir bu durumda?.. Öyleyse...

Protasov: İhtiyar, gücendireceksin beni... Çekil git başımdan! Canımı sıkmaya başladın.

Antonovna: Deli oğlan, öyle olsun! Egor için söylediklerimi unutma. *(uzaklaşır)* Süt yemek odasında Li-

za'cığım. Damlanı içtin mi?

Liza: İçtim, içtim.

Antonovna: Peki, peki.

(Yemek odasına gider)

Protasov: *(arkasına bakarak)*, Ne tuhaf ihtiyar Saçmalıklariyle insanın canına okuyor... Sağlığın nasıl Liza?

Liza: İyi.

Protasov: Çok güzel! *(türkü söylercesine mırıldanır)* Çok güzeel... Çok güzecel...

Liza: Nunu'nun hakkı var, biliyor musun?

Protasov: Sanmam. Yaşlılar pek seyrek haklı çıkarlar. Gerçek her zaman yeni doğanlardan yanadır.

Liza: Elena ile yeterince ilgilenmediğini söylemek Nunu haklı.

Protasov: *(kaygılı, ama aynı zamanda yumuşak bir tutumla)*, Sen de, Nunu da canımı sıkıyorsunuz. Elena dilsiz değil. Bir diyeceği varsa kendi gelir söyler... Ona gereği gibi davranmıyorsam... ya da eğer... neyse işte Ama hiç sesi çıkmıyor! Sorun nedir öyleyse? *(Egor yemek odasının kapısından içeriye girer, biraz sarhoştur* Oh Egor! Günaydın!

Egor: Günaydın.

Protasov: Bakınız, Egor... küçük bir ocak yapmak gerekiyor... kapaklı olacak... şöyle, koni biçiminde... sivri tepeli... ağzı tıpkı bir şömine gibi yuvarlak yapılmalı. Anlıyor musunuz?

Egor: Anlıyorum. Yapılabilir.

Protasov: Bir resim çizmiştim. Durun bakayım nerede? Gelin şöyle. *(Egor'u yemek odasına doğru götürür. Çepurnoy teras kapısını tıklatır. Liza kapıyı açar ona.*

Çepurnoy: Oh, buradasınız demek! Günaydın.

Liza: Günaydın.

Çepurnoy: *(burnunu çekerek)*, Meslekdaşım evde, kokudan belli oluyor.

Liza: Nereden geliyorsunuz böyle?

Çepurnoy: İşten. Belediye başkanı var ya? Karısının oda hizmetçisi hanımın köpeğinin kuyruğunu kapıya kıstırmış. İşte o it kuyruğunu tedavi ettim; üç kopek verdiler bu iş için... bakın, paralar burada! Bunlarla size bonbon almak geçti içimden, ama bir köpeğin parasiyle size armağan almanın doğru olmayacağını düşündüm... Onun için bir şey almadan geldim.

Liza: İyi ettiniz... Oturun.

Çepurnoy: Evet, bir koku var bu mutfakta.. tatlı bir koku! Sevgili meslekdaşım, kaynamaya başlamış bu nesne!

Protasov: *(koşarak)*, Kaynamaması gerekirdi! Ah! neden söylemediniz?

Çepurnoy: Kaynıyor, dedim ya!

Protasov: *(üzülür)*, Anlasanıza kuzum, hiç kaynamaması gerekirdi. *(Egor çıkar.)*

Liza: Kimse bilmiyordu bunu, Pavel!

Protasov: *(söylenerek)*, Ah... Kör şeytan! İşe yeniden başlamak gerekiyor.

Egor: Pavel Fiyodoroviç, bir ruble verin bana.

Protasov: Bir ruble mi? Dur... *(Tüm ceplerini karıştırır)* Liza, sende bir ruble yok mu?

Liza: Yok. Nunu'da vardır.

Çepurnoy: Bende de var. İşte üç ruble.

Protasov: Üç ruble mi? Lütfen verir misin? Al sa- üç ruble, Egor, oldu mu?

Egor: Tamam. Teşekkürler! Yakında veririm borcumu. Hoşça kalın.

Liza: Pavel, onunla şeyi konuşmanı söylemişti Nunu... Unuttun.

Protasov: Ne söyleyecektim ona? Ah... evet! Hmmm... evet! Egor, durun... Oturun şöyle, rica ederim. Tamam... Sen söyleyebilirsin belki, Liza? *(Liza "hayır" anlamına başını sallar.)* Bakınız, Egor... size şunu söylemek zorundayım... Kısacası, Nunu dedi ki... şey söz konusu oldu... Evet, anlaşılan karınızı dövüyormuşsunuz... Özür dilerim, Egor, ama...

Egor: *(ansızın ayağa kalkar),* Döverim...

Protasov: Ya, öyle mi? Ama, biliyor musunuz, iyi bir şey değil bu! İnanın bana!

Egor: *(üzgün),* İyi olan her şeyi...

Protasov: Anlıyorsunuz demek? Öyleyse neden kavga ediyorsunuz? Kavgacılık zalimliktir, Egor. Bir daha öyle şey yapmamalısınız. İnsansınız siz, akıllı bir varlıksınız, yeryüzünün en şaşırtıcı, en güzel olgusu...

Egor: *(gülerek),* Ben mi?

Protasov: Elbette!

Egor: Bey! Önce karımı neden dövdüğümü sormalıydınız bana.

Protasov: Ama dövmemek gerektiğini anlamalısınız kuzum. İnsan insana dayak atmamalı... Bunda anlaşılmayacak ne var, Egor?

Egor: *(gülerek),* Beni de dövdüler... hem de pek çok. Karıma gelince... insan değildir o, şeytanın ta kendisidir.

Protasov: Ne saçma! Şeytan da ne demekmiş?

Egor: *(kararlı tutumla),* Hoşça kalın! Onu dövmeye devam edeceğim... rüzgârda eğilen bir ot gibi, önümde eğilinceye dek... döveceğim onu... *(Yemek odasına geçer)*

Protasov: Dinleyin, Egor! Kendiniz söylediniz. Gitti! Gücendi sanırım. Budalalık. Hep Nunu'nun yanılgısı yüzünden oluyor bunlar... İşi gücü saçmalıklar çıkarmak... *(Canı sıkılarak çıkıp gider)*

Çepurnoy: Meslekdaşımın konuşması çok inandırıcıydı!

Liza: Sevgili Pavel... Her zaman gülünç oluyor!

Çepurnoy: Biliyor musunuz, nerdeyse bastonumu şu Egor denen adamın kafasına indirecektim.

Liza: Boris Nikolayeviç!

Çepurnoy: Ne var yani! İsterseniz kabalık deyin buna. Ama adam doğru düşünüyor: dövüldüğüne göre dayak atmakta haklı. Bundan şu sonucu çıkarıyorum: adamı yine pataklamak gerekir.

Liza: Rica ederim... Ne diye böyle konuşuyorsunuz?

Çepurnoy: Hukukun tüm yasaları bu mantık üstüne kurulmuştur.

Liza: Kaba olan her şeyden ne denli nefret ettiğimi, ne denli korktuğumu biliyorsunuz... gene de her zaman karşı çıkıyorsunuz bana. Sanki inadına böyle davranıyorsunuz. Bakın... Şu çilingir var ya... korkutuyor beni. Karamsar bir adam... İri, hüzünlü gözleri var... Daha önce görmüş gibiyim onları... orada... kalabalığın içinde...

Çepurnoy: Bırakın şimdi, anımsamaya çalışmayın! Haydi!

Liza: Nasıl unutulur?

Çepurnoy: Ne yararı var?

Liza: Kan dökülen yerde hiç bir zaman çiçek bitmez!

Çepurnoy: Biter... neden bitmesin?

Liza: *(ayağa kalkıp yürür)*, Kinden başka bir şey yeşermez orada... Kaba, katı sözcükler duyunca, kırmızı renk görünce yüreğim korku ve hüzünle doluyor; o gözü kara, yırtıcı kalabalık, o kanlı yüzler, kumların üstündeki o kırmızı ve ılık kan birikintileri geliyor gözümün önüne...

Çepurnoy: Haydi, sakin olun. Kriz geçireceksiniz yine.

Liza: Ve ayaklarımda, kafası parçalanmış bir delikanlı... Sürünüp duruyor, kurtulmaya çabalıyor; kanlar akıyor yanağından, boynundan. Başını göğe doğru kaldırıyor... bulanık gözlerini, açık kalan ağzını ve dişlerini görüyorum, kan içinde... başı düşüyor... yüzü kuma gömülüyor... yüzü...

Çepurnoy: *(yaklaşır)*, Hay Allah! Ne yapabilirim size acaba?

Liza: Sizi gerçekten korkutmaz mıydı bunlar?

Çepurnoy: Bahçeye çıkalım!

Liza: Hayır, söyleyin, söyleyin bana: anlıyor musunuz içimdeki korkuyu?

Çepurnoy: Elbette! Çok iyi anlıyorum... duyuyorum!..

Liza: Hayır, doğru söylemiyorsunuz. Beni anlasaydınız yüreğim rahatlardı biraz... İçimi dökmeyi çok isterdim, ama bana yardım edecek kimseyi bulamıyorum.

Çepurnoy: Yavrum! Unutun onu! Haydi bahçeye... Berbat bir koku var burada... Zeytin yağında lâstik pabuç kızartmışlar sanki.

Liza: Doğru... Bu koku... Başım dönüyor alabildiğine...

Antonovna: *(yemek odasından)*, Liza, yavrum! Damla vaktin geldi, sütünü de içmedin.

Liza: *(yemek odasına doğru yürür)*, Hemen içeyim.

Çepurnoy: Ne var, ne yok Antonovna?

Antonovna: *(masayı koyar)*, Yaramazlık yok... Şükür halime.

Çepurnoy: İyi, iyi! Sağlığın nasıl?

Antonovna: Çok şükür Tanrıya, iyiyim!

Çepurnoy: Yazık! Hasta olsaydınız iyileştirirdim sizi.

Antonovna: Köpeklerle ilgilenin siz en iyisi... Ben köpek değilim.

(Liza girer).

Çepurnoy: İyi ama, ben birisinin paracıklarını almak istiyorum.

Liza: Haydi...

(Terasa çıkarlar. Protasov, elinde kimya kabı, içeriye girer).

Protasov: Nunu, kaynar su ver bana!

Antonovna: Yok.

Protasov: Haydi, Nunu, lütfen!

Antonovna: Bekle biraz, semaver kaynayacak şimdi... Egor'la konuştun mu?

Protasov: Evet, evet, her şeyi söyledim.

Antonovna: Sert bir tutumla mı?

Protasov: Çok sert! Görmeliydin, korkudan titriyordu! Dedim ki: "Seni, dostum, dedim, şeye teslim edeceğim..." Ne derler ona?

Antonovna: Polise?

Protasov: Değil... ama onun gibi bir şey işte! Ah, evet... sulh yargıcına.

Antonovna: Polisle gözünü korkutsaydın daha iyi olurdu. Peki, o ne dedi?

Protasov: O mu?.. Canım, dedim ki: "Siz budalanın tekisiniz, efendim!"

Antonovna: *(inanmaz)*, Ne dedin?

Protasov: Öyle işte. Bana öyle söyledi. "Budalasınız," dedi, "sizi ilgilendirmeyen işlere burnunuzu sokuyorsunuz."

Antonovna: Demek öyle dedi gerçekten, ha Pavelciğim?

Protasov: *(gülerek)*, Hayır, ihtiyar, hayır! O söylemedi, ben kendi kendime söyledim bunları. O aklından geçirdi, ben söyledim.

Antonovna: Haydi canım sen de...

(İhtiyar kadın gücenir, gitmek ister.)

Protasov: Kaynar su getir; o Fima denen kendini beğenmiş kız her zaman eteğini, ya da yenlerini bir şeylere taktırıyor...

Antonovna: Yediğim ekmek gibi biliyorum; Fima'nız şu anda efendinin oğluyla kırıştırıyordur... İşte o kadar!

Protasov: Kıskanıyor musun peki?

Antonovna: Aman! Efendisi olduğuna göre, onu karşına alıp konuşmalı, bir genç kızın öyle davranmasının yakışık almadığını anlatmalısın.

Protasov: Haydi boş ver, ihtiyar! Gerçekten, seni dinleseydim önüme gelene neyin iyi, neyin kötü olduğunu anlatıp kafa ütülemekle günlerimi geçirmem gerekiyordu... Anla artık, benim işim değil bu!

Antonovna: Öyleyse ne diye bu kadar okudun? Şimdi ne işe yarıyor gördüğün öğrenim?

(Terasın kapısında Melanya görünür.)

Protasov: Hah! İşte Melanya Nikolayevna! Günaydın.

Melanya: Günaydın, Pavel Fiyodoroviç!

Antonovna: Kim unutmuş bu kapıyı kapamayı?

(Kapıyı kapar.)

Melanya: Halinizden hoşnut görünüyorsunuz!

Protasov: Gelişinize sevindim... Nunu sitemleriyle başımı şişirip duruyordu... Hem sonra, ilginç bir iş başardım bugün.

Melanya: Öyle mi? Çok sevindim! Ünlü kişi olmanızı ne çok istiyorum, bilseniz!

Antonovna: *(homurdanarak ayrılır)*, Kentte herkes

ondan söz ediyor. Ünlü olmuş bile...

Melanya: Pastir gibi bir şey olacağınıza öylesine inanıyorum ki!..

Protasov: Yok canım!.. Bir kez, Pastör demek gerekir... Kitabımı okudunuz mu? Bir romandan daha ilginç, değil mi? Ne dersiniz?

Melanya: Ya, öyle! Yalnız o işaretler...

Protasov: Formüller mi?

Melanya: Anlayamıyorum bir türlü!

Protasov: İncelemek gerekir bir parça... Bitkilerin fizyolojisini vereceğim şimdi size. Ama her şeyden önce kimyayı, kimyayı büyük bir dikkatle inceleyin! Şaşırtıcı bir bilimdir kimya, biliyor musunuz? Diğer bilimlere göre henüz pek fazla gelişmiş değil; ama gene de her şeyi gören bir çeşit göz gibi görünüyor bana. Onun o keskin ve yürekli bakışları güneşin yakıcı kitlesine olduğu gibi, yer kabuğunun karanlıklarına, maddenin gizli yapısına ve ağacın sessiz yaşamına da giriyor. Kimya bilimi her yere bakabiliyor ve her yerden uyum meydana çıkarabiliyor. Yaşamın kökenini inatla araştırıyor... Buluyor ve bulacak! Sonunda maddenin gizlerini ortaya çıkarıp canlıyı yaratabilecek.

Melanya: *(kendinden geçer)*, Aman Tanrım! Neden konferans vermiyorsunuz?

Protasov: *(sıkılır)*, Ne gereği var?

Melanya: Bunu yapmalısınız. Öyle güzel konuşuyorsunuz ki, sizi dinlerken ellerinizden öpesim geliyor.

Protasov: *(ellerine bakar)*, Hiç öğütlemem. Çoğu zaman temiz değildir ellerim... Biliyorsunuz, her türlü nesneyi elliyorum...

Melanya: *(içten)*, Ah, sizin için bir şeyler yapmayı ne çok istiyorum, bilseniz! Size bakınca öylesine mutluluk duyuyorum ki! Çok değişik, çok büyük bir insan-

sınız... Söyleyin, neye gereksinmeniz var? Her şey, her şey isteyin benden!

Protasov: Ama siz...

Melanya: Ben ne yapabilirim, öyle mi?

Protasov: Tavuklarınız var mı?

Melanya: Tavuk mu? Ne tavuğu?

Protasov: Evcil kanatlılardan... Biliyorsunuz: Tavukgillerden... horozlar, tavuklar...

Melanya: Evet, biliyorum... var. Ne olacak?

Protasov: Bakın arkadaşım; Bana her gün taze, taptaze, folluktan yeni çıkmış, ılık yumurta verebilseniz çok iyi olur! Yumurta akına pek çok gereksinme duyuyorum, ama Nunu alabildiğine cimri; yumurta akının ne olduğunu bilmiyor; bayatlamış yumurtaları veriyor bana... Her defasında uzun uzun dil dökmem gerekiyor; ama gene dediği dedik!

Melanya: Pavel Fiodoroviç! Çok acımasız bir insansınız!

Protasov: Ben mi? Neden?

Melanya: Anlaştık... Her sabah on yumurta göndereceğim size.

Protasov: Çok güzel! Bana da tam o kadar gerekli. Çok, pek çok teşekkürler. Çok naziksiniz... Gerçekten!

Melanya: Siz ise... çocuksunuz! Acımasız bir çocuk! Ama hiç bir şeyin farkında değilsiniz!

Protasov: *(şaşırır)*, Doğrusu, neden acımasız olabileceğimi anlamıyorum...

Melanya: Günün birinde anlarsınız. Elena Nikolayevna evde yok mu?

Protasov: Vagin'lerde... Portresini yaptırıyor.

Melanya: Beğeniyor musunuz?

Protasov: Vagin'i mi? A, elbette! Dostluğumuz çok eski. Kolejde birlikte okuduk... Sonra, üniversitede yine birarada aydık. *(saatine bakar)* O da natüralisttir; ama ikinci yıl ayrılıp Akademiye yazıldı.

Melanya: Elena Nikolayevna onu çok beğeniyor galiba?

Protasov: Evet, çok. Biraz dar görüşlü olmakla birlikte, sevimli çocuk...

Melanya: Korkmuyor musunuz peki?

(Çepurnoy teras kapısını tıklatır)

Protasov: *(kapıyı açar)*, Ne var korkacak?.. Nunu kapamış kapıyı...

Melanya: Ah, sen burada mısın?

Çepurnoy: Sen de buradasın demek? Nerede su? Elizabeta Fiyodorovna su istiyor.

Protasov: Fenalaştı mı?

Çepurnoy: Hayır, durumu iyi... Damlasını içecek. *(yemek odasına gider)*

Protasov: Melanya Nikolayevna, bir dakika sizi yalnız bırakacağım... Şeye bir bakmam gerekiyor...

Melanya: Gidin, gidin! Ama çabuk dönün...

Protasov: Şimdi dönerim. Bahçeye çıkın biraz, kuzum.

Melanya: Olur...

Protasov: Liza orada... Nunu da! Peki, ya kaynar su ne oldu?

(uzaklaşır)

Çepurnoy: *(girer)*, Ece Melanya, işlerin nasıl gidiyor bakalım?

Melanya: *(sabırsızca ve usulca)*, *Hidatopiromorfizm* ne demek biliyor musun?

Çepurnoy: Ne?

Melanya: Hidato-Piro- morfizm?

Çepurnoy: Ne olduğunu biliyorum, anlaşılan su üstünde alev oyunları anlamına geliyor.

Melanya: Yalan söylüyorsun.

Çepurnoy: Öyle olması gerekir! Piro, piroteknik anlamına gelir; metamorfoz oyun demektir... Çözülecek problemler verdi sana öyleyse?

Melanya: Orası seni ilgilendirmez.

Çepurnoy: Onu karısından ayırmayı başarınca, bir sabun fabrikası kurabileceksin. Ama kimyacının yaptığını ödeyemeyeceksin.

(Bahçeye doğru uzaklaşır)

Melanya: Çok kabasın, Boris!

(Ayağa kalkıp çevresine bakınır. Fima girer, yemek odasına doğru yönelir)

Fima: Elizavcta Fiyodorovna sizi bahçeye çağırıyor.

Melanya: Peki... *(Antonovna bir tencere kaynar su ile geçer. Fima'nın yemek odasında kapkacağı tıngırdattığı duyulur)* Nedir o elindeki, Nunu?

Antonovna: Kaynar su, Pavelciğim için.

Melanya: Ya, deney için mi?

Antonovna: Evet, her zamanki gibi...

(Çıkar.)

Melanya: *(yemek odasına göz atar)*, Fima!

Fima: *(kapıdan)*, Ne var?

Melanya: Hanımın her gün ressamın evine gidiyor mu?

Fima: Hava kararınca, ya da yağmurlu havalarda gitmez. Bay Vagin buraya gelir o zaman.

Melanya: *(yaklaşır)*, Fima, bak kuzum, kafan iyi çalışır, öyle değil mi?

Fima: Eh, kafasız değilim...

Melanya: Öyleyse, onların arasında bir şeyler dik-

katini çekerse, anlat bana. Anlıyorsun ya?

Fima: Anlıyorum.

Melanya: Ve bu konuda kimseye bir şey söyleme! Al şunu! Seni unutmayacağım.

Fima: Çok teşekkür ederim. Ressam sık sık hanımının elini öpüyor.

Melanya: O pek bir şey sayılmaz. Gözünü aç!

Fima: Tamam. Anlıyorum.

Melanya: Ben bahçeye gidiyorum. Pavel Fiyodoroviç çıkar çıkmaz çağır beni. *(çıkar)*

Fima: Anlaşıldı.

(Antonovna gelir)

Antonovna: Fincanlara dikkat et biraz. Demirden değiller; kırabilirsin sonunda.

Fima: Haklısın, ama kapkacağın nasıl düzene konacağını bilirim.

Antonovna: Kızma hemen! O satıcı kadın ne soruyordu sana öyle?

Fima: *(yemek odasına geçerek)*, Elizaveta Fiyodorovna'nın sağlığından söz ediyordu...

Antonovna: *(Fima'nın peşinden gider)*, Hizmetçilere soracağına kendisi gidip görse daha iyi eder.

(Nazar Avdeyeviç terastan gelip içeri girer, kasketini çıkarır, odaya göz gezdirir, içini çekerek duvar halılarını yoklar, ve öksürür)

Fima: *(yemek odasından)*, Ne biçim davranıyorsunuz öyle? Hizmetçi de insandır. Siz de hizmetçisiniz üstelik.

Antonovna: Kim olduğumu biliyorum ben. Ne var ki, doğuştan soylu kişiler hizmetçileri karşılarına alıp konuşmuyorlar. Emir veriyorlar yalnızca. Evet şimdi durum başka... Kim var orada?

(görünür)

Nazar: Benim. Günaydın, Nunu!

Antonovna: Ne istiyorsunuz?

Nazar: Pavel Fiyodoroviç'i görmek istiyorum.... Söyleyeceklerim var.

Antonovna: Peki. Hemen çağırayım. *(çıkar)*

Fima: *(kendini gösterir)*, Günaydın Nazar Andreyeviç!

Nazar: Saygılar! Ah, çok kurnazsınız! Yalancı!

Fima: Rica ederim, bana asılmamak gerekir

Nazar: Zavallı dula hiç nazik davranmayacak mısınız siz? Bu akşam birlikte çay içelim mi?

Fima: Pşşt..

(Protasov girer, peşinden Antonovna...)

Protasov: Benimle konuşmak istemişsiniz?

Nazar: Evet.

Protasov: Hangi konuda?

Nazar: Ev konusunda...

Protasov: *(biraz sinirli)*, Dinleyin: size evi sattıktan sonra iki yıl para bekledim. Oysa siz şimdi... Ne zaman ödememiz gerekiyor?

Nazar: Vade dün doldu.

Protasov: Ya! Ama bu davranışınız hiç yakışık almıyor doğrusu. Ben uğraşıp dururken sizin böyle gelip de...

Nazar: İyi ama ben özellikle bunun için gelmiş değilim ki... Para konusu üzerinde duran kim? Kendim anımsayayım diye sözünü ettim...

Protasov: Nunu'ya, ya da karıma anımsatın onu siz... Çok paramız var, ama şeytan bilir nerede olduğunu! Bir sandıkta, kim bilir nereye saklanmıştır? Karım gönderir size... ya da Nunu getirir... Hoşça kalın!

(Antonovna yemek odasına geçer)

Nazar: Bir dakika, rica ederim!

Protasov: Ne var yine?

Nazar: Araziniz ve kır eviniz konusunu görüşmek isteyecektim.

Protasov: Ne olmuş?

Nazar: Satmak ister misiniz acaba diye?..

Protasov: Hangi budala öyle şeye para yatırır? Orası hiç bir işe yaramaz. Alabildiğine kum...

Nazar: *(heyecanla)*, Haklısınız! Bir işe yaramaz o toprak.

Protasov: Biliyorsunuz durumu.

Nazar: Benden başka hiç kimse para vermez ora ya!

Protasov: Peki, ama siz neden veriyorsunuz?

Nazar: Ben mi? Neden olacak... komşunuzun arazisini satın aldığıma göre, sizinkini de almalıyım!

Protasov: Al öyleyse! Durmadan zenginliyor musunuz, ne oluyorsunuz?

Nazar: Yani... Nasıl anlatmalı? İşi büyütüyorum...

Protasov: Tuhaf adamsınız! Ne yapacaksınız o kumsalı?

Nazar: Bakın... oğlum Ticaret Okulu'nda okudu ve çok bilgili bir adam oldu. Sanayi alanında öğrendiklerine diyecek yok... onun için Rus endüstrisini geliştirmek isteği uyandı içimde. Bir fabrika kurup bira şişesi yapmayı düşündüm.

(Fima yemek odasının kapısından dinler)

Protasov: *(kahkaha atarak)*, Çok hoşsunuz doğrusu! Peki, ikraz sandığınızı kapatacak mısınız?

Nazar: Neden? İkraz sandığı bir insanlık duygusu işi... İyilik amacına yönelik bir girişim... Başkalarına yardım etme olanağı sağlıyor...

Protasov: *(gülerek)*, Ya öyle mi? Tamam öyleyse, anlaştık... Benim arazimi de satın alın... Alın, alın... Yine görüşmek üzere hoşça kalın şimdilik! *(gülerek uzaklaşır.)*

Nazar: İzin verin!.. Hmm... Efimya İvanovna, ne diye gitti bu adam? Satış sözleşmesi yapabilmek için burada bulunması gerekir. Adam çekti gitti!

Fima: *(omuz silkerek),* Bir tahtası eksik besbelli.

Nazar: Hmm... İyi değil! Neyse... Hoşça kalın. *(çıkar)*

Roman: *(Fima'nın arkasından),* Şu tüten soba nerede?

Fima: Ay! Korkuttun beni! Ne var?

Roman: Neden korkuyorsun? Tüten bir soba var, hissetmiyor musun?

Mişa: *(koşarak yemek odasından gelir),* Burada değil, öküz! Mutfakta!

Roman: Ya? Burada sanmıştım ben! *(çıkar)*

Mişa: *(hızla),* Bak, Fima'cığım, ev kirasından başka sana ayda on beş ruble, ne dersin?

Fima: Defol, utanmaz herif! At mı satın alıyorsun yani?

Mişa: Haydi, haydi! İş adamıyım ben. Düşün biraz. Kiminle evlenebilirsin? Bir işçi seni alır belki, ama gece gündüz dayak atar; tıpkı çilingirin karısına yaptığı gibi... Bense seni gösterişsiz de olsa rahat ve temiz bir eve yerleştireceğim; ayrıca yetişmen için de elimden geleni yapacağım.

Fima: Hayır, namuslu bir kızım ben. Hem sonra, kasap Krapov ayda yüz ruble önerdi.

Mişa: Budala ihtiyarın teki o! Daha anlayamadın mı?

Fima: Zaten ben de evet demedim ki...

Mişa: Öyleyse beni dinle, küçük budalacığım! Ben sana...

Fima: Yetmiş beş ruble verin.

Mişa: Nee? Yetmiş beş ruble mi?

Fima: Ayrıca bir yıllık avans istiyorum.

Mişa: *(şaşkın)*, Ama siz...

Fima: Öyle işte! *(anlamlı bir biçimde bakışırlar. Terastan Egor gelir; alabildiğine içkilidir.)* Yavaş... Babanız gitti.

Mişa: Gitti mi? Özür dilerim. *(çıkar)*

Fima: *(Egor'a)*, Nereden giriyorsun öyle? Mutfaktan geçemez miydin? Ev sahibi bile her zaman oradan geçiyor. Sen ise...

Egor: Sus bakalım... Beyefendiyi çağır bana!

Fima: Üstelik körkütük sarhoşsun. Beyefendi nasıl konuşabilir seninle bu durumda?

Egor: Orası seni ilgilendirmez! Çağır onu. Konuşacak olan benim... Hadi!

Fima: *(yemek odasına koşar)*, Nunu, Nunuu!

Protasov: *(iki kanatlı kapıdan içeriye girer)*, Ne diye bağırıyorsunuz öyle, Fima? Ah, siz misiniz, Egor? Ne istiyorsunuz? İşim başımdan aşmış. Çabuk söyleyin, lütfen...

Egor: Durun hele... Azıcık içtim... Kafayı bulma dığım zaman konuşmasını bilemiyorum.

Protasov: Peki... Ne söyleyeceksiniz?

(Antonovna yemek odasından gelir, peşinde Fima vardır)

Egor: Biraz önce başkaları önünde küçük düşürdün beni... Karımdan söz etmeye kalkıştın... Sen kim oluyorsun da kalkıp beni iki paralık ediyorsun herkesin önünde? Ne hakla bunu yapıyorsun?

Protasov: Ah şu ihtiyar yok mu? Küçük düşürmek istemiyordum sizi, Egor.

Egor: İstiyordun, istiyordun! Çocukluğumdan beri herkes bana hakaret etti.

Protasov: Anlıyorum, Egor... Çok iyi anlıyorum...

Egor: Dur hele! Hiç kimse sevmiyor ve anlamıyor beni. Karım da sevmiyor... Oysa ben sevilmek istiyorum. Topunuzun Allah belasını versin!

Protasov: Öyle bağırmak doğru değil!

Antonovna: Ayy, körkütük!

Egor: İnsan mıyım ben neyim? Neden herkes bana kötülük ediyor?

Antonovna: Aman Allahım, ne oluyor böyle?

(Yemek odasına koşar. Sonra avluda bağırdığı duyulur)

Protasov: Sakin olun, Egor... Bakın, Nunu bana dedi ki...

Egor: Ne diye Nunu'ya kulak asıyorsun? Sakalın var artık. Sakalı olan insan Nunu'ya aldırır mı? Bak, dinle: Seni sayarım... Başkaları gibi olmadığını çok iyi biliyorum... Ama bir kuşku var içimde: Sen başkaları karşısında... Ah, sen var ya! İstesen diz çökerim önünde. Ama ikimiz yalnız olduğumuz zaman... Öyle olunca hiç incinmem. Ama o doktor budalasının yanında!.. Karıma gelince, elbette döveceğim onu, pestilini çıkaracağım... Onu çok seviyorum; onun da beni sevmesi gerekir bu durumda...

(Çepurnoy, Melanya, Liza, Antonovna ve Fima koşarak içeri girerler)

Liza: Ne oluyor? Ne var, ne oluyor, Pavel?

Çepurnoy: *(Liza'yı tutarak)*, Ne var?

Protasov: Rahat bırakın bizi...

Melanya: Nunu, biriyle kapıcıyı çağırt.

Antonovna: *(bağırarak uzaklaşır)*, Roman!

Egor: Tüm kargalar üşüştü! Kov şunları, Pavel Fiyodoroviç!

Çepurnoy: Siz mert bir insansınız... Evinize gitseniz olmaz mı, ha?

Egor: Mert filan değilim ben.

Çepurnoy: *(kaşlarını çatarak)*, Ama gene de... Haydi gidin!

Melanya: Polis çağırmalı!

Protasov: Rica ederim, ne gereği var? Kuzum Egor, evinize dönün siz... Size gelirim ben; orada görüşürüz.

(Antonovna ile Roman yemek odasının kapısında görünürler)

Egor: Ya! Gelecek misin?

Protasov: Geleceğim...

Egor: Peki... Ama dikkat et! Yalan istemem ha!

Protasov: Yemin ederim.

Egor: Tamam öyleyse! Hoşça kalın! Şunlara gelince... Topu birden senin tırnağın etmez... Hoşça kal. *(çıkar.)*

Roman: Bana ihtiyacınız yok mu?

Protasov: Hayır, gidebilirsiniz... Ah! Görüyorsun ya, ihtiyar! *(Antonovna içini çeker)* Sen açtın bu işi başıma.

Liza: Korkuyorum o adamdan... çok korkuyorum.

Melanya: Biraz fazlaca naziksiniz, Pavel Fiyodoroviç.

Protasov: Yok, gerçekten suç bende.

Liza: Başka bir çilingir tutmak gerekir, Pavel.

Çepurnoy: Tüm işçiler içkici oluyor.

Protasov: Bu olup bitenler insanın sinirlerini öyle yoruyor ki!.. Şansım yok bugün. Budalaca birtakım küçük olaylar içinde kaldım... Ötede asit siyanidrikle yaptığım çok karmaşık bir deney var, burada ise... Bana çay koy, Liza.

Liza: Buraya getirmelerini söyleyeceğim. Yemek odasında içmesini sevmezsin... *(çıkar)*

Protasov: Evet, doğru; karanlık odalardan hoşlanmam. Oysa bu evde bir tek aydınlık oda yok.

Melanya: Ah, sizi çok iyi anlıyorum, Pavel Fiyodoroviç.

Çepurnoy: Melanya! Neydi o sözcük?

Melanya: Hangi sözcük?

Çepurnoy: Senin sorduğun...

Melanya: Sana hiç bir şey sormadım ben...

Çepurnoy: Unuttun mu? Biliyor musunuz, meslekdaşım, sizden zor bir sözcük duyunca anlamını gelip bana soruyor.

Melanya: *(incinir)*, Boris, korkunç bir adamsın sen! Yabancı sözcükleri bir türlü belleyemiyorum. Çok mu tuhaf bu?

(Fima pencere yanındaki masaya el uzluğuyla çay takımını koyup çayı getirir)

Protasov: Ne sordunuz ona?

Melanya: *(suçluymuş gibi)*, "Hidato-piro-morfizm" sözcüğünün anlamını unutmuştum.

Çepurnoy: Su üstünde alev oyunu anlamına geldiğini söyledim.

Protasov: *(kahkaha ile gülerek)*, Ne?..

(Liza girer ve masa ile uğraşır)

Melanya: Utanmıyor musun, Boris?

Protasov: *(gülümseyerek)*, Garip ilişkileriniz var doğrusu... Sizi gören iki düşman sanır... Özür dilerim, patavatsızlık ediyorum belki.

Melanya: Yok canım! Boris sevmez beni. Birbirimize yabancı gibiyiz. O Poltava'da, teyzemin yanında büyüdü; bense Yaroslav'da amcamın yanında... İki öksüzüz biz.

Çepurnoy: Kazan'lı...

Melanya: Yeniden bir araya geldiğimiz zaman yetişkindik... ve birbirimizden hoşlanmadık. Boris hiç kimseyi sevmez. Yaşamı boyunca başarılı olamadığı için herkese kin besler. Beni görmeye bile gelmez.

Çepurnoy: Bakınız, meslekdaşım, Melanya'nın yaşlı kocası sağ iken, evlerine her gidişimde adamcağız kendisini iyileştirmem için yalvarırdı bana.

Melanya: Yalan söylüyorsun.

Çepurnoy: Buna karşılık ben, tüm hayvanları iyileştirmesini bilmediğimi söylerdim.

Liza: Boris Nikolayeviç!

(Protasov sıkıntıyla güler)

Çepurnoy: Ölçüyü kaçırdım mı yoksa?

Liza: Çayınızı için...

Çepurnoy: Ve evinize dönün! Anladım!

Melanya: Pavel Fiyodoroviç! Mikroskopta bir yosun göstermek istemiştiniz bana, anımsadınız mı?

Protasov: Bir yosun hücresi. Evet... elbette... olabilir... İsterseniz hemen şimdi göstereyim.

Melanya: Ah, lütfen! Çok memnun olurum.

Protasov: Haydi, gidelim. Yalnız, benim orada koku var ama... *(çıkar)*

Melanya: *(onun arkasından çıkarken)*, Önemi yok, önemi yok!

Çepurnoy: Tam bir güldürü! Koca inek yosun görmek istiyor!

Liza: *(üzgün)*, Boris Nikolayeviç, dürüst, gösterişten hoşlanmayan, çok güçlü bir insan olan siz...

Çepurnoy: Haydi, dobra dobra konuşun.

Liza: Neden kaba, alaycı ve sevimsiz bir tavır takınıyorsunuz? Neden?

Çepurnoy: Tavır mavır takındığım yok...

Liza: Yaşam zaten öylesine kaba ve korkunç şeylerle dolu ki... Öyle pis işler oluyor ki... İnsan daha yumuşak, daha nazik davranmalı...

Çepurnoy: Ne diye yalan söylemeli? İnsanlar kaba ve kıyıcı varlıklardır; doğal yapıları öyle.

Liza: Hayır, doğru değil.

Çepurnoy: Doğru değil mi? Oysa siz de öyle düşünüyorsunuz... seziyorsunuz bunu. İnsanların kaba, pis birtakım hayvanlar oldukları, sizi ürküttükleri kanısında değil misiniz? Bunu ben de biliyor ve size inanıyorum. Ama, insanları sevmek gerektiğini söylediğiniz zaman inandıramıyorsunuz beni. Korkudan öyle konuşuyorsunuz.

Liza: Anlamıyorsunuz beni.

Çepurnoy: Belki... Ama yararlı, ya da sevimli olan şeyin sevilebileceğini anlıyorum: örneğin, yağ ve jambon verdiği için domuz, sonra müzik, yengeçler, resim, sevilen şeyler arasındadır. İnsana gelince, yararsız ve sevimsiz bir varlıktır o.

Liza: Aman Tanrım! Ne diye öyle konuşuyorsunuz?

Çepurnoy: İnsan doğruyu söylemeli, içinden geldiği biçimde konuşmalı. İyi bir insan olmayı denedim önceleri. Bir kez bir sokak çocuğunu evlat edindim: iyi bir eğitim vermeyi düşünüyordum ona. Sonunda saatimi çalıp kaçtı. Bir süre sonra, kimsesiz bir kız aldım yanıma. Henüz küçüktü, anlıyor musunuz? "Bir süre birlikte yaşarız, sonra evleniriz" diye düşünüyordum. Bir gün körkütük sarhoş olmuştu, alabildiğine tersledi beni...

Liza: Yeter! Bu gibi şeyleri anlatmamak gerektiğini bilmelisin.

Çepurnoy: Neden anlatmayayım? Aksine, bir kez her şeyi anlatmalıyım... tüm yaşamımı... Böylece yüreğim temizlenir belki biraz.

Liza: Evlenmelisiniz.

Çepurnoy: Bakın! Ben de aynı şeyi düşünüyorum.

Liza: Bir genç kız bulun...

Çepurnoy: *(sakin)*, Buldum, biliyorsunuz; iki yıldan beri dolanıp duruyorum çevresinde... tıpkı ayının bal kâsesi çevresinde dolandığı gibi...

Liza: Yine mi aynı şey? Sevgili Boris Nikolayeviç, boş yere yormayın kendinizi. Kesin cevabımı verdim size. Bu konudaki düşüncem asla değişmeyecek!

Çepurnoy: Kim bilir? Malorusya'lıyım ben, o yörenin insanları inatçı olurlar. Onun için, bu iş belli olmaz, diyorum.

Liza: *(adeta korkuyla)*, Hayır!

Çepurnoy: Bu arada başka şeylerden söz edelim.

Liza: İnatçılığınız beni korkutuyor.

Çepurnoy: Korkmayın. Hiç bir şey korkutmasın sizi.

(Sessizlik. Terasın yanında Roman'ın homurdandığı duyulur. Liza ürpererek pencereden bakar)

Liza: Kız kardeşinize karşı neden o denli kötü davranıyorsunuz?

Çepurnoy: *(sakin)*, Budalanın teki... üstelik de korkak!

Liza: Aman Tanrım!

Çepurnoy: Susuyorum, susuyorum! Güzel konuşamamak bir erkek için ne büyük talihsizlik! Kız kardeşimden söz ettiniz, bakın, o yirmi yaşındayken zengin bir ihtiyarla evlendi... Ne gereği vardı? Sonra, öylesine sıkıldı, o adamdan öylesine nefret etmeye başladı ki, nerdeyse intihar edecekti. Bir defasında kendini asmaya kalktı, ucu ucuna kurtardılar... Başka bir gün de amonyak içti... En sonunda adam öldü, kardeşim de ne oldum delisi oldu.

Liza: Siz de yanlış davrandınız belki. Ne diye yardım etmediniz ona?

Çepurnoy: Yanlış davranmış olabilirim; ama belki de yardım ettim...

Liza: Ama bu yüzden onu suçlamak...

Çepurnoy: O nedenle değil yalnızca... Örneğin, buraya niçin geldiğini bilmiyorsunuz... Oysa ben biliyorum.

Liza: Bilmeccelerinizi sıralamayın bana! Düşünün bir kez: onu yargılama hakkını kim verdi size?

Çepurnoy: Peki, size başkalarını yargılama hakkını kim verdi? Herkes bu hakkı kimseye sormadan kullanır. Yargıya varmak yeme içme gibi bir şeydir; bundan kimse vazgeçemez.

Melanya: *(heyecanla çıkar; Protasov arkasındadır)*. Anlıyorum, Pavel Fiyodoroviç. Ama gerçekten doğru mu?

Protasov: Elbette! Her şey canlıdır, her yerde yaşam var, her yerde giz var. Varoluşun insanı şaşırtan, derin bilmeccelerine yaklaşmak, tüm beyin enerjisini bu bilmeceleri çözümlemek amaciyle kullanmak zorundayız. Gerçek insan yaşamı budur. Mutluluğun ve yaşama sevincinin tükenmeyen kaynağı buradadır! İnsan ancak düşünürken özgürdür, düşünebildiği sürece de insan adını taşımaya yaraşır; ve eğer düşünebiliyor, aklını kullanabiliyorsa dürüst ve iyidir! İyilik kavramını yaratan akıldır; bilinç olmaksızın iyilik olamaz! *(hızla saatini çıkarır.)* Ah, özür dilerim... Gitmek zorundayım.... Şey gerek... Hay kör şeytan!.. *(çıkıp gider)*

Melanya: Orada neler söylediğini bir duysaydınız!.. Hem ne söylemekti o! Yalnızca bana konuştu, Melanya Kirpitçova'ya, evet yalnız bana!.. İlk kez böyle konuştu... tüm gizleri anlattı bana! *(Boris güler.)* Ne oluyor Boris? *(hıçkırıklı bir sesle):* Onun düşüncelerini anladığımı söylemiyorum. Böyle bir şey ileri sürüyor mu-

yum? Budalanın tekiyim ben. Lizaveta Fiyodorovna, gülünç müyüm, ha? Canımın içi, düşünün bir kez uyurcasına yaşıyorsunuz, yaşıyorsunuz... ansızın kapının vurulduğunu duyuyorsunuz, gözlerinizi açıyorsunuz, bir de bakıyorsunuz ki, sabah olmuş; ortalık günlük güneşlik, bir an bol ışıktan başka bir şey göremiyorsunuz! Ama yürekten bir soluk alıyorsunuz, öyle katıksız bir sevinçle soluyorsunuz ki... Tıpkı Paskalya sabahlarında olduğu gibi...

Çepurnoy: Seni bu denli etkileyen nedir?

Liza: Çay alın... Oturun! Çok heyecanlı görünüyorsunuz.

Melanya: Sen anlayamazsın, Boris! Hayır, teşekkür ederim... Çay istemiyorum. Gideceğim... Kusura bakmayın, Lizaveta Fiyodorovna... Yordum sizi. Gidiyorum... Hoşça kalın! Ayrıldığımı söyleyin ona... teşekkürlerimi bildirin... Her şeyi görebiliyor! Hayranlığa değer bir insan! *(teras kapısından çıkar)*

Çepurnoy: Bu denli ilgisini çeken nedir? Anlamıyorum.

Liza: Ben anlıyorum. Beni de aynı biçimde etkilediği oldu Pavel'in... Konuştuğu zaman gözümden, kafamdan bir perdenin kalktığı izlenimi uyanıyordu içimde. Her şey alabildiğine aydınlık, uyumlu oluyor; hem gizemli, hem yalın; hem ufacık, hem de yüce görünüyordu. Sonraları, pislikle, kabalıkla, akıl almaz acımasızlıklarla dolu gerçek yaşamı tanıdım. Yüreğimi korku ve huzursuzluk kapladı bunun üzerine... Ve sonunda beni hastaneye kaldırmak zorunda kaldılar.

Çepurnoy: Düşünmeyin artık bunu... Boşverin hastaneyi. Geçti o günler artık.

Liza: Geçmedi!

(terasta Elena ile Vagin)

Çepurnoy: Biri geliyor... Ah! Elena Nikolayevna... ve ressam... Gitmem gerekiyor...

Elena: Ah, Boris Nikolayeviç! Pavel evde mi, Liza? Lütfen çay koyar mısın bana?

(kocasının yanına gider)

Çepurnoy: Ne kadar solgun ve perişansınız, Dimitri Sergeyeviç?

Vagin: Sahi mi? Bilmiyordum! Resim işi nasıl gidiyor, Liza?

Liza: Bugün resim yapmadım.

Vagin: Çok yazık! Renkler sinirleri yatıştırır.

Çepurnoy: Sizi gören buna inanmaz.

Vagin: Tüm renkler için söylemiyorum elbette.

Liza: *(ürperir)*, Kırmızı için de...

Çepurnoy: Hoşça kalın. Irmak kıyısına yengeç avlamaya gidiyorum. Sonra kızartıp yiyeceğim; sigaramı tellendirip bira da içeceğim. Beni geçirmez misiniz, Lizaveta Fiyodorovna? Yarın yine uğrarım size. *(Elena girer)* Hoşça kalın, Elena Nikolayevna.

Elena: Gidiyor musunuz? Güle güle.

(Çepurnoy ile Liza çıkarlar.)

Vagin: Çalışıyor mu?

Elena: Evet. Gelir birazdan.

Vagin: Peri türetmek gibi budalaca bir düşünceye takmış kafayı, değil mi?

Elena: Onun hakkında konuşmaktan sıkılmalısınız!

Vagin: Şu bıktırıcı bilgiçlik sinirlendiriyor beni! Hem sonra, onun bana karşı takındığı tavrı hoş göremiyorum bir türlü. Çok çirkin.

Elena: İçtenlikle konuştuğuma pişman olmaya başladım.

Vagin: Özgür bir kişi gibi davranmalı ve size saygı göstermeyeni kayırmamalısınız.

Elena: Ben de öyle yapacağım... Göreceksiniz!

Vagin: Ne zaman? Ne bekliyorsunuz?

Elena: Önce onun gönlünde yerimin ne olduğunu bilmeliyim...

Vagin: Hiç yeriniz yok!

Elena: *(ince bir gülümseyişle)*, İyi öyleyse. O zaman her şey yoluna girer: bana gereksinme duymadığına göre, çekip giderim. Ama öyle değilse? Yalnızca sevmekten yorulmuş ve beslediği ülkünün baskısiyle aşkını yüreğinin derinliklerine gömmüşse?. Bu durumda ondan ayrılırsam yüreği ne hale gelir?...

Vagin: Siz de bunu istiyordunuz, öyle değil mi?

Elena: Nasıl bir facia olur bu, biliyor musunuz? Oysa facialardan nefret ederim ben.

Vagin: Onun hesabına mı korkuyorsunuz?

Elena: Onun yaşamını zehir etmek istemiyorum...

Vagin: Bu işi çok düşündüğünüze göre, istemiyorsunuz demektir. Bir insan çok istediği şey üzerinde kafa yormaz.

Elena: Bu dediğiniz hayvanlar için doğru. Hayvanlar düşünmez. Ama insan, yeryüzünde daha az kötülük olması için iyi düşünmek zorundadır.

Vagin: Özveri, ödev, falan, filan... Liza acılarla dolu felsefesiyle çok fena etkilemiş sizi.

Elena: Kötülük iğrenç, acı tiksinçtir. Acı çekmeyi kendim için utanç verici sayarım; onun için başkalarına acı çektirmenin namussuzca ve çirkin bir davranış olduğu kanısındayım.

Vagin: Çok düşüncelisiniz! Ama diliniz gene de bir tutsağınkinden ayrı değil. Kendinize kıyıyorsunuz... kimin için? Yaşamın kaynağını bulabileceğini inatla öne sürerek, onu mikroskopla görülebilecek parsellere bölüştüren bir insan için! Ne budalaca düşünce! Özgürlüğün, güzelliğin ve yaşama sevincinin yararına değil, ölüm yararına çalışıyor o. Özverinizi de gereksemiyor.

Elena: İçiniz rahat olsun, dostum! Özveriden söz etmedim. Hem, duygularınızın güçlü olduğuna inanmam için hiç bir neden yok.

Vagin: Aşkıma inanmıyor musunuz?

Elena: Daha doğrusu, kendime inanmıyorum.

(Liza girer)

Vagin: Çok soğuk davranıyorsunuz!

Elena: Düşündüğümü söylüyorum.

Liza: Bugün durmadan başını ağrıttılar Pavel'in.

Elena: Kim?

Liza: Herkes. Nunu, şu çilingir, ev sahibi...

Elena: Pavel sinirlendi mi bu duruma?

Liza: Öyle sanıyorum!

Elena: Yazık!

(Vagin terasa çıkar)

Liza: Özür dilerim, ama gerçekten çok az ilgileniyorsunuz onunla.

Elena: O hiç bir şey söylemedi bu konuda bana...

Liza: Belki sizinle konuşmanın tatsızlığı yüzünden. *(Odasına çıkar)*

Elena: *(yavaşça)*, Liza! Yine başlıyorsun... Haksızsın, Liza... Dinle beni...

(Liza karşılık vermez. Elena, Liza'nın arkasından bakar, omuz silker, kaşlarını çatarak terasa doğru yönelir. Fima yemek odasından gelir)

Fima: Hanımcığım!

Elena: Ne istiyorsun?

Fima: Siz yokken Melanya Nikolayevna geldi. Ne dedi, biliyor musunuz?...

(sessizlik)

Elena: *(düşünceli)*, Eee... Ne dedi?

Fima: Öyle canım sıkıldı ki...

Elena: Can sıkıcı bir şeyse, söyleme.

Fima: Hanımını gözden kaçırma, dedi... Sizden söz ediyordu...

Elena: Bu da ne demek oluyor? Fima, hep böyle saçmalıklar uydurursun... Haydi, rahat bırak beni.

Fima: Saçmalamıyorum, inanın! Onları gözetle, dedi; hanımınla bay Vagin'i...

Elena: *(usulca)*, Defol!

Fima: Ben bir şey yapmadım ki!... Para da verdi, işte...

Elena: Dışarı!

(Fima hızla çıkar. İki kanatlı kapıdan Protasov telaşla gelir)

Protasov: Neden bağırıyorsun, Elena? Ha! Fima ile kavga var... Biliyor musun, çok tuhaf kız bu Fima! Eteği de kendine özgü; oraya buraya takılıyor, her şeyi deviriyor, kırıp döküyor... Senin yanında kalacağım... Tam on dakika! Çay koyar mısın bana? Dimitri gelmedi mi?

Elena: Terasta.

Protasov: Liza da mı orada?

Elena: Liza odasında.

Protasov: Üzüntülü görünüyorsun?

Elena: Biraz yorgunum.

Protasov: Portren ilerliyor mu?

Elena: Her gün aynı şeyi soruyorsun.

Protasov: Öyle mi? Ah, işte Dimitri... Gücenmiş gibi bir hali var! Neden öyle?

Vagin: Bir gün bahçenizin resmini yapacağım.. Bu saatlerde, güneş batarken...

Protasov: Onun için mi önceden yüzünü asıyorsun?

Vagin: Espri mi yapıyorsun şimdi de?

Elena: Çay ister misiniz?

Protasov: *(ayağa kalkar)*, İkinizin de keyfi yerinde değil... Ben mutfağa gidiyorum... İşim var orada... Biraz daha çay koy, Elena!

Vagin: Bugünlerde bir kimya kabına oturtacak sizi; bir asitle ıslatacak ve bundan hoşlanıp hoşlanmadığınızı gözleyecek.

Elena: Saçmalamayın... Eğer şey istemiyorsanız...

Vagin: *(özentisiz, içten)*, Size karşı beslediğim duygu kadar güçlü bir duygu doğmadı içimde ömrüm boyunca... Durmadan içimi kemiriyor bu duygu... Ama bir yandan yüceltiyor beni...

Elena: Ya, öyle mi?

Vagin: Gözünüzde büyümek, daha kolay anlaşılmak, en iyi kişi olmak istiyorum.

Elena: Güzel... Sizin hesabınıza çok hoşuma gitti.

Vagin: Elena Nikolayevna... İnanın bana...

Protasov: *(önce yemek odasında, sonra elinde bir kapla içeri girerek)*, Karışma, ihtiyar!

Elena: Nunu! Ne istemiştim?...

Protasov: Ne biçim kola çanağı be! *(odasına gider)*

Elena: Pavel'i rahatsız etmemeni istemiştim, öyle değil mi?

Antonovna: Bu evi kimin çekip çevirdiğini, kimin yönettiğini sormama izin ver, Elena'cığım? Pavel işinde, Liza hasta, siz sabahtan akşama dek evde yoksunuz...

Elena: Pavel küçük işlerle uğraşamaz.

Antonovna: Öyleyse, siz sahip çıkın eve.

Elena: Bir bu eksikti! Bana ders vermeye kalkıyorsun...

Antonovna: Ne yapayım? Evin başıboş bırakıldığını ve Pavel'le hiç kimsenin ilgilenmediğini görüyorum...

Elena: *(yavaşça)*, Lütfen çık, Nunu!

Antonovna: Peki, peki... Ama generalin rahmetli eşi hiç kovmazdı beni...

(gücenerek çıkar; Elena kalkıp odanın içinde sinirli bir tutumla gezinir. Vagin alaylı bakışlarla izler onu.)

Elena: Eğlendiriyor mu bu durum sizi?

Vagin: Bir parça budalalık her zaman eğlendiricidir! *(coşku ile)* Bu evden çekip gitmek gerekir. Güzel, özgür bir yaşam için yaratılmışsınız siz...

Elena: *(düşünceli)*, İnsanın çevresini kaba ve akılsız kişiler sarınca öyle yaşamaya olanak var mı? Çok tuhaf: insan ne denli yükselirse, çevresi o denli bayağılıklarla doluyor. Tıpkı rüzgârın büyük yapıların dibine her türlü pisliği topladığı gibi... *(Protasov bitkin, solgun bir halde girer. İçtenliğinde çocuksu, sevimli bir hava vardır. Usulca ve adeta suçluymuş gibi konuşur.)* Neyin var, Pavel? Ne oluyor sana böyle?

Protasov: Karışım ekşi oldu, anlıyor musun? Evet, ekşi. Oysa deneyi büyük bir dikkatle hazırlamıştım... Her şeyi öngörmüştüm...

(Karısına bakar, ama onu görmüyormuş gibi bir tutum içindedir. Masaya yaklaşıp oturur, sinirlice parmaklarını oynatır... Cebinden bir not defteri çıkarır, hızla notlar alarak birtakım hesaplara dalar. Vagin, hiç bir şey söylemeden Elena'nın elini sıkıp ayrılır.)

Elena: *(usulca)*, Pavel! *(daha yüksek sesle)* Pavel, sevgilim... Çok üzgünsün, değil mi?

Protasov: *(dişlerini sıkarak)*, Dur... Neden ekşi oldu?

İKİNCİ PERDE

(Sağda, evin duvarı ve korkuluklu büyük bir teras. Korkuluğun birkaç parmaklığı eksik. Terasta iki masa; biri, büyük yemek masası; öteki, köşede duran küçük bir masa. Küçük masanın üstünde tavla zarları ve tombala kağıtları göze çarpıyor. Terasın dip yanı iri perdeli bir camlıkla örtülü. Avlu, dipteki kazık duvarına dek uzayıp giden eski, yeşil parmaklıkla çevrili. Arkada bahçe. Akşam vaktidir. Çepurnoy ile Nazar Avdeyeviç gelirler.)

Nazar: Demek ağır değil, geçecek?

Çepurnoy: Evet, öyle.

Nazar: İyi, iyi. Çok akıllı bir at değil, ama pahalı... Yedi yıl önce altmış rubleye satın almıştım; o zamandan beri ne kadar yulaf tıkındığını da bir düşünün... Ama iyileşmeyecekse söyleyin, satayım bari.

Çepurnoy: Neden? Bir başkasının yanında iyileşir mi sanıyorsunuz?

Nazar: Orası beni ilgilendirmez, Bay doktor!

Çepurnoy: Öyle mi?

Nazar: Size çok önemli bir şey sormak istiyorum, ama nasıl söyleyeceğimi bilemiyorum.

Çepurnoy: *(sigara yakarak)*, Olabildiğince kısa konuşun...

Nazar: En doğrusu öyle yapmak. Bakınız, isterdim ki...

Çepurnoy: Daha kısa...

Nazar: Bay Protasov konusunda...

Çepurnoy: Ya! Eee, sonra?..

Nazar: Dinleyin, Ticaret ve Endüstri Okulu'nu bitiren oğlum çağımızda kimyanın büyük önem kazandığını söylüyor. Ben de görüyorum: tuvalet sabunları, parfümler, pomatlar ve buna benzer her türlü ürünler pek çok satılıyor ve bol para getiriyor.

Çepurnoy: Ne olacak? Daha kısa kesin.

(Mişa, terasın köşesi ardına gizlenmiş, sahneyi gözlemektedir. Çepurnoy onu farkeder)

Nazar: Daha kısa konuşamam, çok geniş bir girişim bu... Örneğin sirke, çeşitli kokular... ve başka birçok şeyler... Hem sonra, şu Bay Protasov'a bakıyorum da: araç gerecini ve zamanını boşuna harcıyor. Bu gidişle meteliksiz kalacağına kalıbımı basarım... İşte böyle. Konuşun biraz onunla.

Çepurnoy: Hangi konuda? Sirke konusunda mı?

Nazar: Yok canım, genel olarak... Özellikle yakında meteliksiz kalacağını anlamasına yardım edin... Onun için bir önerim var: küçük bir fabrika kuracağım ona; yararlı ürünler üzerinde çalışacak bundan böyle. Girişime ortak olmaya parası yok, ama olsun; işi senete bağlarız olur biter....

Çepurnoy: *(gülerek)*, Çok soylu bir insansınız doğrusu!

Nazar: İyi yürekliyimdir; ne zaman birinin akıntıya kürek çektiğini görsem ona hemen yararlı bir iş sağlamak gelir içimden. Hele Protasov gibi dikkate değer bir insan olursa... Karısının doğum günü dolayısiyle havai fişekler attırdı... Aman Allahım! Nasıl şeydi o öyle? Kuzum, konuşacak mısınız kendisiyle, ha?

(Fima, terasa gelir. Çayı hazırlar)

Çepurnoy: Konuşacağım...

Nazar: Size gönül borcu olacak bu işten dolayı... Öyle sanıyorum ki... Neyse, şimdilik hoşça kalın...

Çepurnoy: Güle güle! *(Fima'ya)* Neredeler?

Fima: Bey odasında; hanım Bay Vagin'le birlikte, bahçede; Elizaveta Fiyodorovna da orada...

Çepurnoy: Peki, ben de oraya gideceğim birazdan.

Mişa: *(terasın arkasından hızla çıkar),* Özür dilerim... Adınızı öğrenmek zevkini tadamadım...

Çepurnoy: Aldırmayın. Ben de sizinkini bilmiyorum.

Mişa: Mikail Nazaroviç Vigruzov hizmetinizdedir...

Çepurnoy: Ne diye hizmetimde olacakmışsınız? Sizden bir şey istediğim yok ki...

Mişa: *(koruyucu bir ses tonuyla),* Nezaket gereği öyle konuştum. Bir raslantı sonucu babamla konuşmanıza tanık oldum.

Çepurnoy: Farkındayım... Söylesenize kuzum, ne diye ayaklarınızı oynatıyorsunuz öyle?

Mişa: Sabırsızlıktan... Çok sinirliyim genellikle...

Çepurnoy: Peki, bu telaşınız ne?

Mişa: Yani... Nasıl söyleyeyim? Sinirliyim işte...

Çepurnoy: Ya! Anlıyorum... Hoşça kalın!

Mişa: İzin verin lütfen! Şunu söylemek istiyordum ki...

Çepurnoy: Söyleyin bakalım.

Mişa: Babamın önerisinden söz edecektim. Görüyorsunuz ya, fikir benden geldi... Ne var ki, babam açık seçik anlatamadı...

Çepurnoy: Olsun, ben anladım.

Mişa: Bu akşam saat dokuzda, Troiçki caddesindeki Paris lokantasında bana onur vermeyi arzu edersiniz belki?

Çepurnoy: Hayır, size onur veremeyeceğim

Mişa: Çok üzgünüm.

Çepurnoy: *(rahat bir soluk alarak),* Ben de...

(bahçeye gider)

Mişa: *(Çepurnoy'u hor gören bir tutumla arkasından bakar),* Kaba adam! Tam bir hayvan doktoru!

Fima: Gördünüz mü? Sizinle konuşmak bile istemiyorlar!

Mişa: Başına ne işler açabilirim, biliyor musun, Fima?

Fima: Hiç bir şey yapamazsın.

Mişa: Sana verdiğim yüzüğü çaldığını söylerim... Komiser yardımcısı dostumdur.

Fima: Vız gelir! Adam kur yapıyor bana.

Mişa: Ne yapalım... Hayır, Fima, şaka ediyorum. Ciddî konuşalım: sana yirmi beş ruble ve ev kirası, tamam mı?

Fima: Hadi canım, sen de! Namuslu bir kızım ben.

Mişa: Budalanın tekisin sen, anladın mı? Bak, dinle: Zotilov adında bir dostum var, yakışıklı ve zengin bir adam... Seni onunla tanıştırmamı ister misin?

Fima: Çok geç! İki kez mektup yazdı o adam bana. Başka bir diyeceğin var mı?

Mişa: *(şaşkın),* Yalan söylüyorsun! Ödlek, düzenbaz seni! Bak, Fima, mert bir kızsın sen... Zengin bir kızı almak zorunda olmasaydım seninle evlenebilirdim de...

Fima: *(usulca),* Gelen var...

(Liza ile Çepurnoy bahçeden gelirler.)

Liza: *(Mişa'ya),* Bir isteğiniz mi vardı?

Mişa: Oda hizmetçinize kimyasal artıkları bahçeye atmamasını söylüyordum. Bitkiler zarar görüyor... Hem tehlikeli; koleraya yol açabilir...

Çepurnoy: Güle güle, delikanlı.

Mişa: Hoşça kalın, efendim.

(hızla gözden kaybolur)

Liza: *(terasa giderek)*, Öylesine küstahça bir tutumu var ki...

Çepurnoy: Haklısınız! Meslekdaşım canlı maddeyi türetmek için harcıyor tüm vaktini. Sonuç: zararlı bir madde! Ben ki canlı bir maddeyim, anlamım var mı?

Liza: Çok neşesizsiniz bugün!.. Gelin partiyi tamamlayalım... Oturun... Devam ediyorum, 6,23.

Çepurnoy: Bende 10,29 var.

Liza: Anlamıyorum sizi... 8,31... Sağlığınız yerinde, güçlüsünüz...

Çepurnoy: 7,36.

Liza: Ama hiç bir şeyle ilgilenmiyorsunuz, hiç bir şey yaptığınız yok... 5,36... Çağımızda yaşam çok korkunç bir yönde gelişiyor... Her yerde kin... Ve sevgi öylesine azaldı ki...

Çepurnoy: 36 mı? 10,41.

Liza: Bu yaşam içinde siz çok şeyler yapabilirsiniz; iyi bir çalışmaya, akıllıca bir çalışmaya verebilirsiniz kendinizi... 8,44..

Çepurnoy: Artık kırk yaşıma geldim... 48..

Liza: Kırk yaş... Çok değil!.. 10,54...

Çepurnoy: Siz de bana az kötülük yapmadınız... 3,51...

Liza: Ben mi? Kötülük mü yaptım size?

Çepurnoy: Hepiniz... Kardeşiniz, Elena Nikolayevna, siz...

Liza: 8... Bitirdim. Bir kez daha oynayalım, isterseniz... Yalnız, sayıları yüksek sesle söylemeyelim, konuşmamıza engel oluyor... Anlatın bakalım, nasıl bir kötülük yaptık size?

Çepurnoy: Biliyor musunuz, sizinle karşılaşmadan önce her şeyi merak eden bir insandım.

Liza: Her şeye ilgi gösteriyordunuz demek?

Çepurnoy: Evet, çok meraklıydım. Her şeyle ilgileniyordum. Elime geçen her yeni kitabı okuyordum: kapının ardında neler olduğunu öğrenmek istiyordum. Sokakta birinin dövüldüğünü görünce duruyor, kasıtlı olarak mı hırpalandığına bakıyordum. Kimi zaman adamın neden dövüldüğünü sorduğum oluyordu hatta... Sonra, veterinerlik alanında büyük bir merakla çalışıyordum.

Antonovna: *(kapıda)*, Liza'cığım, damlanı için mi?

Liza: İçtim, içtim.

Antonovna: Semaver kaynıyor, ama hiç kimse masa başında değil... Hey, Allahım!

(bahçeye gider)

Çepurnoy: Genellikle her şeyi merakla gözlüyordum... Ve yaşamın düzensiz olduğunu, insanların kaba ve açgözlü varlıklar olduklarını görüyordum; sonunda kendimin herkesten akıllı ve herkesten iyi bir insan olduğu kanısına varıyordum... Bu düşünce bana zevk veriyor, içimi rahatlatıyordu... Şu, ya da bu kişinin tedavi ettiğim bir attan daha zor yaşadığını, bir köpekten daha çok acı çektiğini görüyordum... Ama bu durumu, insanın bir attan, ya da bir köpekten daha çok hayvanlaştığı nedenine bağlıyordum.

Liza: Niçin öyle söylüyorsunuz? Gerçekte, bu söylediklerinize kendiniz de inanmıyorsunuz!

Çepurnoy: Öyle yaşıyordum, ama mutsuz değildim... Ne var ki, günün birinde aranıza düştüm; ve bu gözler neler gördü? Birisi bilim uğruna eriyip bitiyor, birisinin toprak rengi cıva sülfürü dilinden düşmüyor, öteki neşeli ve anlayışlı görünmek istiyor... Size gelince; bil-

mem hangi uçuruma bir göz atmışsınız ve ondan yüreğinizin derinliklerinde büyük acılar yer almış.

Liza: Peki ama, yaptığımız kötülük nedir? Oyunu bitirdim.

Çepurnoy: Anlatamam... Başlangıçta sizin yanınızda iyi hissediyordum kendimi; hatta, konuşmalarınız öylesine başımı döndürüyordu ki, votkayı bile bırakmıştım. Ama çok geçmeden merakımı yitirdim, kaygılanmaya başladım...

Antonovna: *(bahçeden gelir),* Çay içsenize, kuzum...

Protasov: *(içerden),* Semaver hazır mı? Çok güzel! Günaydın, bilgin...

Çepurnoy: Günaydın, meslektaşım...

Protasov: Elena bahçede mi?

Liza: Evet.

Protasov: Bir bakayım ona... Daha oynayacak mısınız?

Çepurnoy: Evet.

Protasov: Bugün rengin iyi, Liza... Bakışların da ışıl ışıl ve rahat... Seni böyle görmek zevk veriyor insana...

(bahçeye doğru yönelir)

Liza: *(hayal kırıklığı içinde),* Ne diye her zaman hasta bir çocukmuşum gibi konuşuyor benimle?

Çepurnoy: Protoplazma ile ilgilenmeyen herkesi çocuk sayarak konuşur o.

Liza: Benimle herkes öyle konuşuyor... Hasta olduğumu anımsatmak için her şey yapılıyor.

Çepurnoy: Hastalığı aklınızdan çıkararak işe başlayın.

Liza: Deminki konuya devam edin... Kaygılandığınızı söylüyordunuz... Neden?

Çepurnoy: Kaygılandım ve biraz da canım sıkıldı... Ruhumun makinesi paslanmıştı sanki... Anlamsız bir durumdayım Elizaveta Fiyodorovna, bana yardım etmezseniz...

Liza: Sevgili Boris Nikolayeviç! Bırakın bunları... Hastalıklı, ürkünç bir insanım ben...

Çepurnoy: O zaman ben bir solucan, bir hiç olurum.

Liza: *(hızla kalkarak),* Yeter artık! İşkence ediyorsunuz bana... Anlamıyor musunuz gerçekten?

Çepurnoy: *(korkuyla),* Peki, peki! Kusura bakmayın... Susuyorum! Susuyorum! Sakin olun!

Liza: Tanrım! Herkes acınacak durumda... Herkes zayıf ve yapayalnız...

(sessizlik)

Çepurnoy: Biliyor musunuz, önceleri iyi uyuyordum. Şimdi ise, yatınca gözlerimi kapayamıyorum bir türlü; tıpkı bir sevdalı öğrenci gibi, üniversiteli bir delikanlı gibi hayal kuruyorum... Bir şeyler yapmak... Nasıl diyeyim?.. Kahramanca bir şeyler yapmak geliyor içimden. Ama ne yapmalı? Bir türlü bulamıyorum. Irmakta sürüklenen kocaman bir buz parçası görüyorum sürekli; buzun ortasında durmadan homurdanan ufacık bir domuz yavrusu oturuyor... Yavrunun üstüne atlıyorum, suya dalıp kurtarıyorum onu! Ama ona hiç kimse gereksinme duymuyor! Alınıyorum bu duruma! Sonunda kurtardığım domuz yavrusunu yemek zorunda kalıyorum... Hem de yabani turpla...

Liza: *(güler),* Çok tuhaf...

Çepurnoy: Evet, gözünüzden yaş gelinceye dek güldürdüm sizi...

(Bahçeden Elena, Protasov ve Vagin gelirler)

Liza: Çay koyayım mı size?

Çepurnoy: Evet, koyun... Başka yapacak ne var ki? Dinleyin, Elizaveta Fiyodorovna, ne olursa olsun evlenin benle; birlikte acı çekeriz hiç değilse!

Liza: *(şaşkın ve hoşnutsuz)*, Öyle ağır, öyle tuhaf şakalarımız var ki!..

Çepurnoy: *(sakin)*, Ama düşünün biraz. Siz ve ben... başka ne yapabiliriz?

Liza: *(korkuya kapılır)*, Susun... Susun!

Elena: Evet, güzel elbette... Ama derin bir anlamı yok... Konuya gelince, pek çok kimse için anlaşılır gibi değil.

Vagin: Sanat her zaman bir azınlığın malı olmuştur; azınlığın onurudur...

Elena: Azınlığın dramıdır.

Vagin: Çoğunluk öyle düşünüyor; bu da benim aksini düşünmem için yeterli bir neden.

Elena: Gelişigüzel konuşmayın! Sanatın amacı insanları yüceltmektir...

Vagin: Sanatın amacı yok...

Protasov: Dostum, her şeyin bir amacı var bu dünyada.

Çepurnoy: Dünyanın kendisinden başka...

Liza: Tanrım! Bunları en az bin kez dinledim.

Elena: Dimitri Sergeyeviç! Yaşam ağırdır, insan çoğu zaman yaşamaktan bitkin düşer... Ruhumuz nasıl dinlenebilir? Güzel bir şeye pek seyrek rastlanır, ama güzel şeyler, tıpkı hüzünlü bir günün ortasında ansızın beliren güneş gibi yüreğimi alabildiğine ısıtıyor. İnsanoğlu güzelliği anlamalı ve sevmelidir. O zaman güzellik üstüne yepyeni bir ahlak oluşturulacaktır... İnsanlar hangi eylemlerinin güzel, hangilerinin çirkin olduğunu ayırmaya başlayacaklar böylece. Sonunda, yaşam kusursuz olacak...

Protasov: Çok güzel, Elena... Belki de...

Vagin: Başkaları neme gerek? Ben şarkımı yalnız başıma ve yüksek sesle söylemekten başka bir şey istemiyorum; ve yalnızca kendim için söylemek istiyorum.

Elena: Hadi canım! Neden öyle konuşuyorsunuz? Sanat insanoğlunun yüceliklere doğru sonsuz yönelişini yansıtmalıdır. Sanatçı bu ülküyü benimser de, güzelliğin güneşi andıran gücüne inanırsa tablosu, kitabı, ya da sonatı benim için anlaşılır ve değerli olacaktır.. Ruhumda uyumlu bir uzlaşma yaratacaktır... Ve eğer yorgunsam beni dinlendirecek; sonra yeniden çalışma, mutlu olma, yaşama isteği uyandıracak içimde.

Protasov: Güzel, Elena!

Elena: Biliyor musunuz, kimi zaman hayal ettiğim bir tablo var: Engin bir denizin ortasında bir gemi ilerlemekte... Yeşil ve azgın dalgalar sarıyor çevresini... Pruvasında, bordalarında, güçlü, sağlam kişiler duruyorlar... Ayakta, dimdik görünüyorlar; yüzleri açık seçik ve canlı... Uzaklara dikmişler gözlerini, dudaklarında gururlu bir gülümseyiş, yolculuk sırasında idealleri uğruna sessizce ölmeye hazır oldukları belli... İşte tablo bu!

Vagin: Evet... İlginç...

Protasov: Durun...

Elena: Bu insanlar yakıcı güneşin altında, çölün sarı kumunda yürümeliler...

Liza: *(kendini tutamayarak, usulca)*, Kırmızı...

Elena: Önemi yok! Ne var ki, o insanlar bambaşka, yürekli ve gururlu kişiler olmalı. Vazgeçilmez istekler beslemeliler. Aynı zamanda, yüce olan her şey gibi, yalın olmalılar. Böyle bir tablo karşısında, o insanlar hesabına, onları yaratan sanatçı hesabına kıvanç duyarım... Bu tablo, kendimizi hayvanlardan ayırd etmemize ve giderek daha çok insana benzememize yardım eden tüm büyük kişileri anımsatır bana!

Vagin: Evet, anlıyorum... Çok ilginç, çok güzel. *(Yakov Troşin kimse farketmeden terasa yaklaşır, ağzı açık durur)* Öyle bir tablo yapmaya çalışacağım!

Protasov: Elbette, Dimitri! Yapmalısın! Elena, hayranlığa değersin, doğrusu! Bu düşünceler yeni mi belirdi kafanda, ha Elena?

Troşin: Baylar! *(herkes ona doğru döner)* İlginç tartışmanızı kesmemek için uzun süre kulak misafiri oldum. Ama sonunda sizi rahatsız etmek zorunda kalıyorum...

Çepurnoy: Ne istiyorsunuz?

Troşin: Şu Malorusya'lıları çok iyi tanıyorum... Malorusya'da bulundum... Ama kaçtım oradan...

Çepurnoy: Eee?

Troşin: İzin verin. Her şeyin sırası var. Kendimi tanıtayım önce: Teğmen Yakov Troşin, Log istasyonunun eski şef yardımcısıyım... Karısı ve çocuğu tren altında kalan Yakov Troşin... Başka çocuklarım da var, ama karım yok artık. Evet! Kiminle tanışmak onuruna kavuşuyorum?..

Protasov: Şu sarhoşların konuşması amma da ilginç oluyor...

Liza: *(yakınmalı bir ses tonuyla)*, Pavel! Olur mu öyle şey...

Elena: Ne istiyorsunuz?

Troşin: *(selam vererek)*, Hanımefendi, özür dilerim. Çilingir Egor'un nerede oturduğunu söyler misiniz?.. Soyadını unuttum... Belki de soyadı yoktur... Belki cismi de yoktur. Düşümde gördüm bir gece...

Elena: Orada oturuyor... Şu yanda, birinci katta...

Troşin: Teşekkür ederim. Bütün gün onu aradım; adamakıllı yoruldum, ayakta duracak halim kalmadı... Şu köşede oturuyor demek? Öyleyse gitmeli! Adam benimle tanışma zevkine dün erişti... Şimdi de evine gi-

diyorum... Nazik adamım hasılı! Köşede demek? Tamam mı? Hoşça kalın.

Protasov: Çok tuhaf adam!

Liza: Pavel, yavaş konuş...

Troşin: *(sendeleyerek ve homurdanarak gider)*, Ya! Önemsiz adam mı sandınız beni? Yakov Troşin var karşınızda... Görgü kurallarının ne olduğunu bilir Troşin... Anlaşıldı mı? Yakov Troşin bu!

(Gözden kaybolur)

Protasov: Ne hoş adam, değil mi Elena?

Liza: Bunun gibiler nasıl bir yer alacaklar tablonda?

Elena: Hiç boy göstermeyecekler.

Protasov: Yosunlar ve kavkılar gibi geminin gövdesine takılacaklar.

Vagin: Ve yol almasını engelleyecekler.

Liza: Sonları yıkımdır böylelerinin, Elena. Yapayalnız, yardımsız yok olurlar.

Elena: Yok oldular bile, Liza.

Vagin: Yaşamın karanlık kargaşasında biz de yalnızız...

Protasov: Bu adamlar, dostum, organizmadaki ölü hücreler gibidirler.

Liza: Çok insafsızsınız! Öylesine zalimce ve körü körüne konuşuyorsunuz ki, sizi daha fazla dinleyemem.

(Bahçeye gider, Çepurnoy da usulca kalkıp onu izler.)

Protasov: *(yavaşça)*, Biliyor musun, Elena, onun yanında hiç bir konu tartışılmıyor. Sonunda her şeyi kafasının hasta ve karanlık bir köşesinde saklı tek bir noktaya bağlıyor.

Elena: Doğru... Onunla bir arada olmak kolay değil... yaşama korkusu içinde ömür sürüyor.

Vagin: Elena Nikolayevna! Geminin pruvasında

bir tek insan bulunacak. Bu adam tüm umutlarını kıyıda bırakmış gibi bir izlenim verecek. Ama sonuna dek dayandığını gösteren bir alev yanacak bakışlarında... ve yeni şeyler yaratmak için yolculuk edecek... Yalnızlar arasında tek başına olacak...

Protasov: Dostlarım, fırtına gerekmez! Ya da olması daha iyi! Evet, fırtına olmalı! Ama önde, geminin yolunda güneş parlamalı. Kuzum, yaratacağın tabloyu "Güneşe Doğru" diye adlandır, yaşamın kaynağına doğru!

Vagin: Evet, yaşamın kaynağına doğru! Orada, çok uzaklarda, bulutların ortasında, güneş gibi parlak bir kadın yüzü...

Protasov: Neden kadın? Aksine, o gemide Lavoazye'ler, Darvin'ler bulunacak... Ah, gevezelik edeyim derken unutuyorum... Gitmeliyim...

(Hızla eve girer.)

Vagin: *(içtenlikle),* Beni her gün biraz daha kendinize çekiyorsunuz, sevgili Elena... Adınızın yakarışlarıma girebileceği ölçüde...

Protasov: *(içeriden),* Dimitri? Gel bir dakika!

Elena: Put yaratmamak gerekir.

Vagin: Yapacağım o tabloyu; göreceksiniz! Ve renkleri özgürlüğün, güzelliğin ilahisini söyleyecek.

Protasov: Dimitri!

Elena: Haydi dostum!

(Vagin çıkar. Elena dalgın bir tutumla terasta gezinir. Bahçeden Çepurnoy'un sesi duyulur.)

Çepurnoy: Elbette, başka türlü olamaz. Konuşurken insan, bir şey yaparken yine hayvan...

Liza: *(üzüntüyle),* Ama öyleyse... şey olduğu zaman...

(Sesleri duyulmaz.)

Melanya: *(avluda),* Ah, Elena Nikolayevna! Evdesiniz demek?

Elena: *(sertçe),* Şaşırdınız mı?

Melanya: Yoo, neden şaşırayım? Günaydın...

Elena: Kusura bakmayın, ama elimi size uzatmadan önce...

Melanya: Ne diyeceksiniz?

Elena: Bir şey sormak zorundayım... Açıkça ve lafı uzatmadan konuşalım! Bizim oda hizmetçisine bir şey önermişsiniz...

Melanya: *(çok çabuk),* Ah, orospu! Ele verdi beni...

Elena: *(bir an sustuktan sonra),* Doğru demek? Melanya Nikolayevna... Bu yaptığınıza ne derler... ne derler, biliyor musunuz?

Melanya: *(içtenlik ve coşku ile),* Evet, evet anlıyorum... durum meydanda. Ama gene de... bir kez dinleyin beni! Siz de kadınsınız, seviyorsunuzdur elbette; beni anlarsınız belki...

Elena: Yavaş... Kardeşiniz bahçede!

Melanya: Vız gelir bana! Bakın, dinleyin: Pavel Fiyodoroviç'i seviyorum... İşte o kadar! Onu öylesine seviyorum ki, aşçısı, hizmetçisi olabilirim. Sizin ressamı sevdiğinizi görüyorum... Pavel'e gereksinmeniz yok... İsterseniz diz çöküp yalvarayım... Onu bana bırakın! Ayaklarınızı öpeyim...

Elena: *(üzgün),* Ne diyorsunuz? Ne oluyor size?

Melanya: Hiç! Param var... Ona bir laboratuvar yaptıracağım... saray yaptıracağım ona! Hizmetinde olacağım onun, hiç bir şeyden rahatsız olmaması için üstüne titreyeceğim. Gece gündüz kapısında oturacağım. İşte öyle! Ona ne gereksinmeniz var? Oysa ben onu bir Tanrı gibi seviyorum.

Elena: Sakin olun... durun hele. Sizi iyice anlayamadım sanırım...

Melanya: Sayın bayan, akıllı, soylu ve temiz bir insansınız... Bense yürekler acısı, sefil bir yaşam sürdüm... Birtakım rezil insanlardan başka kimseyi tanımadım... Oysa o... Ah, o! Çocuktan farksız... ama çok yüce bir çocuk! Onunla imparatoriçe olacağım ben... ona hizmetçilik edeceğim, ama herkesin gözünde imparatoriçe olacağım... Öylece yüreğim rahatlayacak sonunda... Temiz birini arıyorum... Anlıyor musunuz? Öyle işte!

Elena: *(heyecanlı)*, Sizi anlamak çok zor. Uzun uzadıya anlatmalısınız her şeyi... Hey Tanrım... çok mutsuzsunuz anlaşılan.

Melanya: Evet, öyle! Ah! Beni anlayabilirsiniz, anlamalısınız! Onun için her şeyi anlatıyorum... bir anda her şeyi... Beni anlayacağınızdan eminim. Oyalamayın beni: boşuna umut vermezseniz, daha iyi bir insan olurum belki ben de.

Elena: Ne diye oyalayayım sizi? Çok acı çektiğinizi seziyorum... Gelin benle, gelin!

Melanya: Ne diyorsunuz?.. O denli iyi misiniz gerçekten?

Elena: *(Melanya'yı elinden tutar)*, Güvenin bana... İnanın, eğer insanlar birbirlerine içtenlik gösterselerdi kolayca anlaşırlardı!

Melanya: *(Elena'yı izler)*, Size inanıp inanmadığımı bilmiyorum. Sözlerinizi anlamak kolay, ama duygularınızı bilemiyorum. İyi misiniz, kötü müsünüz? Kestiremem. İyiliğe inanmayı göze alamıyorum... Hiç iyilik görmedim... Ben kafasızın tekiyim; karanlıkta yaşıyorum... Boşuna bunca göz yaşı döktüm; yüreğimdeki zehiri atamadım, onu karanlıktan kurtaramadım bir türlü.

(Çıkarlar. Roman, elinde balta, terasın arkasına göz atar. Liza ile Çepurnoy bahçeden gelirler. O sırada Antonovna da içeriden gelir)

Antonovna: Herkes dağılmış... Çılgınlar gibi oradan oraya koşuşuyorlar... Liza, yavrum, niçin durmadan geziniyorsun? Oturmalısın...

Liza: Beni rahat bırak, Nunu.

Antonovna: Kızma hemen... Öyle zayıfsın ki..

(Homurdanarak eve girer)

Çepurnoy: Sizin için kendini mahvediyor ihtiyarcık... Çok seviyor sizi.

Liza: Daha doğrusu... başkalariyle ilgilenme alışkanlığı onunki... Otuz yıldan fazla bir zamandan beri evimizde... Son derece budala ve inatçıdır... Çok tuhaf... Bu evde, anımsayabildiğim günlerden bu yana her zaman müzik sesi duyulmuş, güzel şeylerden söz edilmiştir... Ama bu ihtiyarda hiç bir değişiklik görülmemiştir; ne daha iyi, ne daha akıllı olabilmiştir.

(Protasov ile Vagin evden çıkarlar)

Protasov: *(Vagin'e)*, Anlıyorsun ya, günün birinde kimyasal işlemlerle ağaç liflerinden kumaş üretilince... senle ben meşeden yelek, kayın ağacından redingot giyebileceğiz...

Vagin: Bırak bu ağaç düşlerini kuzum... Can sıkıcı oluyorsun!

Protasov: Sen can sıkıyorsun!

Çepurnoy: Kız kardeşimin siperi... Meslekdaşım, dün Melanya, varsayımla molekül arasında nasıl bir yakınlık olduğunu sordu. Dedim ki, molekül varsayımın küçük kız kardeşidir.

Protasov: *(gülerek)*, Ne diye öyle söylediniz? Öylesine safça soruyor ki... Büyük bir içtenlikle ilgileniyor her şeyle.

Çepurnoy: Safça mı? Hmm... Öyleyse, tek hücreli yaratıklarla monadlar bilimin "bulunmuş çocukları" mı? Soy kütüğünü karıştırıyor muyum acaba?

Liza: Bakın, kız kardeşinize karşı aldığınız tutumda bile insanlar arasındaki o berbat, o aşağılayıcı ilişkilerin izleri görülüyor.

Çepurnoy: Tutumumuzun kötülük neresinde?

Liza: *(sinirli),* Diyorum ya... yeryüzünde kin ve acımasızlık giderek artıyor...

Protasov: Liza! İşi çığırından çıkarıyorsun yine.

Liza: Sen sus, Pavel! Etrafını gördüğün yok senin! Mikroskopla bakıyorsun...

Çepurnoy: Siz ise teleskopla! Hiç iyi değil, anlıyor musunuz? En iyisi insanın kendi gözlerinden yararlanması...

Liza: *(hasta görünerek, sıkıntıyla),* Hepiniz körsünüz. Gözlerinizi açın: sizi yaşatan her şey, düşünceleriniz, duygularımız, hepsi karanlık bir ormanda, tüyler ürpertici şeylerle dolu kokuşmuş bir ortamda biten çiçeklerden farksız... sayınız çok değil, dikkati çekmiyorsunuz yeryüzünde...

Vagin: *(soğuk bir sesle),* Kim dikkatinizi çekiyor yeryüzünde?

Liza: Dünyada yüzlerce değil, milyonlarca insan dikkati çekiyor; ve bu milyonlarca insanın kini giderek büyüyor. Güzel sözlerle ve güzel düşüncelerle başları dönen sizler bunu görmüyorsunuz. Ama ben çoktan gördüm. Kinin nasıl sokaklara yayıldığını, kızgın insanların nasıl yabanileşip birbirlerini hırsla kırıp geçirdiklerini gördüm... Bir gün onların öfkesi size yönelecek.

Protasov: Tüm bu olup bitenleri bu denli korkunç görüyorsan Liza, fırtına yaklaşıyor demektir; hava ağırlaşıyor ve sinirlerin...

Liza: *(yalvararak),* Hastalığımdan söz etme ne olur!

Protasov: İyi ama, düşün biraz, kim kin besleyebilir bana? Ne diye kin duysunlar?

Liza: Kim mi? Bu denli uzaklaştığınız tüm insanlar...

Vagin: *(sinirlenir),* Şeytan görsün yüzlerini! Onların hoşuna gitsin diye geriye dönecek değiliz!

Liza: Peki neden? Onlardan kopmuş olduğunuz için, onların ağır ve insanlık dışı yaşamlarına hiç aldırmadığınız için... Aç kalmadığınız, soğuktan titremediğiniz için!.. Gerçi kin ve nefret insanı körleştirir ama siz dikkati çekecek kadar parlaksınız!

Vagin: Kasandra rolünü çok iyi becerirsiniz doğrusu.

Protasov: *(kızar),* Dur hele, Dimitri! Haksızsın, Liza! Büyük, önemli işler yapıyoruz biz: Vagin yaşamı süslüyor; bense gizlerini inceliyorum yaşamın... O senin sözünü ettiğin insanlar bizim yaptığımız işi zamanla anlayacak ve bize saygı duyacaklar.

Vagin' Saygı duysalar da duymasalar da bana göre hava hoş.

Protasov: O denli karamsarlıkla yargılamamak gerekir onları: sandığından daha iyi, daha düşüncelidirler...

Liza: Sen bilemezsin onları, Pavel.

Protasov: Biliyorum, görüyorum! *(Protasov konuşmaya başlarken, Elena ile Melanya terasta görünürler; ikisi de çok heyecanlıdırlar)* Yaşamın nasıl yücelip geliştiğini, inatla sürdürdüğüm araştırmalara boyun eğip o derin ve olağanüstü gizlerini nasıl önüme serdiğini görüyorum. Artık pek çok şeyin üstesinden geldiğimi görüyorum. Eminim ki, insanoğlu sonunda her şeye egemen olacak! İlerleyen her şey karmaşık hale geliyor. İnsanlar giderek yaşamdan ve kendi kendilerinden daha çok şey ister duruma geliyorlar. Biçimden yoksun, küçücük bir albümin parçası gün ışığına çıkınca yaşama doğru atılmış; sonra kartal, arslan ve insan halini al-

mış. Gün gelecek, insanlar, tüm insanlar saygı uyandıran ve uyumlu bir düzen oluşturacaklar. İnsanlığın, dostlarım, tüm hücreleri geçmişten, beynin büyük fetihlerinden, bizim çalışmalarımızdan oluşacak. Bugün savaşmanın kıvancını tatmak için, özgür ve birleşik bir savaşım sürüp gidiyor; ama geleceğin parlak olduğunu seziyor ve görüyorum. İnsanlık yükseliyor ve olgunlaşıyor. Yaşam bu işte, tüm anlamı bu!

Liza: *(üzüntüyle)*, İnanmak isterim buna! Ah, hem de ne çok isterim!

(Hızla cebinden bir not defteri çıkarıp bir şeyler yazar. Melanya, Tanrıya bakıyormuşçasına Pavel'e bakar; oldukça gülünç bir haldedir. Elena'nın önceleri asık olan yüzü hüzünlü bir gülümsemeyle aydınlanır. Vagin ilgiyle dinler. Çepurnoy masaya eğilmiştir, yüzü görünmez)

Vagin: Seni ozan olarak görmek hoşuma gidiyor!

Protasov: Ölüm korkusu... insanların yürekli, güzel ve özgür olmalarını engelleyen budur işte... Ölüm korkusu kara bir bulut gibi dolaşır insanların üstünde; yeryüzünü kaplar gölgesi, hayaletlerin ortaya çıkmasına yol açar. İnsanları özgürlüğe giden doğru yoldan, deneyimin büyük yolundan ayrılmak zorunda bırakır. Ölüm korkusu yüzünden insanoğlu yaşamın anlamı üstüne vakitsiz ve doğaya aykırı kuşkulara sürükleniyor; akıl geri çekiliyor, böylece insan ruhu dehşete düşüyor. Ama biz insanlar, yaşamın ışıklı kaynağı olan güneşin çocuklarıyız; güneş yaratmış bizi. Onun için ölümün kapkara korkusunu yeneceğiz! Güneş çocuklarıyız biz! O yanıyor kanımızda, bilgisizliğin karanlığında bizi aydınlatacak yiğitçe ve tutkulu düşünceleri o yaratıyor. Enerji, güzellik ve sevinç okyanusu o! İnsan ruhunu coşturan o!

Liza: *(irkilip sıçrayarak)*, Çok güzel, Pavel... Güneş çocukları... Öyleyse, ben de mi? Ben de mı güneş çocuğuyum? Çabuk söyle, Pavel... Gerçekten ben de mi?..

Protasov: Elbette, elbette! Hem sen, hem tüm insanlar!.. Kimsenin kuşkusu olmamalı bundan!

Liza: Ya, demek öyle? Ah, ne iyi... Öyle güzel ki, duygularımı anlatacak sözcük bulamıyorum! Güneş çocukları... ha? Ne var ki, yüreğim paramparça, acı dolu... Dinleyin şunu...

(Önce gözleri kapalı, okumaya başlar):

Uçuyor göklerde kartalım
Kanatlarının tüm gücüyle.
Ben de peşinden havalanmalıyım,
Gönlüm duramıyor yerinde.

Yazık; çırpınıyorum boşuna;
Kızıyım bu hüzünlü yerin.
Yüreğimin kırık kanatlarına
Tozu yağmış göklerin.

Gönlümü okşuyor yürekli sözleriniz
Ve tüm aydınlık umutlarımız...
Ama karanlık deliklerde yaşayan
Kör köstebekler de biliyorum.

Güzel düşünlerden uzak, onlar,
Güneşsiz zavallıcıklar;
Sefil, perişan,
Yardım ve şefkat arıyorlar durmadan.

Sizinle aramda duvara benziyorlar,
Sessiz...

Peşimden nasıl çekerim onları da?
Söyleyiniz, ne olur, söyleyiniz.

(Herkes birkaç saniye sessizce Liza'ya bakar. Vagin, Liza'nın coşkusu karşısında öfkelenmiş görünür)

Protasov: Ya, şiir de yazıyorsun demek, Liza?

Elena: Güzel söyledin, Liza! Seni çok iyi anlıyorum.

Vagin: İzin verin, dostlarım! Elizaveta Fiyodorovna, söylediklerinize karşılık olacak başka şiirler de biliyorum.

Liza: Söyleyin.

Vagin:

Yaşamın ortasında, yapayalnız,
Kara bir dumanda kıvılcımlar gibiyiz:
Ama geleceğin tohumları,
Yarınların ateşiyiz.

Hizmetindeyiz ışıklı mabedinde
Özgürlüğün, gerçeğin, güzelliğin;
Zavallı kör köstebekler yarınlarda
Dik başlı kartallar olsun diye.

Protasov: Bravo Dimitri! Çok güzel, dostum!

Melanya: *(coşku ile)*, Tanrım! Ne güzel! Elena Nikolayevna, öyle iyi anlıyorum, öyle iyi anlıyorum ki!.. *(ağlar)*

Elena: Sakin olun canım!

Liza: *(üzgün)*, Hepiniz mutluluk duyuyor, seviniyorsunuz... Bense acı çekiyorum. Bunca güzel düşüncenin, insanlara ışık tutamadan, tıpkı geceleri beliren parıltılar gibi yok olacağını bilmek çok üzücü. Acılar içinde kıvrandırıyor beni bu.

Melanya: *(Protasov'un elini öper)*, Çok yücesiniz! Candan teşekkürler!

Protasov: *(sıkılır)*, Ah! Neden böyle yapıyorsunuz? Ellerim pis olabilir...

Melanya: Olamaz!

Liza: Boris Nikolayeviç, neyiniz var, kuzum?

Çepurnoy: Hiç... Dinliyorum.

Liza: Haklı değil miyim yoksa?

Çepurnoy: Gerçek sizden yana!

Liza: Benden yana, değil mi?

Melanya: *(Elena'ya)*, Ben gidiyorum... Tatlım.

(Çıkar. Elena da onun peşinden gider)

Çepurnoy: Güzellik daha iyi elbette... Ama insanların özellikle gerçeğe gereksinmesi var.

Liza: Ya siz? Siz neye gereksinme duyuyorsunuz?

Çepurnoy: Bilmem... Her ikisinden de biraz alırım belki... Ama ölçüyü kaçırmadan...

Elena: *(kapıda görünür)*, Pavel Melanya Nikolayevna seni istiyor.

Protasov: Elena, Melanya ne diye öptü elimi? Çok kaba ve sevimsiz bir davranıştı doğrusu!

Elena: *(gülerek)*, İnsanın katlanması gereken çok şey var.

Protasov: *(kapıya doğru yürüyerek)*, Kalın dudaklariyle ne söylemek istiyor bana?

(Eve girer. O sırada terasın arkasından gelmekte olan Avdotya'nın isterik çığlığı duyulur)

Avdotya: Yalan söylüyorsun, alçak!

Liza: *(ürperir)*, Bu da ne? Kim bu?

Avdotya: *(koşarak girer)*, Bırak beni, iblis!

Egor: *(elinde kayın sopası)*, Dur diyorum sana.

Liza: Tanrım! Saklayın onu!

Avdotya: *(terasa koşarak)*, Ay! Yetişin... Bu adam

öldürecek beni.

Elena: Şöyle gelin... çabuk!

Avdotya: *(kocasına)*, Ne yani?

(Elena ile birlikte eve girer)

Çepurnoy: Öf be, yine o sarhoş... *(Liza'ya)*, Siz eve gitseniz iyi olur...

Liza: Tanrı aşkına... Tanrı aşkına, durdurun şu adamı!

Troşin: *(terasın köşesinde görünür)*, Rezvoy! Dikkat!

Çepurnoy: *(Egor'a)*, Bas git buradan!

Vagin: Kovun şunu!

(İçeriden Protasov koşarak gelir; Melanya onu izler)

Protasov: Egor!.. Yine siz, ha?..

Egor: *(Çepurnoy'a)*, Kendiniz defolup gidin! Karımı verin bana!

Protasov: Delirmişsiniz siz!

Troşin: Efendim, kadın kocanın malıdır. İşte, o kadar.

Egor: Onu gizleyemezsiniz. İçeri gireceğim.

(Roman, uyuşuk uyuşuk gelip, Egor'un arkasında durur)

Roman: Egor... Densizlik etme!

Çepurnoy: İçeri girin, Liza!

Liza: Boris Nikolayeviç, sopa var bu adamın elinde!

Çepurnoy: Önemi yok. Siz girin.

Protasov: Gir içeri, Liza.

Egor: Verin şu kadını bana! Ne diye işime burnunuzu sokuyorsunuz? Sizi ilgilendirmez bu iş.

Melanya: Kapıcı, polis çağır!

Roman: Egor! Polis çağıracağım!

Egor: Efendi! Dinleyin... Bu adam beni ziyarete

geldi.

Troşin: İşte o kadar!

Egor: Görgülü bir insan...

Troşin: Çok doğru.

Egor: Benim karı adamın ağzına ıslak bulaşık bezini fırlattı.

Troşin: Doğru. Ama ağzıma değil, Egor, suratıma...

Protasov: Sevgili dostum... Sakin olun...

Egor: Getirin karımı!

Vagin: Hay kör şeytan! Ne biçim surat bu böyle!

Melanya: Kapıcı! Polis çağır diyorum sana! Yakala şunu! Bırakma yakasını!

Roman: Bana bak, Egor... Gidiyorum...

Egor: *(terasa çıkar)*, Madem ki anlamak istemiyorsunuz...

Liza: Kaçın... Geliyor! Öldürecek!

Çepurnoy: *(Egor'u karşılamak üzere, dişlerini sıkarak ilerler)*, Haydi, vur bakalım..

Protasov: Liza, sen içeri gir...

(Liza'yı zorla evin içine iter. Melanya onların peşinden gider)

Egor: Sen çekil!

(Sopayı havada sallar)

Çepurnoy: *(Egor'un gözünün içine dik dik bakarak)* Haydi, göstersene kendini...

Egor: Vururum, ha...

Çepurnoy: *(Egor'a, yavaşça)*, Atıyorsun, köpek dölü...

Egor: Yüksekten atma.

Çepurnoy: Vursana, göreyim...

Egor: Sen vursana! Haydi bakalım!

(Sopayı yere atar)

Çepurnoy: Hadi, davran şimdi!

Troşin: *(umutsuz),* Rezvov! Çek git işine!

Egor: *(geri çekilerek),* Öf be! Şeytan görsün yüzünü!

Çepurnoy: *(nefretle),* Aşağılık köpek!

Troşin: *(Vagin'e),* İyi akşamlar, efendim! Evin düzeni bozulmamalı!

Vagin: Basın gidin buradan!

Çepurnoy: *(terastan inip Egor'un üstüne yürür).* Defol, diyorum sana! *(Egor'a)* Burada kadınlar olmasaydı ikinizi de adamakıllı benzetirdim...

Troşin: *(Egor'la birlikte giderek),* Zorbalığa boyun eğiyorum... İşte o kadar...

(Gözden kaybolur)

Çepurnoy: *(terasa döner),* Ne hayvan herif be!

Vagin: Yamandınız doğrusu... Hayran kaldım size... Ne yaman davranıştı o öyle!

Protasov: *(ortaya çıkar),* Kovdunuz mu o adamı?

Liza: *(hızla gelir, Çepurnoy'a),* Vurmadı mı? Dokunamadı size değil mi?

Çepurnoy: Oh! O denli kolay değil.

(Elena ile Melanya gelirler)

Protasov: Hay Allah kahretsin! Ona iş vermeyeceğim bundan böyle! Ellerim nasıl titriyor, bak! Görüyor musun, Elena?

Vagin: Birimizi öldürebilirdi.

Çepurnoy: *(alayla),* Bu duruma göre, sevgili meslekdaşım, böyle kaba herifler de güneş çocukları mı acaba?

Liza: *(ansızın),* Yalan söyledin, Pavel! Hiç bir şey olamaz! Her yer kaba saba insanlarla dolu! Ne diye gelceğin sevinçlerinden söz ediyorsunuz, neden? Siz, hepiniz niçin herkesi aldatıyorsunuz? Kendinizi de?... İnsanları çok gerinizde bırakmışsınız... Yalnız, mutsuz,

ufacıksınız... Bu yaşamın dehşetini görmüyor musunuz gerçekten? Düşmanlarla çevrilisiniz... Kötüler sarmış her yanı. Zalimliği, zorbalığı ortadan kaldırmak gerekir... Kini yenmeli önce... Anlayın beni, ne olur! Anlayın!

(Sinir bunalımı geçirir)

ÜÇÜNCÜ PERDE

(Sahne birinci perdenin sahnesi. Ortalık loş. Elena pencerenin yanındaki koltuğa oturmuş. Liza, sinirli bir tutumla gidip gelir)

Elena: Üzme kendini, kuzum...

Liza: Kuşkusuz hastayım! Ama aklım normal.

Elena: Hiç kimse aksini söylemiyor.

Liza: Biliyorum, üzücü ve monoton şeyler söylüyorum; beni dinlemek sıkıyor sizi... Yaşamın acı gerçeğini görmek istemiyorsunuz!

Elena: Abartıyorsun.

Liza: Hayır! Kendinle aşçın arasındaki uçuruma bir bak...

Elena: Peki, ağlayıp sızlayarak ve korkudan tir tir titreyerek onun yanında yer alırsam, o uçurum yok olur sanıyorsun, öyle mi?

Liza: Ama bir de şu var; insanların seni anlamadıkları sürece rahat yaşayamazsın, doğru değil mi? Ben böyle yaşayamam... Beni anlamayanlardan korkuyorum! Beni hasta eden bu işte! Elena, kurbanlar gerekiyor. Anlıyor musun? Bazı şeyler uğruna canımızı adamak gerekiyor!

Elena: Evet... Özgürce, sevinçle ve coşkuyla! Ama zorlanarak değil, Liza! İnsanoğluna yaraşmıyor öyle şey!

Antonovna: *(yemek odasından),* Elena Nikolayevna!

Liza: *(kızarak),* Ne var, Nunu?

Antonovna: Seni çağırmıyorum!.. Ev sahibi geldi...

Liza: Yaa? Öyleyse beklesin biraz... Hadi, Nunu! *(Antonovna çıkar)* Bu duruma göre haklı değilim, öyle mi?

Elena: Haksızsın demedim...

Liza: Nasıl yalnız olduğumuzu anlıyor musun?

Elena: Hayır... Öyle bir şey sezmiyorum...

Liza: Anlaşılan, benimle tartışmak istemiyorsun. Herkesin canını sıkıyorum. Yaşamın kaba, korkunç yanlarına aldırmadan, zevk için yaşamayı yeğliyorsunuz...

Elena: Birtakım olguları sezmek için insan nasıl kendini zorlayabilir?

Liza: Mutlu değilsin sen! Ama gururlu olduğun için bunu kendi kendine bile itiraf etmek istemiyorsun. Pavel ile aranızdaki ilişkileri görüyorum...

Elena: Bırakalım onu şimdi...

Liza: *(sevinçle),* Ya! Gördün işte! Acı duyuyorsun bu konudan!

Elena: Hayır... ama tatsız buluyorum!

Liza: Acı duyuyorsun! Daha kötüsü, alabildiğine sarsacak seni! Yalnızsın, Elena... Ve mutsuzsun...

Elena: Liza, sevincin kötü bir sevinç! Kesinlikle ne istiyorsun?

Liza: Ne mi istiyorum? *(sesizlik; sonra korku içinde),* Bilmiyorum... bilmiyorum. Yaşamak istiyorum ama başaramıyorum, beceremiyorum bir türlü! İstediğim gibi yaşamaya hakkım yokmuş gibi geliyor bana... Kardeş bir can bulmak sevindirdi beni... kardeş bir can! Korkumu unutmak isterdim... ama hiç kimsem yok!

Elena: *(Liza'yı elinden tutar),* Özür dilerim, ama Çepurnoy...

Liza: Buna hakkım yok! Hastayım ben, öyle değil mi? Hasta olduğumu hepiniz durmadan söylüyorsunuz... Ah, sık sık söylüyorsunuz! Çok sık... Bırak beni... Tartışmak istemiyorum bu konuyu... Çek git! bırak beni!

(hızla odasına döner. Elena, derin derin içini çektikten sonra, ellerini başının arkasına koyup odanın içinde gezinir; sonra kocasının resmi önünde durup dudaklarını ısırarak ona bakar. O sırada elleri iki yanına düşer)

Elena: *(yavaşça)*, Güle güle...

Antonovna: *(girer)*, Ev sahibi girebilir mi artık?

Elena: Peki... gelsin.

Antonovna: *(çıkarak)*, Girin bakalım, Nazar Avdeyeviç.

Nazar: Günaydın!

Elena: *(Nazar'ı başıyle selamlayarak)*, Buyurun?

Nazar: *(zoraki bir gülümsemeyle)*, Şey... Pavel Fiyodoroviç'le konuşmak istiyordum.

Elena: İşi var.

Nazar: Hmm... Bilmem sizinle...

Elena: Ne diyeceksiniz bana söyleyin; ona olduğu gibi anlatırım.

Nazar: Biraz şey bir sorun...

Elena: Nasıl isterseniz...

Nazar: Eh, neyse! Biliyor musunuz, şu koku sorunu için polis geldi... pislik çukurları ve başka konular da var...

Elena: *(kaşlarını çatarak)*, Kocamı ne ilgilendirir bu?

Nazar: Ötekilerden fazla ilgilendirmez elbette... Herkesin hatası var. Ama polis bu kokunun ortadan kalkmasını istiyor... Kolera nedeniyle... Böyle bir kokunun nereden çıkabileceğini bilemiyor bir türlü. Emrediyor, o

kadar. Ayrıca üç yüz rubleyi bulacak bir para cezası ile gözdağı veriyor.

Elena: *(nefretle)*, Eee, ne istiyorsunuz?

Nazar: Danışmak istedim; kimyasal bir madde ile kokuların önlenip önlenemeyeceğini öğrenebilir miyim acaba dedim!..

Elena: *(öfkelenir)*, Bakın, dinleyin... *(kendini tutar)*, Peki, tamam ben kendisine söylerim... Güle güle!

Nazar: Hemen söyleyeceksiniz, değil mi?

Elena: *(giderek)*, Pavel'in söylediklerini Nunu iletir size...

Nazar: *(Elena çıkarken)*, Teşekkür ederim... Şuna bakın hele! Amma da kibirli! Senin kuyruğunu kıstırmasını bilirim ben! Bekle biraz!

(Çıkıp gider. Protasov'la Elena ikili kapıdan girerler.)

Protasov: Elena, lütfen birini gönderip Egor'u çağırt!

Elena: Yine mi?

Protasov: Onu nasıl bırakırız? Olur mu öyle şey? Bilmiyor musun, Elena? Öylesine usta, her şeyi öyle çabuk kavrıyor ki... Bak, sözgelimi: bana yaptığı o küçük ocak... gerçek bir sanat yapıtı! Zarif mi zarif! Hava alabildiğine karardı bugün! Poz vermeyecek misin?

Elena: Hayır... Kuzum, bazı şeyleri ne zaman konuşup tartışabileceğim senle?

Protasov: Ah, ancak akşama... evet... bu akşam biraz vaktim olur! Canın mı sıkılıyor? Peki, Dimitri nerede?

Elena:: Kuşkusuz beni oyalamaktan başka işleri de var...

Protasov: *(anlamaksızın)*, Tabii... elbette. Biliyor musun, bir süreden beri, yüzüne baktıkça sende bir şey-

lerin değiştiğini sezinler gibi oluyorum... Hem de önemli bir şeylerin...

Elena: Ya, öyle mi?

Protasov: Evet, evet! Tamam... ben gidiyorum. *(dairesine gider.)*

Fima: *(girer)*, Hanımcığım, ne olur, izin verin gideyim...

Elena: Bu saatte mi? İşleri kim yapacak peki?

Fima: Yok, öyle değil; bir daha dönmemek üzere gitmek istiyorum... Hesabımı kesin!

Elena: Yaa! Peki, öyleyse gitmeden önce Egor'u çağırın bana.

Fima: *(kararlı bir tutumla)*, Egor'u çağırmaya gitmeyeceğim!

Elena: Neden?

Fima: Öyle işte. Gitmeyeceğim.

Elena: Nunu'yu çağırın.

Fima: Mezarlığa gitti.

Elena: Nunu dönünce sizi gönderirim. Kapıcıya yollar mısınız bana?

Fima: Peki, hanımcığım! Yalnız, hesabımı unutmayın lütfen. Bugün paraya ihtiyacım var. *(çıkar)*.

Elena: *(Fima çıktıktan sonra)*, Olur...

Çepurnoy: *(terastan girer)*, Kapılarınız açık kalmış; nasıl şey bu böyle?.. Günaydın!

Elena: *(elini uzatarak)*, Bilmem... Bugün hizmetçi biraz dalgın anlaşılan.

Çepurnoy: Koleradan korkuyor...

Elena: Hastalık salgınının giderek yaygınlaştığı söyleniyor.

Çepurnoy: Evet, öyle... ilerliyor! Elizaveta Fiyodorovna evde mi?

Elena: Evet, odasında.

Çepurnoy: Peki, sağlığı nasıl?

Elena: Bu durumda, her zamanki gibi; pek parlak sayılmaz.

Çepurnoy: *(tasalı)*, Hmm... çok acılı bir yürek...

Elena: Boris Nikolayeviç... Özür dilerim, beni ilgilendirmeyen işlere burnumu sokuyorum, ama... çok önemli.

Çepurnoy: Ya! Neymiş o?

Elena: Ona bir öneride bulunduğunuzu söyledi...

Çepurnoy: *(heyecanlı heyecanlı)*, Nasıl söyledi?

Elena: "nasıl" mı? Ne demek istiyorsunuz?

Çepurnoy: Yüzü nasıldı yani? Yüzünü buruşturarak mı söyledi? Alaylı bir tutum aldı mı? Ha?

Elena: *(şaşırır)*, Neden kuzum?... Sevinçliydi...

Çepurnoy: Yaa? Doğru mu?

Elena: Elbette! Çok tatlı... ve güzel bir sevinçle...

(teras kapısında Roman görünür)

Çepurnoy: Biliyor musunuz? Budalanın tekiyim ben! Eşşek kafalıyım!

Roman: Beni çağırdınız mı?

Çepurnoy: Yok canım! Kimse çağırmadı seni! Kendime hakaret ediyorum ben!

Elena: Ben çağırmıştım onu... Roman, çilingiri gidip çağırın bana.

Roman: Kimi? Egor'u mu?

Elena: Evet.

Roman: Hemen mi?

Elena: Evet, evet.

Roman: Tamam. *(gider)*

Çepurnoy: *(sevinçle)*, İzin verin, elinizi öpeyim! İşte! Beni öyle mutlu ettiniz ki... İnsan sevincin de, mutsuzluğun da nereden geleceğini bilemiyor...

Elena: Durun... anlamıyorum sizi.

Çepurnoy: Hey Tanrım! Nasıl anlamazsınız? Ona evlenme önerdiğimden sevinçle söz etmiş size, öyle değil mi?

Elena: Evet... inanın!

Çepurnoy: *(sevinçli)*, Ama kabul etmedi önerimi!

Elena: *(gülümseyerek)*, Siz de bunu tuhaf buluyorsunuz...

Çepurnoy: Öyle, çok tuhaf! Ne aklıma geldi, biliyor musunuz? Benden hoşlanmadığı için değil, kendi hastalığından korktuğu için evlenmiyor benimle.

Elena: Doğru, haklısınız.

Çepurnoy: Şimdi ne yapmam gerektiğini biliyorum artık. Gidip bulacağım onu... Ah! Ne talih! Başıma gerçekten talih kuşu kondu, biliyor musunuz?

Elena: Yalnız kravatınızı çıkarın. Kırmızıdan hoşlanmaz...

Çepurnoy: *(kurnazca gülümseyerek)*, Ona takılmak için, bile isteye taktım. Şimdi artık kırmızı olmuş, yeşil olmuş, bana göre hava hoş! Ama kravatsız olmaz. *(gider)* Teşekkürler! *(Egor, şaşkın, perişan bir halde, yemek odasının kapısında görünür)* Oh! Dostum! Hadi, ver elini, barışalım! Oldu işte!

Elena: *(Egor'a)*, Şimdi konuşuruz...

Egor: *(boğuk bir sesle)*, Durun hanımefendi...

Elena: Ne var?

Egor: Karım hasta.

Elena: Neyi var?

Egor: İçi bulanıyor.

Elena: *(kaygılı)*, Uzun zamandan beri mi?

Egor: Bu sabahtan beri. Hep sizi çağırıyor... "Hanımı çağır bana", diyor... "yoksa öleceğim."

Elena: Neden çağırmadınız öyleyse?

Egor: Burada çıkardığım rezaletten ötürü utanı-

yordum.

Elena: Budalalık... Şimdi gidip göreceğim onu...

Egor: Durun... korkuyorum...

Elena: Neden korkuyorsun?

Egor: Koleradır belki...

Elena: Saçma! Korkacak bir şey yok!

Egor: *(yalvararak, ama sıkıntıyla)*, Elena Nikolayeviç, iyileştirin onu, ne olur!

Elena: Bir doktor çağırmak gerekir! Hadi, hemen gidin.

Egor: Doktor yok. Bulunacağını sanmıyorum. Siz birini biliyor musunuz acaba?..

Protasov: *(görünür)*, Ah! Buradasınız demek, savaşçı...

Elena: *(hızla)*, Dur, Pavel! Karısı hastalanmış.

Protasov: Gördünüz mü? Besbelli durmadan dövüyorsunuz kadını...

Elena: Kolera olduğunu sanıyor... Ben oraya gidiyorum; sen...

Protasov: *(kaygılanır)*, Nereye?.. Hayır, Elena, yalvarırım! Niçin gidiyorsun?

Elena: *(şaşırır)*, Neden gitmeyeyim?

Protasov: Ama, Elena! Ya kolera ise?

Egor: (boğuk sesle homurdanır), Öyleyse ölmeli mi yani? Bizi insandan sayan kim zaten?

Elena: Susun, Egor... Pavel, biçimsiz konuşuyorsun!..

Protasov: Bir şey bildiğin yok, Elena! Hekim değilsin... Hem sonra, hafife alınacak yanı yok bunun... Çok tehlikeli!

Egor: *(öfkeyle)*, Peki, ölmek üzere olanlar için tehlikeli değil mi yani?

Protasov: *(Egor'a)*, Rica ederim, öyle konuşmayın!

Elena: *(yakınmalı bir sesle),* Pavel! Gidelim, Egor...

Protasov: Ben de geliyorum... İhtiyatsızlık bu, Elena!

(Başta Egor, üçü de yemek odasından geçerler. Sesleri duyulur.)

Elena: Sen evde kal, telefonla bir araba iste.

Protasov: Bir doktor gitmeli, sana gerek yok! Ne yapabilirsin sen? *(heyecanlı, döner),* Bu durumda o ne yapabilir, Nunu? Hay Allah! Yoldan çevirdi beni... Fima!.. Nunu!.. Öldünüz mü? Fima! *(Fima koşarak girer)* Boğazlanıyormuşcasına uluyorum, siz ise... ayna karşısına geçmiş kendinizi seyrediyorsunuz Allah bilir!

Protasov: Kızgınlığı bırakın da Egor'lara gidin...

Fima: *(kararlı),* Gitmem.

Protasov: Niye? Hanımınız da orada...

Fima: Bana ne?

Protasov: Ne oluyor, kuzum?

Fima: Orada kolera var!

Protasov: *(Fima'yı yansılayarak),* Ya! Kolera var demek! Hanım gitmek istedi ama!

(zil çalar)

Fima: Zil çalıyor!

Protasov: Evet! Gidin açın kapıyı! *(Fima koşarak çıkar),* Ah, sahi, telefon edecektim! Hay kör şeytan! *(Melanya girer)* Oh, sizdiniz demek! Biliyor musunuz, komşularda kolera var... Şaşarsınız! Elena da hastaya bakmaya gitti! Ne güzel, değil mi? Hoşunuza gitti mi?

Melanya: Ay, ay, ay! Size de geçecek öyleyse! Dün komşumuz albayın evinden aşçıyı götürdüler... Oraya da gitti mi, Elena? Neden öyle yapıyor, kuzum?

Protasov: Kim bilir? Anlaşılır şey değil!

Melanya: Nasıl bıraktınız onu?

Protasov: Nasıl mı? Bilmem... Ah, telefon! *(Odasına koşar)*

Fima: *(yemek odasından gelir)*, Günaydın, Melanya Nikolayevna!

Melanya: *(düşmanca)*, Oh... günaydın, güzelim!

Fima: Sizden bir isteğim var.

Melanya: Neymiş o?

Fima: Evleniyorum...

Melanya: Eee, ne olacak?

Fima: Saygın biriyle... çok saygın.

Melanya: Kimmiş o?

Fima: Komşunuz...

Melanya: *(şaşırıp irkilir)*, Yok canım? Albay mı?

Fima: *(alçak gönüllüce)*, Hayır, ne diyecektim... Koçerin, Vasili Vasiliyeviç...

Melanya: Ha, o moruk iblisle demek... Pöf! İyi ama, altmış yaşında var o adam... Üstelik romatizmalı... Nasıl yaparsınız bunu, Fima? İyi düşünüp taşının, küçük... Parası pulu onun olsun; acırım size doğrusu.

Fima: Kararımı verdim... Her şey tamam...

Melanya: Vah vah! Yazık. Peki benden ne istiyorsunuz?

Fima: Kimsesiz olduğuma göre, sağdıçlığımı kabul eder misiniz?

Melanya: *(alay eder)*, Hadi canım! Kaça sattınız beni Elena Nikolayevna'ya?

Fima: *(umutsuz)*, Ben mi?

Melanya: Siz ya! Kaça?

Fima: *(toparlanır)*, Çok yazık! Ben de diyordum ki, siz bir ihtiyara kendinizi sattığınıza göre...

Melanya: *(ezilir)*, Nasıl? Nasıl... siz?

Fima: ....benim de aynı şeyi yapmama yardım edersiniz.

Melanya: *(boğuk bir sesle),* Böyle konuşmaktan men ederim sizi...

Fima: *(sakin ve acımasızca),* Kendime böyle bir yer bulmanın kaldırımlarda sürünmekten daha iyi olduğunu siz çok iyi anlarsınız... Hiç değilse, böylece bir kişi olur yaşantımda, yüz kişi değil.

Melanya: *(dehşet içinde, usulca),* Gidin... defolun... Para vereceğim size... para vereceğim... çıkın gidin... Vereceğim...

Fima: Teşekkür ederim! Ne zaman vereceksiniz?

Melanya: Defolun! Para yok üstümde şimdi.

Fima: Bu akşam evinize gelirim... Sakın aldatmaya kalkmayın beni.

Melanya: Hayır! Allahaşkınıza gidin!

(Fima ağır ağır çıkar. Melanya bir koltuğa çöküp ağlar. İnlediği duyulur.)

Protasov: *(odasından gelir),* Elena dönmedi mi? Siz ne yapıyorsunuz öyle? Neyiniz var, kuzum?

Melanya: *(diz çöker),* Kutlu, yüksek bir insansın sen; kulunu hoş gör.

Protasov: *(şaşırır),* Ne söylüyorsunuz siz? Kalkın... Ne diye?..

Melanya: *(Protasov'un bacaklarına sımsıkı sarılarak),* Bayağılıklar, pislikler içinde boğulmak üzereyim... Alçakça işler mahvediyor beni... Elini uzat bana, ne olur! Yeryüzünde senden daha iyi bir insan bulunabilir mi?

Protasov: *(korku içinde),* İzin verin... Ama... düşeceğim! Hem sonra... Pantolonuma sarılmayın öyle... Ne oluyor size, kuzum?

Melanya: Günah işledim, ruhumu kirlettim, arıt beni ne olur! Senden başka kim yapabilir bunu?

Protasov: *(anlamaya çalışır),* Ama... Oturun baka-

lım... daha doğrusu ayağa kalkın! Hah! Şimdi oturun... Oldu! Ne istiyorsunuz?

Melanya: Yanına al beni. Senin yanında olmama izin ver, her gün seni göreyim; başka bir şey istemem... Sesini duymak yeter bana... Zenginim, tüm varlığım, her şeyim senin olsun! Araştırmaların için laboratuvar yaptır kendine... Kule yaptır! Yukarıya çıkıp yükseklerde otur; ben aşağıda, kapında beklerim, gece gündüz gözcülüğünü yapar, kimseyi içeri sokmam... Tüm evlerimi, tüm malımı mülkümü sat... hepsi senin olsun!

Protasov: *(gülümseyerek),* İzin verin... Ne olursa olsun fena fikir değil... Vay canına! Ne laboratuvar yaptırılır be!

Melanya: *(memnun),* Elbette, elbette! Seni her zaman görebilmem için yanına al beni... Benimle konuşmasan da olur! Arada bir bana bakman yeter... Yalnızca gülümseyiverirsin, o kadar! Köpeğin olsa, arada ona da gülümsersin elbette... Okşadığın da olur! İşte ben de öyle bir köpeğin yerini tutacağım.

Protasov: *(kaygılı bir tutumla),* Durun... Ama tüm bunlar niye? Çok tuhaf... Olmaz öyle şey! Çok şaşırdım doğrusu... Bu denli ilgi duyacağınızı ummuyordum doğrusu...

Melanya: *(Protasov'u dinlemez),* Budalayım ben; aptalım, odundan farkım yok! Kitaplarından bir şey anlamıyorum. Onları okuduğumu sanıyordun sen, değil mi?

Protasov: *(şaşırır),* Okumuyordunuz demek? İyi ama... Neden?..

Melanya: Sevgilim! Öpüyordum kitaplarını... Onları açıp bakıyordum; senden başka hiç kimsenin anlayamayacağı sözcüklerle doluydular... Sarılıp öpüyordum bunun üzerine...

Protasov: *(kafası karışır)*, Kapları leke içinde! Peki ama, kitapları öpmek de ne oluyor? Bir çeşit fetişizm bu...

Melanya: Anlasana kuzum, seni seviyorum! Senin yanında her şey güzel, temiz, aydınlık! Tanrısal bir insansın sen, seviyorum seni...

Protasov: *(usulca, şaşkın)*, İzin verin... yani... Nasıl olur?

Melanya: Tıpkı bir köpek gibi! Konuşmasını bilmiyorum, susmayı biliyorum yalnızca! Yıllardır sesimi çıkarmadım; yüreğim soyuluyordu sanki.

Protasov: *(yanlış anladığını ummaya başlar ansızın)*, Siz... beni hoşgörün... Ne demek istediğinizi anlayamıyorum bir türlü... Belki... Elena ile daha iyi anlaşırsınız, ha?

Melanya: Konuştum onunla... Olağanüstü bir kadın doğrusu... Senin kendisini sevmediğini biliyor...

Protasov: *(irkilir)*, Nasıl? Onu sevmiyor muyum? Ama siz...

Melanya: Her şeyi biliyor, her şeyi sezinliyor... Öyle iyi ki!.. Ne diye iki aşk arasına girsin? Gururlu kadın...

Protasov: *(yeniden ipin ucunu kaçırır)*, Biliyor musunuz!.. Tüm bunlar, öyle karmakarışık ki! Kendimi hiç bir zaman bu denli gülünç durumda hissetmemiştim...

Melanya: Ah, öylesine senin olacağım, sen de öylesine benim olacaksın ki...

Protasov: *(biraz sinirli)*, Ne? Ne demek, benim olacaksın? *(kadına bakar; sonra yavaşça, adeta korkuyla)*, Melanya Nikolayevna, olup bitenlere açıklık getirmek gerekir! Kusura bakmayın, içtenlikle bir şey soracağım size... Anlaşılan âşıksınız bana, öyle değil mi?

Melanya: *(Protasov'a bir an bakar, sonra yorgun bir*

sesle), Deminden beri durmadan neden söz ediyorum?.. Sevgilim! Bunu anlatmak istiyordum ben de!

Protasov: Evet... Özür dilerim... sanıyordum ki... Sanıyordum ki siz...

Melanya: *(usulca),* Evet, çılgıncasına...

Protasov: *(odada sinirli bir tutumla dolaşır),* Ben... kuşkusuz iyiliğinizi unutamam... Çok duygulandım... Ama ne yazık ki, evliyim... Hayır! Olamaz! Görüyorsunuz... Hemen bir çözüm yolu bulunamaz... Öyle ya! Ama Elena bilmemeli bunu, anlıyor musunuz? İkimiz bu işin içinden çıkarız...

Melanya: İyi ama, Elena durumu biliyor!

Protasov: *(adeta umutsuzlukla),* Neyi biliyor?

(Çepurnoy ile Liza merdivenden inerler. Terasa gitmek üzere sessizce odadan geçerler. Çepurnoy sakin ve somurtkan, Liza ise heyecanlıdır)

Melanya: *(usulca),* Ah, gelen var! Yavaş... kardeşim!

Protasov: *(kız kardeşine),* Oh... Hmm! Gidiyor musunuz?

Çepurnoy: *(boğuk sesle),* Evet, gidiyoruz.

(Sessizlik)

Protasov: *(çok içten ve sade bir tutumla),* Melanya Nikolayevna! Kabul etmelisiniz ki, bu durum olağan değil... Çok zor bir iş... kuşkusuz gülünç duruma düşüyorum karşınızda... ve sizi incitiyorum... Ama iyi yürekli, sevgili dostum... tüm bunlar benden öylesine uzak, beni öyle az ilgilendiriyor ki!..

Melanya: Çok az ilgilendiriyor demek?

Protasov: Evet, öyle! Bağışlayın. Elena'ya her şeyi anlatmalıyım... Hem, gitmeliyim... Elena daha orada... kaygı düştü içime... Ama ona söyleyemem. Sakın kızmayın...

(Odasına gider. Melanya peşinden birkaç adım atar, sonra çılgınca döner. Acınacak durumdadır.)

Melanya: *(kendi kendine konuşur)*, Etkileyemedim onu... Rezil oldum! *(Elena terastan girer.)* Tatlım! Acıyın bu ahmak kadına...

Elena: Ne oldu? Pavel'le konuştunuz mu?

Melanya: Her şeyi söyledim.

Elena: Peki, o ne dedi?

Melanya: Tüm sözlerim, tüm aşkım etkisiz kaldı.

Elena: *(özentisiz, içten)*, Anlamıyorum... Ne söyledi size?

Melanya: Bilmiyorum... Hiç bir şey etkilemedi onu.. Hiç bir şey yüreğine dokunmadı. Diz çöktüm önünde. Anlamıyor.

Elena; Beklemenizi söylemiştim! Bu konuyu önce ben açsaydım daha iyi olurdu.

Melanya: Güvenim yoktu size. Ona her şeyi önerdim... Tüm paramı... Tüm aşkımı, her şeyi... İstemedi! Kim olsa kabul ederdi! Ama o...

Protasov: *(şapkası elinde, girer)*, Elena, hemen banyo yap! Üstündekileri de çıkarıp hemen sobaya! Fima, banyoyu hazırla! Şu Fima cehennemin dibinde mi, ne? Hiçmetçi değil, masal kahramanı mübarek!..

Elena: Telaşlanma bu kadar; banyo hazır, her şeyi yoluna koyacağım.

Protasov: Öyleyse git lütfen! Koleranın şakaya gelir yanı yok.

Elena: *(çıkarken)*, Gidiyorum, gidiyorum...

(Protasov kaçınarak Melanya'ya bakar. Melanya, başı hafifçe öne eğik, suçlu bir tutumla oturmaktadır.)

Protasov: *(bir sağa, bir sola gezinerek)*, İşte böyle... Hava amma da karardı bugün... Üstelik... tatsız mı tatsız bir gün...

Melanya: *(yavaşça)*, Öyle.

Protasov: Öyle ya. Bir de şu kolera... fena bastırdı!

Melanya: Gerçekten, ansızın...

Protasov: Buzluğum da çalışmıyor.

Melanya: Pavel Fiyodoroviç... Bağışlayın!

Protasov: *(ihtiyatla)*, Nasıl? Ne demek istiyorsunuz?

Melanya: Her şeyi unutun... tüm söylediklerimi... aklınızdan çıkarın!

Protasov: *(sevinçle)*, Yok canım? Sahi mi?

Melanya: Elbette... Budalayım ben... saygısızın tekiyim...

Protasov: Melanya Nikolayevna! Çok seviyorum sizi... Yani... size büyük saygım var. Öylesine temiz yürekli siniz ki... Dobra dobra bir insansınız! Büyük bir tutkuyla ilgi gösteriyorsunuz her şeye. Ne var ki, sevgili dostum, böyle davranmak gereksiz... En sonra, söylediklerinizin bir yararı da yok! İyi dost olalım sizinle... O kadar! Tüm insanlar dost olmalıdır birbiriyle... Öyle değil mi?

Melanya: Yüzünüze bakmaktan utanıyorum...

Protasov: Bırakalım bunu şimdi... Verin elinizi!.. Oldu işte, çok güzel! İnsanlar ne iyidir, bilseniz! Öyle sade, öyle zekidirler ve birbirlerini öylesine iyi anlayabilirler ki!.. Çok seviyorum insanları; olağanüstü ilginç varlıklardır onlar.

Melanya: *(gülümseyerek)*, Hiç insan yüzü görmedim ki ben... Satıcılar arasında yaşadım... Kocam et satıyordu... Yeryüzünde insan olduğunu ancak sizin aranızda farkettim! Ve hemen satın almaya kalkıştım insanları!

Protasov: Nasıl? Neler söylüyorsunuz kuzum siz?

Melanya: Kulak asmayın bana... Ne söylediğimi bilmiyorum.

Protasov: *(heyecanlı),* Çay alır mısınız?

Melanya: Memnunlukla... Elena Nikolayevna'ya gideceğim... işi yoluna koymalıyım biraz...

Protasov: Ben de çay getirmelerini söylerim. Biliyor musunuz, buz makinem bozuldu, aksi şeytan: Egor, hasta karısının yanından ayrılamayacağına göre, onaracak kimse bulamam. Bugün çalışamayacağım anlaşılan...

(gülerek gider)

Melanya: *(derin bir heyecanla Protasov'un arkasından bakar),* Sevgili çocuk!... Güzel çocuk...

(Elena'nın yanına gider. Antonovna yemek odasından gelir. Sinirli bir tutumla homurdanır)

Antonovna: Sanki bir canavar geçmiş evden! Şu hale bakın! Her şey altüst olmuş, her taraf açık... Birazcık evden ayrıldım mı, tamam... Öteki dünyadan başka yerde dirlik düzenlik yok... Ancak orada rahat eder insan... *(teras kapısından Liza ile Çepurnoy girerler)* Liza'cığım, yavrum, ilacınla sütünü...

Liza: *(sinirli),* Yeter! İşine bak sen...

Antonovna: Hele, hele!

(çıkar)

Çepurnoy: Demek her şey bitti!

Liza: Evet, Boris Nikolayeviç! Bir daha bu konu hiç açılmasın!

Çepurnoy: Peki! Yanıldığınızı sandığım için bugün konuşayım dedim...

Liza: Hayır! Hastalığım bir engel değil benim için... Ondan korkmuyorum... Ama Çocuğum... çocuğum olamaz. Hiç kimse dünyaya neden geldiğini sormuyor kendi

kendine. Ben bu soruyu kendime sordum... İnsan tüm yeryüzünün yaşamını kendininki haline getirecek güçte değilse, bu dünyada kendine göre yaşamaya hakkı yok... Eee, gidecek misiniz?

Çepurnoy: *(sakin)*, Elbette...

(Vagin terastan gelir.)

Liza: Sizin için iyi olur... Hem, kırmızı kravat da takmayın... Bayağı görünüyor! Ne yazık ki, kırmızı kravat takmak için bula bula bugünü bulmuşsunuz.

Vagin: Ne gün! Ekim ayındayız sanki...

Çepurnoy: Ne pis hava!

Liza: Nereye gitmeyi düşünüyorsunuz?

Çepurnoy: *(sakin)*, Ben mi? Mezarlık iline!

Liza: *(kaygılı)*, Neden?..

Çepurnoy: Epey kimseyi tanıyorum orada...

Vagin: Sözcük oyunu yapanlar, kimi zaman ölüleri "mezarlık iline gitti" diye anarlar!

Liza: *(ürperir)*, Ah! Ne diyorsunuz siz?

Vagin: Bir sözcük oyunu korkutuyor mu sizi? Boris Nikolayeviç'in ölebileceğini düşünmezsiniz elbette? Beynine kurşun sıkmadıkça tabii...

Liza: *(yakınarak ve kaygıyla)*, Neden öyle söylüyorsunuz?

Vagin: Durun, hemen yüreğinize su serpeyim: bir veterinerin kurşunla öldüğünü hiç duymadım.

Antonovna: *(yemek odasından)*, Liza'cığım... Gel çayı koy.

(Liza sessizce özür diler.)

Vagin: Ben de az kötü değilim; onu çılgına döndürmekten hoşlanıyorum... Kızcağız tüm insanlık için kaygı duyuyor. Ama herkesin acılarına üzülenler öylesine can sıkıcı oluyorlar ki! Bense tüm hastalıklı tutum ve davranışlara karşıyım...

Çepurnoy: Peki o tablo ne oluyor? Hani şu "Güneşe doğru gidenler" miydi, neydi? Yapacak mısınız?

Vagin: Elbette! Ne güzel konu değil mi? Ha, aklıma gelmişken söyleyeyim, o tablo için siz de gereklisiniz...

Çepurnoy: *(şaşırır)*, Ben mi? Nereye yerleştireceksiniz beni? Sintineye mi?

Vagin: *(gözlerini Çepurnoy'a diker)*, Alnınızda, tam gözlerinizin üstünde derin bir kırışık var... Son derece ayırıcı bir özellik... Bunu hemen çiziversem, ne dersiniz?

Çepurnoy: Çizin!

Vagin: *(albümünü çıkarır)*, Çok güzel... Hemen, bir dakikada...

(çizer)

Çepurnoy: Eğlenceli öykülerden hoşlanır mısınız?

Vagin: Pek çok! Ama iyice bayağı olmamalı.

Çepurnoy: Öyleyse size bir tane anlatayım.

Vagin: Anlatın. Ben resim yaparken konuşmam.

Çepurnoy: Çok iyi anlıyorum sizi. Küçük öyküm şöyle: Fransa'daki İngiliz elçiliği görevlilerinden bazıları Douvres'dan Calais'ye gitmek üzere Manş'ı geçiyorlarmış. Gemide Fransızlar da varmış. Hepsi biraraya gelip İngilizlerin ve Fransızların değerlerini ve özelliklerini tartışmaya koyulmuşlar. İngilizler, "bizi her yerde bulabilirsiniz" demişler. Bunun üzerine Fransız, "hayır, demiş, burada bizim pek çok diplomatımız boğuldu; oysa sizden boğulan bir tek kişi yok!" O anda bir İngiliz elçiliği görevlisi denize atlamış ve hop, boğuluvermiş...

Vagin: *(biraz sustuktan sonra)*, Eee?

Çepurnoy: Hiç. O kadar işte.

Vagin: Tüm öykün bu mu?

Çepurnoy: Evet. Daha ne olsun istiyorsunuz? Adam vatanının onurunu kurtarmak istediği için boğulmuş!

Vagin: Biliyor musunuz, öykünüz iyi ki deniz üstünde geçmiş de, pek fazla pislenmemiş...

Çepurnoy: Buna karşılık, sizin kravatınız çok güzel bağlanmış...

Vagin: Hoşunuza mı gitti? Bunu bir hanım öğretmişti bana.

Çepurnoy: Rengi de pek hoş...

Protasov: *(girer)*, Resim mi yapılıyor? Elena daha çıkmadı mı? Haberin var mı Dimitri? Elena bugün bir kolera olayı ile uğraştı.

Vagin: Nasıl?

Protasov: Evet, çilingirin karısı hasta. Ne diyorsun bu işe?

Vagin: Büyük bir ihtiyatsızlıktır derim! Nasıl oldu da böyle bir şeyden menetmedin onu?..

Elena: *(girer)*, Yapacağım işlere nasıl yasak konabilir?

Vagin: İyi ama... Sizin işiniz değil ki bu.

Elena: Neden olmasın? Yapmak istediğim her şey benim işimdir.

Vagin: Sizin işinize akıl erdirmek öyle zor ki!

Protasov: Yok, Elena iyi kalpli ve gözüpektir. İlk önce onun hesabına korktum doğrusu, ama... Damlanı aldın, değil mi?

Vagin: *(resmi tamamlar)*, Oldu işte... teşekkür ederim! Gerçekten ilginç bir çizginiz var şurada.

Çepurnoy: Çok memnun oldum.

Liza: *(yemek odasından)* Çaya buyurun...

Vagin: Gidelim.

(Çepurnoy'un koluna girer, ve çıkarlar.)

Protasov: *(usulca)*, Elena, sana bir şey söyleyeceğim...

Elena: Hemen şimdi mi?

Protasov: Evet! Biliyor musun, çok saçma bir şey oldu! Melanya Nikolayevna... Dur hele, gitti mi?

Elena: *(gülümseyerek)*, Gitti...

Protasov: Dinle hele, gülme! Biliyor musun, sanırım bana âşık olmuş! İşin açıkçası... Ne dersin bu işe? Yemin ederim ki, hiç bir şeyden haberim yok... Elena, neden gülüyorsun? Önemli bir şey bu... Ne tatsız bir durum, bilsen! Hüngür hüngür ağladı şuracıkta; pantolonuma sarıldı, elimi öptü...

Elena: *(gülerek)*, Dur, Pavel...

Protasov: *(biraz içerler)*, Şaşırtıyorsun beni! Melanya bu konuda ciddi diyorum sana. Tüm parasını bana vermeyi önerdi... Seninle bir arada yaşamak istiyorum, dedi! Anlıyor musun, senli benli konuştu! Ne demektir bu? Düşün bir kez. Bu konuda hiç yüreklendirmedim onu. Hem sonra, bilmem neden, güherçile kokuyor... Ne oluyor sana, kuzum?

Elena: *(gülerek)*, Gülmemek elimde değil... Çok gülünç... Çok tuhafsın doğrusu!

Protasov: *(incinir)*, Neden? Gülünç değil, üzücü bir şey bu! Çok saçma! Öyle korktum ki... Karşılıksız bırakmadım söylediklerini, ama kafam altüst olmuştu! Çok ciddiydi, anlıyor musun? A, sahi, senin her şeyi bildiğini de söyledi, ama güya ben bir şey sezinlememişim! İlk önce bu konuyu sana açmak istemiyordum...

Elena: *(yavaşça)*, Her şeyi biliyordum... koca bebek!

Protasov: Biliyor muydun? Neden beni uyarmadın öyleyse?

Elena: *(ansızın bir şey anımsamışçasına, yavan bir sesle)*, Bu konuyu akşama değin konuşmayalım, olmaz mı?

Protasov: Peki, anlaştık... Çay içmek istiyorum şim-

di... Aslında durumu bildiğin için gönlüm rahat. Sen her şeyi yoluna koyarsın, öyle değil mi?

Liza: *(yemek odasından),* Elena! Gel!

Elena: Geliyorum.

Protasov: Bu işi yoluna koymayı üzerine alıyorsun, tamam mı?

Elena: Tamam... üzme canını! Hadi, gidelim.

(uzaklaşırlar)

Protasov: Biliyor musun, onu yerden kaldırdığım zaman gördüm ki, koltuk altları... *(sözünü usulca tamamlar.)*

Elena: Olur mu öyle şey, Pavel? Ne bayağı...

(sahne birkaç saniye boş kalır. Yemek odasından konuşmalar ve kap kacak gürültüsü duyulur. Çepurnoy girer. Elleri arkasında, pencereye yaklaşarak, "Tamam, sigaramı burada içebilirim" der. Sonra, sigarasını ağzından çekip bakar ve şarkı mırıldanır)

Çepurnoy: "Gece bir bulut geçti altın rengi"... *(sesi titrer)* Ah... *(tekrarlar)* "Gece bir bulut geçti altın rengi..."

Vagin: *(girer),* "Dev kayanın bağrı üstünden"... Beni de kovdular; orada sigara içilmesini istemiyorlar...

Çepurnoy: Öyküler hoşunuza gidiyor mu?

Vagin: Aynı derecede sıkıcı başka bir öykü daha mı biliyorsunuz?

Çepurnoy: Bu kez kendim uyduracağım... Evime gidiyorum şimdi.

Vagin: Peki, öyküyü ne zaman dinleyeceğiz?

Çepurnoy: Yarın!.. Yağmur yağıyor... Danimarka prensinin ara sıra dediği gibi, bir şemsiye sahibi olmak ya da olmamak... Hoşça kalın!

Vagin: *(Çepurnoy'u elinden tutarak),* Anladığım kadarıyla, ülkeden ayrılıyorsunuz?

Çepurnoy: *(gülümser)*, Evet, gidiyorum... Öyle gerekiyor!

Vagin: *(gülümser)*, Öyleyse, iyi yolculuklar! Bugün, bilmiyorum neden, çok hoşuma gittiniz...

Çepurnoy: Teşekkür ederim...

Vagin: Aşık mışsınız gibi görünüyorsunuz bugün! Söylesenize, hiç âşık oldunuz mu?

Çepurnoy: Öğrenciliğimde ev sahibeme karşı zaafım vardı; ona itirafta da bulundum.

Vagin: Güzel miydi bari?

Çepurnoy: Ah, anlatmak çok zor... Kadın en azından elli yaşındaydı o zamanlar. Duygularımı açıkladıktan sonra kiramı üç ruble artırdı.

Vagin: *(gülerek)*, Yok canım?

Çepurnoy: Öyle işte! Artık... hoşça kal.

(gülerek yemek odasına geçer. Vagin düşünceye dalıp peşinden bakar. Sonra odanın içinde gezinir. Birazdan sigara içer, karmakarışık bir şeyler mırıldanarak başını sallar. Antonovna Elena'nın odasından çıkar.)

Antonovna: *(homurdanarak)*, O geziniyor sanmıştım...

Vagin: O, kim?

Antonovna: Malorusyalı. Nerede o?

Vagin: Evine gitti.

Antonovna: Başka bir iş yaptığı yok zaten... Buraya gelip çay içmek ve çekip gitmek işi gücü... Küçük kız öyle yorgun ki... Geceleri gözüne uyku girmiyor. Onunla biraz konuşsanız, o adamla... ha?

Vagin: Hangi küçük kız? Neden gözüne uyku girmiyor? Adama ne söylemek gerekiyor?

Antonovna: Ah, hiç anlamıyorsunuz... Bu evde bir tek küçüğümüz var... O da çocuk değil... Hiç yüzünden ne diye canını sıkıyorsunuz onun?.. Oldukça hasta... Ge-

vezelik etmekle, tartışmakla vakit geçiriyorsunuz, ama birisinin canına kıyacak ölçüde acı çektiğini hiçbiriniz farketmiyorsunuz.

(yemek odasından geçer)

Vagin: *(alnını siler, düşünür, sonra bir karar vermişçesine başını sallar)* Pavel!

Protasov: *(elinde bir kitap)*, Buradayım.

Vagin: *(sataşkan)*, Halinden memnun görünüyorsun!

Protasov: *(şaşırır)*, Bunu söylemek için mi çağırdın beni?

Vagin: Seninle konuşmak istedim...

Protasov: *(esner)*, Ya! Herkes benimle konuşmak istiyor bugün. Bir yığın alışılmamış lakırdı dinledim; hiç kimse akıllıca bir şey söylemedi bugün bana.

Vagin: Öyleyse, ben sana akıllıca bir şey söyleyeceğim.

Protasov: *(kitaba bakar)*, Kendini beğenmişçesine davranma...

Vagin: Bırak şu kitabı.

Protasov: Nereye? Neden demek istiyorum?

Vagin: Nereye olursa olsun!.. Şunu söyleyecektim: Elena Nikolayevna'yı seviyorum...

Protasov: *(sakin)*, Ne olacak? Olağan bir şey bu... Elena sevilmeyecek insan mı?

Vagin: Seviyorum... Anlasana... âşıkım ona.

Protasov: *(yine sakin)*, Ne olacak? *(kendini toparlayarak yerinden fırlar.)* Peki... o biliyor mu bunu? Söyledin mi kendisine? Ne dedi sana?

Vagin: Evet, biliyor...

Protasov: *(telaşlanır)*, Öyle mi? Nasıl karşılık verdi?

Vagin: *(canı sıkılır)*, Şimdilik kesin bir şey söylemiyor...

Protasov: *(memnun)*, Söylemez elbette! Ben de o kanıdaydım! Çok doğal bir şey bu!

Vagin: *(toparlanarak)*, Dinle... ona karşı çok fena davrandığın da bir gerçek.

Protasov: *(şaşkın)*, Ben mi?.. Nasıl olur?.. Ne zaman?..

Vagin: Karını hiç tanımıyorsun... Sana karşı beslediği aşkı öldürmüşsün.

Protasov: *(korkuya kapılır)*, O mu söyledi bunu?

Vagin: Hayır, ben söylüyorum.

Protasov: *(kızar)*, Kuzum, ne oluyor hepinize bugün? Çıldırmışsınız sanki! Biri kalkıp Elena'yı sevmediğimi söylüyor, bir başkası ise Elena'nın beni sevmediğini öne sürüyor. Nedir bu olup bitenler? Herkes aklına geleni söylüyor! Sizin yüzünüzden aklımı yitireceğim sonunda! Elena'nın bir şey dediği yok! Hiç, ama hiç bir şey söylemiyor! Öyleyse, siz ne diye burnunuzu sokuyorsunuz işimize? Anlamıyorum!

Vagin: Pavel, biz seninle çocukluk arkadaşıyız... severim seni...

Protasov: Öyleyse, sevgine biraz da incelik katmalısın. Hem sonra, insana kendi adına konuşma; özgürlüğünü, özsaygısını koruma hakkı vermelisiniz... Bunu yapabilirse sizden iyi yapacaktır kuşkusuz.

Vagin: Peki, yapamıyorsa?

Protasov: O zaman cehenneme dek yolu var! İnsan değil öylesi!

Vagin: Ama yapmak istemiyorsa?

Protasov: Olabilir! Sana gelince, Dimitri; bağışla, ama tüm sanatçılar gibi sen de ciddi adam değilsin! Daha dün sesin çıkmıyordu; bugün kalkmışsın birden-

bire, "onu seviyorum" diyorsun.

Vagin: Seninle konuşulmaz... Ama zaten söyleyeceğim her şeyi söyledim. Ben... ben gidiyorum.

Protasov: Dur, gitme! Elena'yı çağıracağım.. Elena!

Vagin: *(telaşa kapılır),* Ne yapıyorsun? Neden çağırıyorsun?

Protasov: Neden mi? Elena!.. Senin önünde durumu açıklasın diye. Elena! *(Elena girer),* Elena... Bak kuzum, anlaşılan bu adam da tıpkı Melanya gibi tutkun... ya! Ama... sana âşık...

(Elena gözlerini sert ve sorgulu bakışlarla Vagin'e diker)

Vagin: *(heyecanlı),* Doğru... ne olmuş yani? Sizi sevdiğimi söyledim ona... Onunla mutsuz olduğunuzu anlattım.

Elena: Teşekkür ederim... çok yiğitçe bir davranış... aynı zamanda çocukça... alabildiğine çocukça...

Vagin: *(incinir),* Alay edilecek bir şey yapmadım. Pavel'e karşı en ufak bir kin duymak istemezdim. Ama ne yapayım, kendiliğinden oldu... Evet, kaba, katı ve bayağı bir tutum almış olabilirim... Ama yüreğimdeki sevgi... ve dostluk duyguları itti beni bu davranışa... Biraz önce Nunu'nun sözleri kafamı altüst etti... İyi bir eylemde bulunmak istedim... Sizin için, Elena Nikolayevna... Sonra, bizim gibi kimseler arasında her şey açık seçik olmalı.

Elena: Teşekkür ederim...

Protasov: Seni incitecek bir şey söylemedim, değil mi Dimitri?

Vagin: Hayır! Ben gidiyorum... Hoşça kalın...

Elena: Yarın gelecek misiniz?

Vagin: *(giderken),* Evet... belki.

Protasov: *(bir şey sormak istercesine karısına bakar)* Eee, Elena? Ne demek oluyor bu? Ne düşünüyorsun bu konuda?

Elena: Ya sen?

Protasov: Ne iyi, çok rahat ve sakinsin bakıyorum! Oh! Ne gündü! Dimitri bu konuda bir şey söylemiş miydi sana?

Elena: Evet, söylemişti.

Protasov: Seni sevdiğini... ve daha ötesini söylemiş miydi?

Elena: Evet, beni sevdiğini... ve her şeyi...

Protasov: Ne tuhaf adam... şu ressam! Peki sen ne cevap verdin?

Elena: Çok şey söyledim... her türlüsünden...

Protasov: Beni sevdiğini de söyledin mi?

Elena: Hayır, söylemedim.

Protasov: Hata etmişsin! Söylemeliydin... Pavel'i, kocamı seviyorum, demeliydin hemen! Bunun üzerine, hiç kuşkusuz tutumu... Hmmm... Evet! O durumda nasıl davranırdı, kesinlikle bilemem elbet... Ama aslında hiç de önemli değil bu!

Elena: Sana göre önemli olan ne?

Protasov: Bir daha böyle bir şeyin olmaması...

Elena: Pavel! Ondan söz edip durdun. Ona ilişkin sorular da sordun. Sonra bir daha böyle bir olayın seni rahatsız etmemesini diledin... Peki, tüm bu konuştuklarımız içinde ben neredeyim?

Protasov: *(kaygılanır)*, Ne, nasıl? Ne demek istiyorsun?

Elena: Çok şey istediğim yok! Bana gereksemediğini sezinliyorum. Senin yaşamında hiç bir rolüm olmadı. Her zaman benden uzak kaldın; tıpkı bir yabancı gibi... Senin için kimim ben? Nasıl yaşadığımı, ne dü-

şündüğümü hiç bir zaman sormadın.

Protasov: Sormadım mı? İyi ama, oturup tartışmaya vaktim yok ki, Elena! Peki, sen ne diye söylemedin içinden geçenleri?

Elena: *(gururla)*, Her insan gibi, ve özellikle her kadın gibi hakkım olan şeyi dilenmek istemem... dilenemem... Senden bir şey istemek de içimden gelmiyordu... İnsanları ne diye zorlamalı?

Protasov: *(umutsuz)*, Hay Allah kahretsin! Ne üzücü durum! Tüm bu yanlış anlamalar... hesap sormalar alabildiğine kahredici!

Elena: Sakin ol!... Senden ayrılmaya karar verdim. Kararım kesindir. Zaten kendimi senden ayrı hissediyorum artık...

Protasov: *(şaşırır)*, Elena, olamaz! Nereye gitmek istiyorsun? Neden? Dimitri'yi mi seviyorsun yoksa? Öyle mi, ha?

Elena: Hayır. Karısı olacak kadar değil.

Protasov: *(sevinçle)*, Ah, çok iyi! Ama gene de artık sevmiyorsun beni, öyle değil mi? Söylesene Elena! Çabuk söyle!

Elena: Niçin bunu öğrenmeyi önemsiyorsun bu denli?

Protasov: *(içten)*, Seni sevdiğim için!

Elena: Daha neler, Pavel...

Protasov: *(inançla)*, Yemin ederim, Elena! Ama kendimi öylesine işe verdim ki... Dinle, söylediklerin ciddi değildi, değil mi? Anlıyorum, gücenmişsin... Bağışla beni, kusuruma bakma, unut tüm bunları! Gidersen nerede, ne durumda olduğunu düşüneceğim durmadan. Sonra çalışmalarım ne olacak? Tüm gücümü alıp götüreceksin, Elena... O zaman araştırmalarım ne olur? Aklımdan çıkmazsan bir daha çalışamam...

Elena: *(acıyla),* Şimdi söylediklerini düşün bir kez: benim için bir tek sözcük yok... Bir tek sözcük, dostum!

Protasov: *(diz çöker),* Nasıl yokmuş? Sensiz yaşayamayacağımı söylüyorum! Elena, evet, suçluyum... Ama bağışla! Yaşamamı engelleme... Ömür kısa... ve gerçekleştirilecek öyle ilginç işler var ki...

Elena: Ya benim için? Benim için ne var bu yaşantıda? *(kulak kabartır),* Dur!

(merdivende telaşlı ve gürültülü ayak sesleri duyulur. Protasov merakla ayağa kalkar. Liza koşarak aşağıya iner; gözleri korkudan fal taşı gibi açılmıştır. Dudaklarını oynatır, ellerini hareket ettirir, ama bir türlü konuşamaz)

Protasov: Liza! Neyin var?

Elena: Su! Su verin!

Liza: Hayır! Dinleyin... Bir felaket oldu... İnanın, hiç kuşkum yok... Ansızın öyle bir yürek darlığına uğradım ki... Kalbim duracak sandım... Bir yerde tüyler ürpertici bir şey oldu... yakınlarımızdan biriyle ilgili...

Elena: Yok canım, sakin ol... düş görmüşsün.

Liza: *(bağırır),* İnanın bana... inanın...

(ağabeyinin kollarına yığılır)

DÖRDÜNCÜ PERDE

(sahne ikinci perdedekinin aynı. Öğle vaktidir. Yemek yenmiş, kahveler verilmiştir. Roman, sırtında kırmızı gömlek, bahçe parmaklıklarını onarmaktadır. Luşa, terasın yanında ayakta durmuş, ona bakmaktadır. İçeriden Protasov'un kahkahası duyulmaktadır.)

Luşa: Nerelisin sen?

Roman: Riyazonskayalı.

Luşa: Ben Kalujskayalıyım.

Roman: Ne oluyor, söylesene?

Luşa: İnsan korkuyor seni görünce...

Roman: *(gülerek)*, Korkutuyorum seni demek? Sakalımdan ürküyorsun belki? Boş ver! Dulum ben... Yeniden evlenmek istiyorum ama...

Luşa: *(Roman'a yaklaşır)*, Dükkânda anlattıkları doğru mu?... Beyefendi ruh çağırıyormuş?

Roman: Olabilir... Beyefendiler... yetenekli olurlar...

Luşa: Korkuyorum... Hepsi de sevimli insanlar... Öyle sevimli ki, evin hanımları, efendileri değiller sanki!

Roman: Kalp para basanlar da...

Luşa: Eee, ne olmuş?

Roman: Hiç! Zindanı boylarlar!

(Protasov ile Liza evden çıkarlar)

Protasov: İşte, çok güzel! Sütünü iç bakalım...

Liza: *(yüzünü buruşturarak, yorgun bir tutumla)*, Şu mujik neden kırmızılar giymiş?

Protasov: Kırmızıdan hoşlanıyor anlaşılan... Biliyorsun, Elena alabildiğine çekici ve zeki bir kadın...

Liza: *(sütünü kaşıkla karıştırarak)*, Ya, öyle mi?

Protasov: Evet, Liza, öyle! İnan... Bu da yeni oda hizmetçisi. Adınız neydi?

Luşa: *(tedirgin)*, Benim mi? Lukerya...

Protasov: Hah tamam! Lukerya... Hmm! Okuma yazmanız var mı?

Luşa: Yok efendim... Ama duaları biliyorum...

Protasov: Peki... evli misiniz?

Luşa: Hayır, daha evlenmedim... kızım.

Protasov: Dosdoğru köyünüzden geliyorsunuz anlaşılan?

Luşa: Evet, efendim; doğruca köyümden geliyorum.

Protasov: Güzel... Şimdi artık bizde oturacaksın... Gösterişten uzak insanlarız biz... Biliyor musunuz, hoşunuza gidecek evimiz!

Liza: *(gülümseyerek)*, Gene gülünç oluyorsun, Pavel...

Protasov: Gülünç mü? Yok canım! Biliyor musun, Liza, Elena da aynı şeyi söyledi... Haklısın... Gösterişsiz, sade insanlardan çok uzağız biz... Onların bize yaklaşmaları için bir şeyler yapmalıyız... Elena çok güzel konuştu. Her şeyi açık seçik, inandırıcı bir biçimde ortaya koydu. Şaşırdım doğrusu... Yanıbaşımda bulunan öylesine bir kafa ve duygu zenginliğinden habersiz kalmışım! Ondan yararlanmasını bilememişim! Gelişmemiş ve budalaca bir yanım var benim anlaşılan.

Liza: Yok canım, daha neler! Kimse dikkatini çekmiyor, o kadar.

Protasov: Evet, evet! Bir şeyler var... Dün, seni yatırdıktan sonra, üç saate yakın bir süre Elena ile tartıştım. En sonunda Dimitri'yi çağırttık... Biliyor musun, o... Neyse! Bu konuyu açmamak daha iyi.

Liza: Hangi konuyu?

Protasov: Yani... Dimitri Elena'ya tutkun görünüyor... kısacası, kendi savı öyle... Ama ben inanmıyorum buna... Elena da inanmıyor... onunla hayranlığa değer bir tartışma yaptı. Görmeye değer! Akıllı ve sevgi dolu bir anne gibiydi... öylesine duygulandırıcı bir hali vardı ki... Hepimiz ağladık. Biliyor musun, Liza, insanlar ağlaşıp birbirlerine saygı gösterince yaşamak çok kolay, çok tatlı oluyor!.. Biz, üçümüz de dost kalacağız bundan böyle!..

Liza: *(acıyla)*, Üçünüz mü?.. Ya ben?

Protasov: Sen de varsın elbette! Bundan kuşkun olmasın. Hepimiz dostça yaşayacağız, Liza; çalışıp, insanlar için engin bir düşünce ve yararlı işler yapmanın kıvancı içinde göçeceğiz bu dünyadan. Yorgun gideceğiz, ama o yorgunluk zevk verecek bize. Olacağa boyun eğip gönül rahatlığı içinde gideceğiz; o gidişin gerekliliğine inanmış olarak... Ne iyi olacak, Liza, ne kolay olacak, bilsen!

Liza: Böyle konuşman çok hoşuma gidiyor. Seviyorum seni; yaşamı da senin anlattığın gibi, kolay ve güzel görüyorum sen konuşurken. Ama yalnız kaldığım zamanlar... Zaten... her zaman yalnızım...

Protasov: Üzmemelisin kendini, Liza! Anlıyor musun? Dün etkilendin... Sinirlerin rahatsız olduğu için...

Liza: *(korkulu)*, Hastalığımdan söz etme! Açma bu konuyu... Bırakın unutayım... unutmalıyım... mutlaka

unutmalıyım! Yeter artık! Ben de yaşamak istiyorum! Benim de yaşamaya hakkım var!

Protasov: Sakin ol... *(Elena gelir),* İşte Elena! Elena'm, iyi yürekli dostum benim... biraz da sert tutumlu...

Elena: Haydi canım, yeter artık... Gerekmez...

(göz ucuyla Liza'yı gösterir)

Liza: *(sinirli),* Elena! Onu çok seviyorsun, değil mi?

Elena: *(sıkılır),* Tabiii, elbette...

Liza: Öylesine mutluyum ki! Oysa ben sanıyordum ki...

Elena: Acı çektiğim zamanlar oldu... korkunç acılar içinde kıvrandım! Bu beyefendi, farkında olmadan ve istemeyerek insanı yüreğinden yaralar!

Liza: *(heyecanla),* Bak, dinle!.. Ben de... Boris Nikolayeviç'i seviyorum... Dün reddettim onu... Kesin olarak... Ama aynı akşam, ona korkunç bir şey olduğu, başına bir felâket geldiği hissi uyandı içimde ansızın. O bana herkesten yakın... hepinizden yakın... Dün akşam, anladım ki, onu seviyorum... ona ihtiyacım var... Onsuz olamayacağım...

Nazar: *(avluda bağırdığı duyulur),* Roman!..

Roman: *(pek fazla bağırmaksızın),* Ne var?

Liza: Dik kafalı adam! Ama çok sevimli... değil mi?

Elena: *(Liza'yı öper),* İyi kalpli Liza'cığım... sana mutluluklar dilerim... biraz mutluluk... Hepimiz buna öyle gereksinme duyuyoruz ki...

Liza: Dudakların ne kadar sıcak!

Protasov: Seni kutlarım, kuzum! Göreceksin, bu duygu seni çok değiştirecek! Doğal bir yaşam çok önemli şeydir! Sonra, Çepurnoy'u beğeniyorum! Çok zeki; kız

kardeşiyle asla karşılaştırılmaz...

Nazar: *(bağırır)*, Roman! Hey Tanrım! Sen bilirsin!

Roman: Ne var, dedim ya?

Liza: Yüreğim rahatladı şimdi... Bozkırda bir yere gideceğiz birlikte... Bozkızları çok seviyor. İkimiz başbaşa olacağız... yalnızca ikimiz... Engin yeşilliklerde yürüyeceğiz... ve her şeyi göreceğiz çevremizde... her şeyi ve hiç bir şeyi...

Nazar: *(evin arkasından çıkar)*, Roman! Beni duyuyor musun?

Roman: Duyuyorum... Ne var?

Nazar: Her şey kırılıp dökülüyor! Gidip araba kapısıyla küçük kapıyı kapa... Saygılar sunarım, Pavel Fiyodoroviç! Nasılsınız?

Protasov: Çok iyi. Niçin kapıyorsunuz kapıları?

Nazar: Haberiniz yok mu? Şu hastalık yüzünden adamakıllı karıştı ortalık... İnsanlar hastalık olduğuna inanmıyorlar... Ortada doktor beylerin para kazanma çabasından başka bir şey olmadığını sanıyorlar...

Protasov: Doğru değil!

Nazar: Elbette... Biliyorsunuz... halk bu! Boşuna alt tabaka dememişler! Bir yığın budalaca şeyler uydurur! Allah bilir şöyle düşündüler: piyasada epeyce doktor var; yeterince iş yapamayınca, kalkıp şunu bunu çıkardılar hiç yoktan... Her neyse, rahat ve huzurumuz kaçmasın diye kapıların kapanmasını emrettim...

Protasov: Hayır, gerçekten bizim ülkeden başka bir yerde görülmez böyle bir saçmalık!

Nazar: Ne gelir elden? Dün bir doktoru linç etmişler galiba...

Liza: Doktoru mu? Adı neymiş? Adını bilmiyor musunuz?

Nazar: Bilmiyorum.

Elena: Liza! Ne oluyorsun? Boris Nikolayeviç doktor değil...

Liza: Doğru... doktor değil o...

Elena: Gidelim buradan...

(Liza'yı içeri götürür)

Nazar: Küçük hanımı korkuttum... Pavel Fiyodoroviç! Peki, Bay Çepurnoy size şeyden söz etmedi mi?..

Mişa: *(gelir)*, Baba! Müteahhit geldi... Saygılar, Pavel Fiyodoroviç!

Protasov. Günaydın.

Nazar: Peki, hoşça kalın.

(gider)

Mişa: Güzel bir gün... hava pek sıcak değil...

Protasov: Öyle... güzel bir hava!

Mişa: İzin verirseniz bir şey soracağım: sizde çalışan genç kız gitti mi?

Protasov: Evet, gitti.

Mişa: Evlendiği söyleniyor; hem de, zengin biriyle galiba...

Protasov: Bilmiyorum. Nasıl bilebilirim?

Mişa: Namuslu bir kız mıdır?

Protasov: Elbette! Ama pek becerikli değildir... Durmadan tabak kırıyordu...

Mişa: Peki... söyler misiniz... Hmm... Pavel Fiyodoroviç... babam kimyasal ürünler fabrikası konusunda bir şey dedi mi size?

Protasov: *(şaşırır)*, Fabrika mı? Hayır! Ne fabrikası?

Mişa: Bakın, bir düşüncemiz var: kimyasal ürünler fabrikası yaptırıp sizi bu fabrikaya müdür almak istiyoruz.

Protasov: İzin verin... Ne demek almak? Herhangi

bir gereç miyim ben? Konuşma biçiminiz... biraz tuhaf.

Mişa: Özür dilerim! Ama bir tek sözcük üzerinde durmamak gerekir... İş çok daha önemli! Biz, babamla ben, size karşı büyük saygı duyuyoruz...

Protasov: *(soğuk bir tutumla)*, Çok duygulandım...

Mişa: Mali durumunuzu biliyoruz; yakında belki iş aramak zorunda kalacağınızın da farkındayız... Sonra, memurluk öyle ağır ki... özellikle sizin için...

Protasov: Hmm... evet! Belki de haklısınız.

Mişa: Babamla ben, niteliklerinizi ve bilginizi takdir ediyoruz. Sizinle kolayca işbirliği yapılabileceğini de bildiğimiz için, bir öneride bulunmaya karar verdik... fabrikayı donatmak için bir keşif defteri düzenlemenizi rica ediyoruz...

Protasov: Ama... izin verin! Keşif defterinden hiç anlamam. Hiç yapmadığım bir iş bu! Hem, sanayi kimyası ilgilendirmiyor beni... İyiliğinizi ve nezaketinizi unutamam...

Mişa: Yaa, sanayi ilgilendirmiyor sizi demek!

Protasov: Hayır, hiç ilgilendirmiyor!.. Can sıkıcı bir iş... Bana göre değil!

Mişa: *(Protasov'a acıma ile bakar)*, Ciddi mi söylüyorsunuz?

Protasov: Çok ciddi...

Mişa: Yazık, çok yazık! Ama bu sorunu yeniden ele almak zorunda kalacağınıza inanıyorum... Şimdilik, hoşça kalın, Pavel Fiyodoroviç!

(Gider. Elena içeriden gelir.)

Elena: *(telaş içindedir)*, Pavel...

Protasov: Ne var?

Elena: Sanırım, Liza ağır hasta...

Protasov: Ya, krizlerden sonra hep öyle oluyor. Önemli değil! Şeyle konuşuyordum... Ev sahibinin oğ-

luyla... Son derece sevimsiz bir delikanlı... Ama, anladığına göre, gerçekten duygulandırıcı bir dikkatle izlemiş beni; düşünebiliyor musun?... Gerçi konuşması biraz kaba... ama, bilmem ne türlü bir keşif defteri tutmamı önerdi, ve genellikle...

Elena: Ve genellikle cebini doldurmak için senden yararlanmak istiyor... Niyetlerini biliyorum, ihtiyar anlattı bana... Peki ama, neyin var öyle? Üşüyor musun?

Protasov: Yoo! Neden?

Elena: Niçin lastiklerini giydin?

Protasov: *(ayaklarına bakar)*, Öyle ya... lastiklerim! Ne zaman giymiş olabilirim? Çok tuhaf... Bilmiyorum gerçekten, nasıl bu lastikler!..

Elena: Belki yeni hizmetçi getirdi... sen de, dikkat etmeden...

Protasov: Evet... Lütfen, benim yanıma girmesine izin verme... Ürkütüyor o kız beni. Öyle sakar ve görgüsüz ki! Her şeyi kırabilir... ya da bir sıvı devirebilir üstüne... Bu sabah, başına oksijenli su dökerken yakaladım onu. Kolonya sandı anlaşılan... *(Elena'nın ellerini tutar)*, Elena'cığım, sevgilim, dün ne çok üzdün beni... tükendim iyice.

Elena: Birkaç dakikada mı? Ben aylardır... yıllardır acı çekiyordum.

Protasov: Haydi! Boş yere...

Elena: İnsanın, sevilmediğini sandığı halde sevmesi ne alçaltıcı bir duygu, bilsen! Dilenci haline getirmiştin beni... sevgini, güler yüzünü beklemek zorunda bırakmıştın. İlgiyle okşanmayı beklemek öyle üzücü ki... Alabildiğine temiz bir yüreğin var senin... Çok kafa yoruyorsun büyük işlere, ama en büyük, en önemli şeyi az düşünüyorsun: insanları...

Protasov: Bunların hepsi geçmişte kaldı, Elena!

Hepsi geçti artık! Ne var ki, Dimitri'ye de acıyorum doğrusu... Zil çalıyor... Ah! Kapı kapalı! Dimitri olsa gerek... Çepurnoy olmasını isterdim... Liza için, kuşkusuz!

Elena: *(alaylı)*, Liza için mi? Doğru mu söylüyorsun?

Protasov: Elena, yoksa... kıskandığımı mı sanıyorsun?

Elena: *(alay ve gösterişle)*, A! kuşkusuz hayır! Sen ki, bilimin dışında...

Protasov: Dayak mı istiyorsun sen, Elena'cığım? *(Elena'yı öpmek ister, ama o sırada terastan yaklaşan Melanya'yı görür. Sıkılarak kaygılı bir sesle konuşur)* Elena... şöyle gel bakayım... omuzunda tüy var...

Melanya: *(gülümseyerek ve suçluymuş gibi)*, Günaydın...

Protasov: *(memnun görünmeye çalışarak)*, Melanya Nikolayevna! Siz!... Çoktandır göremiyoruz yüzünüzü!

Melanya: Nasıl olur? Dün buradaydım... Hemen unuttunuz mu?

Protasov: Ah, sahi! Ama nasıl oldu da... Tamam, anımsadım!

Melanya: Dün olup bitenlerden sonra benimle alay edeceğinizi sanmıştım.

Protasov: *(içten)*, Yok canım, öyle şey olur mu? Saçmalıktı onlar! *(kendini toparlayarak)*, Yani... Herkesin başına gelir demek istiyorum!..

(İpin ucunu iyice kaçırır)

Elena: Sussan daha iyi edersin, Pavel...

Melanya: *(sevgi ve hüzünle)*, Ah, siz!..

Protasov: Peki... Konuşmayacağım artık... Gidip şu lastikleri çıkarayım. Neden giydiğimi Allah bilir...

Melanya: *(hüzünle gülümseyerek),* Saçmalık demek! Söylediği bu... Ben yüreğimi açtım ona, her şeyi söyledim... o kalkmış böyle şeylerin herkesin başına gelebileceğinden söz ediyor... Sanki ona hakaret etmişim!

Elena: Gücenmeyin ona, Melanya Nikolayevna!

Melanya: *(içtenlikle),* Sevgili Elena! Ona gücenmek ha? Gece, sabaha kadar gözüme uyku girmedi, durmadan odadan odaya dolaştım; nasıl olup da onunla konuşmayı göze aldığını düşündüm hep! Biliyor musunuz, onu paramla kendime çekeceğimi sandım. Bu kadar paraya kim dayanabilir? Ama o baştan çıkmadı işte...

Elena: Unutun bunları! *(Liza yavaşça gelir),* Ne oldu, Liza?

Liza: *(hüzünlü),* Boris Nikolayeviç gelmedi mi?

Elena: Daha gelmedi...

Liza: Daha gelmedi demek!..

(eve girer)

Melanya: Liza günaydın demedi bana... Yüzü öyle sararmış ki!

Elena: Dün kriz geçirdi...

Melanya: Genç mi? Zavallı!.. Unutmamı söylüyorsunuz. Hayır, unutamam! Unutmamalıyım... Unutursam aynı biçimde bir yanılgıya düşebilirim yine... Sevgili Elena... ne aşağı bir insan olduğumu görüyorsunuz! Yüzsüzün, şımarığın tekiyim... Düşünemiyorum doğru dürüst... kafamdaki bulanık düşünceler küçük yer solucanları gibi her yöne gidiyor! Böyle şey istemiyorum artık! Namuslu olmak istiyorum... Dürüst olmalıyım... Yoksa pek çok kötülük yapabilirim...

Elena: İstediğinize göre başarabilirsiniz! Ne kadar üzücü ve biçimsiz bir yaşantınız olmuş! İyice dinlenmelisiniz, her şeyi unutmalısınız...

Melanya: Tanrı tanığımdır, pek çok acı çektim!

Öyle dövdüler ki beni!.. Sırtıma, yüzüme yediğim tokatları unutabilirim... Ama özellikle yüreğimi ayaklar altına aldılar... Ruhumu sakatladılar... İç dünyamı kirlettiler! Onun için artık iyiliğe inanmam çok zor; iyiliğe inanmayan insanınsa yaşaması neye yarar? Söz gelimi, Boris'e bakın... Her şeyle alay ediyor, hiç bir şeye inanmıyor... Ne olacak sonu? Başıboş dolaşan köpekten farkı ne? Geçen gün hemen inandınız bana... Şaşırdım kaldım. İlkin, beni aldattığınızı düşündüm... Ama güzel şeyler söylediniz, aydınlattınız beni...

Elena: Artık bu konuyu bırakalım, tatlım.

Melanya: Her şeyi öyle açık, öyle güzel anlattınız ki... Doğrusu, kadınca değil, insanca seviyorum onu... Benliğimin insanca özünü bulamamıştım daha önce... Böyle bir şeye inanmıyordum...

Elena: Bunu anladığınız için öyle mutluyum ki!

Melanya: O anda anladım! Ama, gene de beğendiğim insanı satın almayı denemek, onu paramla eşim yapmak istedim! İşte böylesine alçağım ben!

Elena: Öyle demeyin kendinize! Özüne saygı göstermeli insan... Yoksa yaşayamaz. Şefkatle çevrelemek isterim sizi...

Melanya: Oh! Ne iyi! Şu zengin tüccar kadına azıcık manevi sadaka verin lütfen!

Elena: Öyle konuşmayın... hayır! Hem... ağlamayı da bırakın!

Melanya: Olsun, bu göz yaşları ruhumu yıkar belki! Elena Nikolayevna, bana yardım edin! Doğru yolu, iyilik yolunu gösterin... Akıllısınız siz... bunu yapabilirsiniz! *(Liza gelir)*, Günaydın Elizaveta Fiyodorovna...

Liza: *(sessizce elini uzatır Melanya'ya)*, Daha gelmedi mi, Elena?

Elena: Gelmedi. Neyin var kuzum?

Liza: Gelmedi demek?

Elena: Kendini iyi hissetmiyorsun galiba?

Liza: Yok canım... bir şeyim yok! Sadece içim sıkılıyor... Baksana, daha gelmedi! *(bahçeye gider)*

Melanya: Kimi bekliyor?

Elena: Boris Nikolayeviç'i. Biliyor musunuz, söz kestiler...

Melanya: Aman Tanrım! Demek Pavel Nikolayeviç'in hısımı olacağım? Ah, Boris... ve sevgili Liza... Şimdi gidip bulacağım Boris'i... Bulmama izin verir misiniz?

Elena: Elbette.

Melanya: *(sevinçle)*, Ah! Nasıl da her şey yoluna giriyor! Hem de çok güzel bir biçimde. İzin verin de öpeyim sizi... *(Antonovna gelir)* Gidip bahçede Liza'yı göreyim... Günaydın Nunu; günaydın, tatlım...

Antonovna: Günaydın... Şu yeni hizmetçi de az uyuşuk değil; neden toplamıyor masayı? Hizmetçiler iş bulma acentesinden isteniyor... Oysa herkes kendisi seçmeli hizmetçisini.

Elena: *(Antonovna'yı omuzundan tutar)*, Aldırma, Nunu; bugün hava öyle güzel ki...

Antonovna: Baharda havanın güzel olması olağan şey... Ama evin düzeni her zaman gerekli... Şu yeni hizmetçi... dün çay içmeye koyuldu; bir semaver çayı tek başına indirdi midesine... tıpkı at gibi... *(Vagin girer.)*

Elena: Birazcık su için mi bunca hır dır?

Antonovna: Yalnız su değil ki... şeker de... şalgam gibi yiyor şekeri o kız... Ya! *(masanın üstünden bir şeyler alıp eve girer)*

Elena: Ah, günaydın şövalye!

Vagin: *(sıkılır)*, Elinizi öpebilir miyim?

Elena: Neden olmasın?

Vagin: *(içini çeker),* Ya, işte böyle...

Elena: Ne kadar derinden iç çekiyorsunuz... Vay, gerçek bir kurban!..

Vagin: Size bakınca ne geliyor aklıma, biliyor musunuz?..

Elena: Çok merak ediyorum; ne geliyor?

Vagin: Pavel'in dikkatini üstünüze çekmek için benden yararlandınız! Ustaca yaptınız bunu!

Elena: Bu nasıl ses tonu böyle, şövalye? "Benden yararlandınız"! Ne demek "ustaca"?

Vagin: *(kızgın),* Beni bir yumurcak yerine koyup ders verdiniz.

Elena: *(sertçe)* Dimitri Sergeyeviç... saçma şeyler duymaktan hoşlanmam.

Vagin: *(dalgın ve sade bir tutumla),* Pek akıllıca olmayan bir iş yaptığımı sezinliyorum... Kendime kızıyorum bu yüzden. Hele dünkü tartışmamızdan beri hiç iyi hissetmiyorum kendimi. Kafam karmakarışık... Elena Nikolayevna, gerçeği söyleyin.

Elena: Gerçeği söylemek için yalvartıyor muyum yani?

Vagin: Size sormak istediğim şu: Bana karşı hiç bir zaman ilgi duymadınız mı?

Elena: Erkek olarak hiç çekmediniz beni. Ama insan olarak sizi gerçekten çok seviyorum.

Vagin: *(gülerek),* Bundan koltuklarım kabarmalı kuşkusuz! İnsanları anlayamıyorum... bir türlü anlayamıyorum! Bakın ben sizi her bakımdan seviyorum, her şeyinizle!.. Kadınla erkeğin birbirine sıkı sıkıya bağlı olduklarını, son derece güzel ve çözülmez bir bütünü oluşturduklarını dün çok iyi anladım. Onun için benliğimden utandım ve alabildiğine acıdım kendime... Ve dün, büsbütün tutuldum size...

Elena: *(canı sıkılır),* Ne bitmez konu!.. Neden böyle oluyor?

Vagin: *(sade ve ısrarlı bir tutumla),* Evet, âşık oldum size! Ömür boyu sevmek üzere... Ama karşılık beklemiyorum... Ben de evlenirim belki... Her şey olabilir... Ne var ki, hiç bir zaman kalbimden koparıp atmayacağım sizi! Ölünceye dek seveceğim. Neyse, artık konuşmayalım bunları; yeterince canınızı sıktım zaten, öyle değil mi?

Elena: *(Vagin'e elini uzatır),* İnanıyorum size... Gerçeği söylediğiniz kanısındayım...

Vagin: Ya daha önce? Bu gerçeği hiç bir zaman çıkaramadınız söylediklerimden, değil mi?

Elena: *(tatlı bir gülümsemeyle),* Evet, öyle. Bunun nasıl başladığını çok iyi biliyorsunuz. Bir gün kendimi tutamayıp yalnızlığımdan söz ettim size. O gün öyle iyi, öyle dürüst davrandınız ki... içimde size karşı engin ve sıcak bir duygu uyandı: gönül borcuydu bu. Ama bunun üzerine siz; ilk kez o zaman, anımsarsanız, aşkınızdan söz etmeye başladınız.

Vagin: *(düşünerek),* İlk kez o zaman demek?... Ve incinmiştiniz galiba?

Elena: *(gülümseyerek),* Bilmiyorum... Belki biraz...

Vagin: *(küskün ve hüzünlü),* Yok... gerçekten bende akıl diye bir şey yok! Kafasızın tekiyim... Anlamıyorum insanları...

Elena: Bırakalım bunları... Olmaz mı? İyi birer dost olalım!

Vagin: *(gülerek),* Adet yerini bulsun diye mi? Neyse, öyle olsun!

Elena: Yaklaşın... *(Vagin'i alnından öper),* Özgür olmalısınız siz... Bir sanatçı için özgürlük, yetenek ve zekâ kadar kaçınılmaz bir gereksinmedir... sonra, hak-

kaniyetli davranın; kadınlar konusunda o denli kötümser yargılara varmayın...

Vagin: *(çok duygulanır, ama kendini tutar),* Dostum, şu son sözü söylemeniz gereksizdi... Teşekkürler! Haklısınız, sanatçı yalnız kalmalı... Özgürlük, yalnızlığın ta kendisidir... öyle değil mi?

Elena: Evet, belki de öyle...

Vagin: Pavel geliyor... Ayak sesini tanırım... *(Protasov girer),* Selam sana... rakibim!

Protasov: Melanya Nikolayevna nerede? Gitti mi?

Elena: Bahçede, Liza'nın yanında... Çağırayım mı?

Protasov: Bırak şimdi alayı, Elena. İyisi mi, sabun yemeğe hazırlanan şu yeni hizmetçi kızı gidip gör... Bir paket açmasını istedim; sabunu kağıttan çıkarıp cebine sakladı, sonra da yaladı.

Elena: Bu da ne demek oluyor? *(eve girer)*

Vagin: Kızı rahat bırak kuzum... herkes neden hoşlanıyorsa onu yesin... Ben yine aşkımı tartıştım Elena ile...

Protasov: *(telaşlı),* Hmm! Sanırım bir yere gitmek, yolculuğa çıkmak zorunda kalacaksın, Dimitri. Öylece her şey yoluna girecek. Ama üzme sakın üzme kendini...

Vagin: Gideceğim... Hiç bir şeyin değişmeyeceğini bildiğim halde... Sen de üzme kendini sakın...

Protasov: A! Ben mi?.. yok canım... Yalnız, biraz tedirgin oluyor insan...

Vagin: Mutlu olmak tedirgin mi ediyor insanı? Bu durum onur veriyor sana, kuşkusuz... Ama budalaca bir şey...

Protasov: Bana gücenmemelisin, Dimitri... Her şey Elena'ya bağlı... Seni değil de beni seviyorsa, ne gelir elimden?

Vagin: *(güler)*, Çok naziksin doğrusu!

Protasov: Yok, Dimitri, dün çok küçüldüm senin yanında... Durumun çok daha iyi benden... Evet, evet! Ben dönencesi belirsiz bir gezegen gibiyim... Kendi çevremde dönüp duruyorum; ve nasıl yer değiştirdiğim belli değil, işte o kadar! Oysa sen güneşin çevresinde dönüyorsun... sistemin uyumu içinde yerin var.

(Liza bahçeden gelir; Melanya onu izler. Elena evden çıkar)

Vagin: Nasıl döndüğümü bilemem... ama sana larının çevresinde dönmeni öğütlerim. Onu gözden kaçırma sakın...

Protasov: Her şeye karşın, insanlar alabildiğine iyidirler!

Liza: *(üzgün)*, Daha gelmedi mi?

Elena: Gelmedi, tatlım... Aratmamı ister misin?

Liza: Hayır... hayır... *(eve girer)*

Melanya: *(yavaşça ve korkuyla)*, Aman Allahım! Saçmalıyor sanki... Durmadan bozkırlardan, çöllerden söz ediyor...

Liza: *(içeriden)*, Melanya Nikolayevna, neredesiniz kuzum?

Melanya: *(koşarak)*, Geliyorum... geliyorum...

Elena: Pavel, doğrusu Liza kaygılandırıyor beni... Doktor çağırmalıyız.

Protasov: Peki, gidip çağırırım...

Antonovna: *(evden çıkar)*, Size mektup var, Dimitri Sergeyeviç...

Vagin: Nereden geliyor?

Antonovna: Sizden getirdiler... Şey etmek gerekir... Çarçabuk... *(gider)*

Vagin: Neymiş bakalım? *(zarfı açar, okur ve ürk-*

müş gibi görünür), **Vah... Dinleyin, Çepurnoy'dan, dinleyin!**

Elena: Yavaş, usulca, Liza duyabilir. Eee, ne olmuş?

Vagin: *(umutsuz),* Dün akşam, buradan giderken gülmekten alamıyordu kendini... Durmadan şaka yapıyor, kahkaha atıyordu... İnanın! Bakın, okuyorum! *(Malorusyalı şivesiyle Çepurnoy'a sesini yansılamaktan kendini alamayarak okur)* "İşte size yeni bir acayip öykü. Bir veteriner kendini boğdu! Tıpkı o genç İngiliz diplomatı gibi, o da toplumunun onurunu korumak istedi... Alnımdaki kırışığı çizdiğiniz için teşekkürler! İnsanın, arkasında bir yere bir çizgi bıraktığını bilmesi bile hoş bir şey! Kravatınızın şık olmasına biraz daha dikkat edin... bu çok önemli... Çepurnoy."

Protasov: Ama... Ciddi olamaz bu!

Elena: Şşt! Söz konusu olan acayip öykü nedir? Şakadır bu belki?

Vagin: Hayır... şaka olabileceğini pek sanmıyorum... Gülüyordu, yazık!

Liza: *(telaşla gelir ve herkese göz gezdirir),* Geldi mi?.. Nerede o?..

Elena: Gelmedi...

Liza: Ya o ses? Onun sesiydi? Az önce konuştuğunu duydum! Neden hepiniz susuyorsunuz? O nerede?

Vagin: Konuşan bendim...

Liza: Olamaz, olamaz! Onun sesiydi...

Vagin: Sesimi değiştirip yansıladım onu...

Liza: Neden?

Vagin: Öyle işte...

Protasov: Biliyor musun, bu arada bir tartışmaya dalmıştık; ansızın...

Liza: Ansızın ne oldu?

Elena: Sakin ol, Liza...

Vagin: Ansızın onun konuşma biçimini anımsayarak, birkaç cümlede sesini yansıladım.

Liza: Ya, sahi mi? Doğru mu söylüyorsunuz? Peki, ama niçin herkes susuyor böyle? Pavel, ne oluyor? Bir şeyler oldu, değil mi? Canım Pavel'ciğim, yalan söylemesini bilmezsin sen, öyle değil mi? Söyle öyleyse, ne var? Ne oluyor?

(Vagin dikkati çekmeden eve girer)

Protasov: Yok, Liza'cığım... şey söz konusuydu... Görüyorsun ya... Doğrusu öyle... Şey demek istiyorum... Dimitri konuştu...

Elena: Dinle, Liza, tatlım...

Liza: Dokunma bana, Elena! Pavel, her şeyi söylemelisin...

Protasov: Bir şey bilmiyorum ben!

Liza: Bir şey bilmiyorsun demek? Hangi konuda? Elena, Boris'i çağırtıver kuzum... Hemen!

Elena: Peki, peki, hemen! Üzme kendini sen!

Liza: Hayır, benden bir şey gizliyorsunuz. İyi ama, Vagin nereye gitti? Boris'in kız kardeşine bir şeyler söylüyor... o da anlamlı anlamlı dinliyor...

Protasov: *(yavaş sesle, karısına)*, Ne yapmalı acaba?

Elena: *(yavaşça)*, Bir doktor... çabuk...

Liza: Düşüyorum... Tut beni, Elena... düşüyorum... İkiniz ne konuştunuz öyle usulca?

Elena: Nasıl yatıştırmalı yüreğini?.. Pavel!

Liza: Nereye kaçmış? Söyle, ne olur, Elena! Gözlerimin içine bak... Yalan söyleme, Elena, yalvarırım! *(Melanya evden çıkar; onu Vagin izler)* Nereye gidiyorsunuz? Kardeşiniz Boris nerede, kuzum?

Melanya: Bilmiyorum.

Liza: Ah, çabuk söyleyin... çabuk... öldü mü yoksa?

Melanya: Bilmiyorum... bilmiyorum!

(araba kapısına doğru yürür)

Liza: Olamaz! Olamaz! Kuzum, bir şeyler söyleyin! Yüreğim parçalanıyor! Ah, öldü demek... Benim yüzümden öldü... Ah, olamaz!

Vagin: Bak hele... Ne biçim düşünce?..

Mişa: *(sevinci andıran bir canlılıkla terasa doğru koşarak bağırır),* Baylar! Biliyor musunuz? Veteriner Çepurnoy...

Vagin: *(yumruğuyla gözdağı vererek),* Siz susun bakalım!

Mişa: ....kendini asmış!

Liza: *(Elena'nın kollarından kurtulur ve durgun),* Dün akşam, saat dokuza doğru mu?..

Mişa: Evet, evet... ırmak kıyısındaki söğüt ağacına... Bense bilmiyorduğunuzu sanıyordum! *(gider)*

Liza: *(gözlerini fal taşı gibi açıp herkese bakar ve sesini garip bir biçimde kalınlaştırarak),* Ben biliyordum... Anımsadın mı, Elena? Sezinlemiştim ben... *(alçak sesle, korkuyla),* Hayır! Hayır! Ben öldürmedim... Söyleyin benim öldürmediğimi... Hayır! *(bağırır),* İstemiyordum ölmesini, hayır!

(Vagin'le Elena onu kollarından tutup içeriye götürürler. Liza kurtulmak için çırpınır ve, giderek hızlanan bir ritimle bir sözcüğü durmadan haykırır: "Hayır". Terasın köşesinden Roman telaşsızca gelir, eve bir göz atar. Luşa, dehşet içinde, koşarak evden çıkar)

Luşa: Söylesene, ne oldu onlara?

Roman: Neden?

Luşa: Küçük hanımı götürüyorlar... o da "hayır!" diye bağırıyor.

Roman: O mu bağırıyordu öyle?

Luşa: O ya! Bağırıp çağırmasına bakmadan götürdüler onu! Korkuyorum!

Roman: *(filozofça),* Peki, ne diye bağırıyor?

Luşa: Bilmiyorum... Efendiler böyle oluyor işte!

Roman: Bağırmasaydı daha iyi ederdi belki... Hoşlarına gitmiyor böyle şeyler...

Mişa: *(terasın arkasından koşarak gelir),* Kim bağırdı öyle?

Roman: *(başıyle Luşa'yı işaret eder),* Onlarda...

Luşa: *(Roman'a sırtını dönerek),* Beni bu işe karıştırma... Bizim beyefendilerin evinde...

Mişa: *(sertçe),* Kim bağırdı?

Luşa: Küçük hanım!

Mişa: *(Luşa'ya dikkatle bakarak)* Neden?

Luşa: Zorla sürüklüyorlar da ondan...

Mişa: Kim sürüklüyor?

Luşa: Onlar... oradakiler...

Mişa: *(Luşa'nın omuzuna usulca vurur),* Amma budalasın sen de! *(terasa yöneldiği sırada Antonovna ile karşılaşır),* Ne oluyor sizin evde böyle, Nunu?

Antonovna: Küçük hanım kriz geçiriyor...

Mişa: *(Roman'la Luşa'ya; o sırada Roman usulca bahçe parmaklığının yanına döner ve yeniden bir şeyleri onarmaya başlar),* Görüyor musunuz şu avanakları, Nunu? Nereden gelip çatıyor tüm bunlar, ha?

Antonovna: Tanrıdan... Her şey Tanrı'dandır!

Mişa: *(kalleşçe gülümseyerek),* Aynı zamanda veteriner yüzündendir belki?

(Halinden hoşnut, gözden kaybolur. Antonovna ona içerleyerek bakar ve içini çeker)

Antonovna: *(acıyarak),* Küçük budala... Lukerya... burada ne yapıyorsun? Haydi, içeri gir.

Luşa: Nunu, ne krizi bu? Sara mı?

Antonovna: Evet, evet! Hadi bakalım, gir içeri.

Luşa: *(girer)*, Sara ise, önemli değil! Epey saralı gördüm... Ama küçük hanımı götürdüklerini görünce epey korktum!

(Roman bir şeyler homurdanır. Vagin asık suratla evden çıkar. Arada bir Roman'a bakarak terasta gezinir. Albümü ile birlikte bir kalem çıkarır.)

Vagin: Hey, babalık!

Roman: Bana mı seslendin?

Vagin: Evet. Kıpırdamadan dur biraz...

Roman: Neden?

Vagin: *(resim yapar)*, Öyle işte... resmini yapacağım.

Roman: A! Kötü bir şey olmayacak mı bana?..

Vagin: Cebine yirmi kopeklik bir para girecek; başka bir şey olmayacak.

Roman: Ya, pek fena bir şey sayılmaz.

Vagin: Başını kaldır azıcık...

Roman: *(başını alabildiğine kaldırır)*, Anlaştık!

Vagin: Biraz daha aşağıya! Neden pireleniyorsun?

Roman: İyi buldunuz mu beni?

Vagin: *(dişlerini sıkarak)*, Fena değil... *(Sessizlik. İçeriden inültiler yükselirken sokaktan büyük bir gürültü duyulur. Melanya gelir)*, Ne oldu?

Melanya: *(boğuk sesle)*, Onu gördüm... Tüyler ürperticiydi... Mosmor olmuş... Dili dışarıdaydı... Alay ediyordu sanki... Korkunç şey! Liza nasıl?

Vagin: *(karamsar)*, İşitmiyor musunuz?

Melanya: Nasıl başladı bu böyle? İşler öyle yoluna girmişti ki...

Vagin: Neden "başladı" diyorsunuz?

Melanya: Bilmiyorum... Anlayamıyorum bir türlü...

Ama korkuyorum... Ne, resim mi yapıyorsunuz? Nasıl da yapabiliyorsunuz?

Vagin: *(kalabalıktan uzak bir tutumla),* Siz rahatça soluk alabiliyorsunuz bakıyorum! Soluğunuzu kesemezsiniz, değil mi?... Peki, tamam, babalık... Al bakalım paranı...

(Roman'a para atar)

Melanya: Elena Nikolayevna tek başına mı orada? Yanına gideyim, azıcık yardımım dokunur belki... Aman Tanrım! Boris'i toprağa vermek, her şeyi ile ilgilenmek gerekir... Bense hiç bir şey yapmadım... Bir kez bakıp buraya döndüm. Sokaklarda çok gürültü patırdı vardı; nedenini bilmiyorum. İnsanlar oradan oraya koşuşuyor, ortalık karışıyordu. Bir şey anlayamıyordum. Boris'in sallanan başı, mosmor kesilmiş yüzü gözümün önünden gitmiyordu bir türlü... Bana dilini çıkarmış, gülüyordu, gülüyordu...

(Ağlayarak eve girer)

Roman: *(keyifle),* Baksanıza... kadın ağlıyor. Ne olmuş ona?

Vagin: Kardeşi ölmüş...

Roman: Yaa? Eh, bir nedeni var demek... Aslında kadınlar çoğu zaman entipüften şeylere ağlarlar. Enselerine hafifçe bir tokat atsan göz yaşlarını tutamazlar... *(sokaktaki gürültü giderek daha seçik bir hal alır. Boğuk çığlıklar. Avlunun bir yerinde Mişa'nın korkuyla "Roman!" diye bağırdığı duyulur)* Biraz bekleyeceksin anlaşılan... *(kulak kabartır),* Yangın olsa gerek... ya da birini patakhyorlar belki... bir hırsızı... Hırsızların başına gelmedik şey yoktur... Gidip bakayım...

(Elena gelir. Vagin bir şeyler sormak istercesine ona bakar)

Elena: *(çok heyecanlı),* İyileşmesi olasılığı çok az...

Vagin: Yok canım... Bu krizi ilk kez geçirmiyor ki...

Elena: Hayır, böylesini ilk kez geçiriyor... İyice delirmiş gibi bir hali var şimdi... İlkönce zehir istedi, sonra, acayip bir biçimde sakinleşti ansızın... ve gözlerinde, aklını yitirenlere özgü, kötülükçü bakışlar belirdi hafiften.

Vagin: Su istiyor musunuz?

Elena: Hayır... Yatağına uzandı... Kendisini rahatsız ettiğimi söyledi. Bunun üzerine bitişikteki odaya çekildim. Ansızın bir gürültü duydum o sırada. Liza usulca kalkıp Pavel'in masasına yaklaşmıştı; orada, çekmecenin birinde tabanca vardı... İşte! Liza'nın üstüne atıldım... tıpkı yırtıcı bir hayvan gibi ellerimi tırmaladı... hayvandan farksızdı.

Vagin: Vay canına! Ne diye çağırmadınız beni?.. Seslenseydiniz...

Elena: Nasıl oldu da bu silahla birbirimizi öldürmedik? Ona şaşıyorum. Şimdi yatağında yatıyor... Sıkıca bağladık... Hizmetçi kız yardım etti bana. Nunu ise ağlayarak seyrediyordu... Liza'ya dokunmayın, diye yalvarıp duruyordu... general kızı olduğu için rahat bırakmalıymışız. Bu gürültü ne böyle? Bu yandan geliyor, pek uzaktan değil...

Vagin: Kapıcı olup bitenlere bakmaya gitti...

Elena: Pavel hâlâ dönmedi!.. Ne oluyor böyle?

(Araba kapısının yakınında büyük bir patırdı olur. Sesler duyulur o sırada: "Tutun şunu", "Hey", "Duvarın üstünden!", "Dikkat çocuklar!", "Sopayla", "Vurun!"

Elena: *(korku içinde)*, Aman Tanrım! Gidip bakalım!

Vagin: Yalnızım...

(Evin arkasından doktor, başı açık, yolunu şaşırmışçasına terasa doğru koşarak gelir.)

Doktor: Saklayın beni... kapıları kapayın...

Elena: Doktor... Ne oluyor size böyle?..

Doktor: Her şeyi kırıp döküyorlar... Barakayı yıktılar... Her şeyi kırıyorlar... Kapının önünde yakaladılar onu... Öldürecekler.

(Vagin araba kapısına doğru koşar.)

Elena: Alın şu tabancayı...

Doktor: Avluya girip beni...

Elena: *(doktoru eve götürür)*, Gelin şöyle... Çabuk!.. Nunu... Nunu...

(Araba kapısı yönünden büyük bir çatırtı duyulur: küçük kapı fırlamıştır. Bir pencereden cam parçaları dökülür. Beş on kişi tarafından itilip kakılan Protasov görünür. Şapkası ve mendiliyle kendini savunmaya çalışır. Onun bu hareketi adamlara eğlence gibi gelir.)

Protasov: Eşşeksiniz siz! Budalalar! Hadi bakalım, çekilin!

Bir adam: *(kalabalık içinden)*, Mendilinle ağzıma vurdun...

Bir başkası: Efendi! Şapkanla da vur şuna!

Üçüncüsü: *(öfkeyle)*, Saldırmaya hakkın olmadığını gösteririm ben sana...

İkinci adam: Doktor nerede? Arayın, çocuklar!

Üçüncü adam: Bu da doktor... Öyle değil mi?

Vagin: *(terasın arkasından bir yerden)*, Kapıcı, kapa kapıyı...

Protasov: Beni itmeye nasıl cüret edersin, avanak?

Vagin: Pavel!.. Pavel!.. Durun... Vururum... Defolun, hepiniz!

(Egor'la Yakov Troşin gelirler. Egor az içmiştir,

Troşin'se adamakıllı sarhoştur. Egor, Protasov'un üstüne atılıp yakasına yapışır.)

Egor: Ah... Kimyacı! Yakaladım seni!

Protasov: *(Egor'u iter)*, Dokunma bana!

Egor: Hey! Çocuklar! İşin başı bu... İlaç yapıyor...

Protasov: Yalan söylüyorsun, dangalak! Hiç bir şey yapmıyorum ben... Buraya gelin! Yardım edin bana!

Kalabalıktan bir ses: Daha çok bağır... İşitmiyorlar seni...

(Elena terasa atılır; karışıklığı görünce tabancasını çıkarıp kocasına doğru koşar)

Elena: Egor, bırakın onu! Defolun, Egor...

Protasov: Elena... Elena...

Egor: Anımsıyor musun? Koleraya tutulmuştu o... Ölüm döşeğinde yatarken, anımsıyor musun, sen nasıl...

Elena: Geberteceğim sizi...

(Elena görününce kalabalıktan birkaç düşünce ortaya atılır: "Şuna bak hele!" "O! Tabancası da var!" "Vurun şuna!" "Yaklaş biraz!" "Ne karı be!")

Egor: Hanımefendi... Yalnızım şimdi.

Elena: Ateş ederim!

Egor: Sen de dul kalacaksın... Boğacağım onu.

(Egor'un çevresindeki kalabalığın arkasında, Roman, eline büyük bir tahta parçası geçirmiş, telaşsız ve sessizce adamların başlarına vurmaktadır. Egor çığlık atarak yere düşer; bir yandan Protasov'u da sürükler. Roman, Egor'a vururken Elena tabancayı ateşlemiştir. Şaşkın bir halde kalabalığın üstüne yürüyerek tabancasıyle gözdağı verir... Bağırtılar duyulur o sırada: "Ateş etti!", "Balık, yere yığıldı adam!", "Ah, köpek dölü!"... Bir adam kaçar: "Adam öldürüyorlar, çocuklar!" Bir başkası daha bağırarak kaçar: "Ödlek, sen de! Korkacak ne var? Kadın bu alt tarafı!" Hemen hepsi çekilirler)

Elena: *(çılgınca),* Hadi bakalım, defolun! Yoksa vururum... Dimitri, neredesiniz? Roman, kocama yardım edin... Çekilin, pis hayvanlar!

(Roman, yerde, Egor'un yanında oturmakta olan Troşin'e yaklaşır; anlaşılmaz birkaç sözcük mırıldanır, sonra elindeki tahtayı Troşin'e indirir. Troşin çığlık atarak upuzun yere yığılır. Vagin, üstü başı paçavra gibi, koşarak gelir; Roman'ı görür)

Vagin: *(elinde bir tuğla),* Ne yaptın sen, budala?

Roman: Ne?

Vagin: *(kalabalığa dönük),* Elena... Pavel nerede?

(Roman, elindeki tahtayı bırakıp Protasov'un yanına çömelir)

Elena: *(kendini toparlayarak),* Pavel... Pavel yerde yatıyor... *(bağırır),* Öldürdüler onu!

Vagin: Olamaz!

Melanya: *(koşarak gelir ve Elena'nın çığlığını duyar),* Kimi öldürdüler?.. Yalan söylüyorsunuz!

Elena: *(tabancasını Egor'un üstüne çevirerek),* O öldürdü... Geberteceğim onu!

Vagin: *(Elena'nın elinden tabancayı alır),* Ne yapıyorsunuz kuzum?... Kendinize gelin!

Melanya: *(Protasov'un yanında),* Yaşıyor!... Pavel Fiyodoroviç!

Elena: Su... Su getirin!

Vagin: *(Melanya'ya),* Koşun... Koşun su getirin! Elena, sakin olun.

(Melanya eve doğru koşar)

Roman: Çok iyi... Duruma bakılırsa, hepsi yaşıyor. Kıpırdıyorlar. İnsanlar bu denli dövülmeye de dayanabiliyorlar demek...

(Vagin'le Elena, Pavel'i baygın halde kaldırırlar Roman, Troşin'i hızla sarsar)

Elena: *(kaygılı)* Pavel! Pavel!

Vagin: Bayılmış...

Roman: *(Troşin'e)*, Haydi, kalk bakalım, budala numarası yapma! Yoksa yine yersin dayağı...

Antonovna: *(koşarak gelir)*, Yavrum Pavel'im! Nerede Pavel'ciğim?

Vagin: Bağırma. Nunu...

Protasov: *(yarı baygın)*, Sen misin, Elena? Kaçtılar mı, ha?

Antonovna: *(Elena'ya)*, Onu öldürmek istediler... ama öldüremeden gittiler demek. Öyle mi?..

Elena: *(kocasına)*, Ağrın sızın var mı? Neren ağrıyor?

(Egor kendine gelir, başını kaldırır, inler)

Antonovna: Alın şunu... Götürün...

Melanya: *(su getirir)*, Kendini toparladı demek... Aman Allahım! İçin... İçin...

Elena: Ne olur söyle, neren ağrıyor? Hızlı mı vurdular?

Protasov: Hiç... Hiç bir yerim ağrımıyor... Boğmak istedi beni... bu adam... *(iyice kendine gelir)*, Elena, sana bir şey oldu mu? Bir tahta parçası ile başına vurdular sandım...

Elena: Hayır, hayır, sakin ol.

Vagin: Seni dövdüler mi?

Protasov: Hayır... Bir yerim ağrımıyor... karnıma vurdular; neden? Bilmiyorum. Allah kahretsin! Peki. ya doktor?.. Yaşıyor mu?

Melanya. Yaşıyor... Salonda divana uzandı. Ağlayıp duruyor.

Elena: *(Antonovna'yı farkedince, kaygıyla)*. Nunu... Ya Liza?

Antonovna: Çözdüm... Onu öyle görmeye yüreğim dayanmadı...

Elena: Nerede şimdi? Nerede?

Antonovna: *(göz yaşı döker)*, Odasında... Üstü başı paramparçaydı... Başka bir elbise giydirdim.

Vagin: Ne yapıyor?

Antonovna: Fotoğrafına bakıyor şeyin...

Elena: Onun yanına gidin, Nunu, yalvarırım gidin!

Antonovna: Pavel'ciğimi yatırmak gerekir.

(arada bir arkaya dönüp bakarak gider)

Protasov: Bir şeyim yok, ihtiyar! Biraz korktum, o kadar!

Melanya: Nonoşum benim...

(Egor, Troşin ve Roman başka bir grup halindedirler. Roman her zamankinden biraz daha hareketli görünür)

Protasov: En çok Elena için korktum! Birisi tabancayla ateş ediyormuş gibi geldi bana... sonra sopayla ya da bir tahta parçasiyle başına vurduklarını sandım...

Elena: *(gururla)*, Kimse dokunmadı bana... İçeri girelim.

Protasov: Çok iyi savundum kendimi; ne yazık ki, göremedin! Hem, biliyor musun Elena, az önce lastiklerimi çıkarmakla hata etmişim... Onlarla vurabilirdim.

Vagin: *(gülümseyerek, Elena'ya)*, Görüyorsunuz ya, durumu çok iyi...

Protasov: *(heyecanlanarak)*, Lastiklerimle o şapşal ağızlarına... *(Egor'a)*, Siz, efendi...

Melanya: Ne diye konuşuyorsunuz bu adamla? Gelin, uzanmalısınız biraz...

Protasov: İzin verin...

Elena: Dur... Egor, vurdum mu sizi?

Egor: *(boğuk sesle)*, Hayır... kurşun yanımdan geç-

ti... Ama birisi başıma vurdu.

Roman: *(gururla),* Ben vurdum!

(Elena, Egor'la ötekilerden gözünü ayırmaz)

Vagin: Görseydin bu iç karartıcı aletin etkisini... korkunç şey!

Troşin: Baylar! Benim de... benim de başıma vurdular!

Roman: *(çok memnun),* Sana da ben vurdum...

Troşin: Baylar... tanıksınız...

(Egor gülümseyerek yaklaşır ve cebinden bir şişe çıkarır)

Elena: *(gözünü Egor'un yüzünden ayırmadan),* Su istiyor musunuz, Egor?

Egor: Votka olsa daha iyi...

Protasov: *(Egor'a),* Siz, son derece kaba herifin tekisiniz, sevgili bayım.

Elena: Bırak, Pavel...

Protasov: İlaç yapmıyorum ben. Şeytan görsün yüzünüzü!

Vagin: Hadi, yeter...

Protasov: *(hıçkırıklı bir sesle),* Hayır, dur hele! Neden üstüme atıldığını öğrenmek istiyorum! Ben ne yaptım size, Egor? Söyleyin bakalım.

Egor: *(boğuk sesle),* Hiç... Bilmiyorum.

Melanya: Mahkemede öğrenirsin, dostum... Orada bilgi verirler sana.

Protasov: *(canı sıkılır),* Yok, hayır! Gerekmez!... Ne mahkemesi? Size öyle değer veriyordum ki, Egor... Alabildiğine iyi çalışıyorsunuz... Evet!.. Ben de fena para vermiyordum size! Öyleyse, neden?..

Egor: *(ayağa kalkar, sonra, boğuk sesle ve kinle),* Dokunmayın bana, efendi...

Elena: *(kararlı ve ısrarlı)*, Rahat bırak onu, Pavel... Rica ederim...

Vagin: *(Egor'a)*, Gider misiniz buradan?

Egor: *(kabaca)*, Biliyorum... Gidiyorum işte...

(Uzaklaşır. Adımları kararlı olmaktan uzaktır. Roman'la Troşin, parmaklığın yanında, yere oturmuşlar, Roman'ın getirdiği votkayı içmekteler. Egor da onların yanına gelip oturur ve Roman'a elini uzatır)

Melanya: Şuna bakın... Ne hayvan!..

Protasov: *(heyecanlı)*, Hayır, kafamı allak bullak etti... İnsanı iğrendiren bir şeyler var... İnsanlar kolay anlaşılır ve aydınlık olmalıydılar... Tıpkı güneş gibi...

(Liza terasa çıkar. Beyaz bir elbise vardır üstünde. Saçını güzel, ama gene de tuhaf bir biçimde düzeltmiştir. Ağır ağır gezinir. Gösteriş havası vardır gezinmesinde. Yüzünde belirsiz ve gizemli bir gülümseme donup kalmıştır. Antonovna onu izler)

Liza: Hoşça kalın! Hayır, hiç bir şey söylemeyin... Kararlıyım... Gidiyorum! Yok, yok, tartışmayın boşuna... Buradan uzaklara gidiyorum, hem de uzun zaman için... bir daha dönmemek üzere... Biliyor musunuz? İşte.

(Durur ve, Çepurnoy'un fotoğrafı arkasına yazıldığı anlaşılan bir yazıyı usulca ve gülümseyerek okur)

Yürüyor sevgilim ortasında çölün,
Kıpkızıl, yakıcı kum denizinde.
Biliyorum, mavili sonsuzlukta,
Onu bekliyor ıssızlık ve hüzün.

Varıp sevgilimin yanında bulmalıyım kendimi.
Kin dolu bir göz gibi güneş,
Kızgın bakışlarını ona dikmiş.
Orada yapayalnız, acılar içinde o şimdi.

(Garip bir ezgi mırıldanır, içini çeker, sonra yine okur)

Sevgilim güzel ve yüce;
İnce ve alımlıyım bense.
İkimiz birer çiçeğiz sanki,
Atılmışız kızıl kumlara şimdi...

(Bir an susar, içini çeker, sonra yine okur)

Birlikte kızgın ateşe bürünüp
Uzaklara varacağız kumlarda.
O umutlarını gömecek ıssız çöle;
Sonsuz kederimi bense...

(Dalgın bakışlarla çevresine göz gezdirerek gülümser), Bu kadar işte! Ben yazdım bunu... Boris için... Boris'i tanıyor musunuz? ha? *(bahçeye doğru gider)*, Acıyorum size... Çok acıyorum.

(Antonovna, Elena'ya düşmanca bakarak Liza'nın peşinden gider)

Elena: Pavel... Pavel... Anlıyor musun?

Protasov: *(şaşkın)*, Ne güzel, Elena! Anladın mı, Dimitri? Ne güzel!

Vagin: *(sertçe)*, Ya sen, Liza'nın delirdiğini anladın mı?

Protasov: *(bir türlü inanamaz)*, Doğru mu, Elena?

Elena: *(yavaşça)*, Hadi, peşinden gidelim...

(Üçü de bahçeye geçerler. Parmaklığın yanında oturan Egor, bakışlarıyle onları izler. Gözlerinde kin okunur. Troşin anlaşılmayan bir şeyler mırıldanarak başını, omuzlarını yoklar. Elleri titremektedir)

Roman: Hiç canım... Kimse kılıma dokunamadı benim... Oysa ben... Kapa şunu bakalım... Ölmedin ya, ona şükret...

Vagin: *(düşünceli),*

Yapayalnız... ortasında çölün...
Kıpkızıl, yakıcı kum denizinde...

yücel yayınları, seçme eserler (tiyatro) : 17

maksim gorki

GÜNEŞ ÇOCUKLARI

Güneş Çocukları'nı, Gorki,
tutuklu bulunduğu bir kalenin
hücresinde yazdı. Buraya, çarın
kışlık sarayının önünde işçilerin
toptan öldürülmesi olayı
üzerine eyleme giriştiği için kapatılmıştı.
Ve hücrede kaldığı süre gözlerinin
önünden gitmedi bu insan kırımı.
İşçi sınıfı hareketinin, diğer sosyal güçler,
özellikle aydınlar tarafından
açıkça desteklenmemesi
zihnini kurcaladı durdu. Bu itilimle
yazdığı Güneş Çocukları'nda
aydınları, sınıf tabanına oturtarak
sosyal pratiklerini
tarihsel açmazlarını irdeledi...